

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

נשא

מאוצר שיחותיו ומאמריו
של הרה"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו ושישכר שמואלו שליט"א

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד ההוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרן הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רחל**

שמואלו

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

ספרי שבועות עכשיו על המדף

חג שבועות
עם מגילת רות

יום שבועות
כוונות

ליל שבועות
כוונות

הפצה ראשית

סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

הסגולה הנפלאה לערב חג השבועות מהגר"ח פלאג'י זיע"א

"ערב שבועות יפריש: צ"א
פרוטות וישלים עד שיעור
ב' פעמים ב"ן [104]
ויתנם לתלמיד חכם עני ועניו.
והוא תיקון לעוון אדם
הראשון ועוון העגל ולפגם
הברית והוא סגולה לחשוכי
בנים ומקרב הגאולה."

(ספר 'מעשה הצדקה' דף קט ע"ב)

כל התורם סך 104 ₪

רבני ומקובלי הישיבה יזכירו את שמו וב"ב
ביום חג השבועות בציון דוד המלך ע"ה
לאחר קריאת כל התהילים לברכה ישועה והצלחה

ישיבת המקובלים 'נהר שלום'

מיסודו של מו"ר המקובל האלקי ר' מרדכי שרעבי זיע"א

רח' שילה 6 ת.ד. 2822 מיקוד 9102701 ירושלים

טל': 02-624-9000

ברכת הצלחה וישועה

מי שברך אבותינו הקדושים והטהורים

הוא יברך

וישמור וינצור את

התורם הנכבד וב"ב

החפץ בעילום שמו הקב"ה ימלא כל

משאלות ליבו לטובה ולברכה ויזכה

לראות בבנין בית מקדשינו ותפארתינו

בקרוב

ויזכה לישועה ולחיים טובים בריאים

ושמחים, זכות לימוד התורה יעמוד לו

למלאות כל משאלות ליבו לטובה

ולברכה אמון כי"ר

הלכות ומנהגי חג השבועות

הלכות יו"ט שחל במוצ"ש

- א. ראוי להכין הפתיל צף ביום שישי ערב שבת קודש^א, ואסור להדביק את הנרות ביו"ט, משום חשש ממרח^ב. אמנם אפשר להקל לתחוב הנרות לתוך הפמוט^ג.
- ב. כשחל יו"ט של שבועות במוצאי שבת, אין רשאים להדליק הנרות לכבוד יו"ט עד לאחר צאת השבת. ותאמר האשה מקודם שתדליק ברוך המבדיל בין קודש לקודש.
- ג. סדר הקידוש כשחל שבועות במוצאי שבת, יקנה"ז – "יין" יעמוד ויאמר סדר הקידוש ובתחילה יברך ברכת הגפן, ואח"כ ברכת הקידוש, ואח"כ "נר" מאורי האש, ואח"כ נוסח ההבדלה, ואח"כ "זמן" שהחיינו^ד. ואין מברכים על בשמים^ה.
- ד. אפשר לברך על הנרות שהודלקו לכבוד יו"ט ברכת מאורי האש^ו. אמנם מצוה מן המובחר לברך במוצ"ש על אבוקה, על כן הדרך לקיים המצוה גם כשחל יו"ט במוצ"ש, שיחתוך מערב שבת מקליעת האבוקה ב' נרות שעוה קטנים, ויצמידם מעיו"ט יחד על מגש מתכת וכדו' וקודם הקידוש ידליקם מאש שהניח מערב שבת כמו נר נשמה ויברך עליהם, ואח"כ יניחם לדלוק עד שיכלו.
- ה. מכיון שאין שבת מכין ליום טוב לכן כל ההכנות כגון סידור השולחן וכדומה מותרים לאחר שלש עשרה וחצי דקות מהשקיעה, אבל מלאכות דאורייתא מותרות אך ורק מצאת הכוכבים^ז.
- ו. אסור לערוך ולסדר את השלחן עם הצלחות, כוסות, סכו"ם, חלות ויין וכו' לצורך הלילה. אבל מותר לפנות מעל השלחן את מה שנשאר מסעודות קודמות כדי שהבית יראה מסודר ונקי.
- ז. אסור להדיח כלים בשבת אחרי הסעודה לצורך סעודת הלילה דהוי הכנה משבת ליו"ט שאסור^ח.
- ח. אבל אם האשה היא אסטניס באופן שמפריע לה הרבה כשיש כלים מלוכלכים בכיור, וגם בחול בדרך כלל אינה משאירה כלים מלוכלכים בכיור לזמן ארוך, מותר לה להדיח הכלים שבכיור שהרי יש בזה צורך גם בשבת עצמו^ט.
- ט. וכן כשמדיחה כלים עקב מכת נמלים במטבח וכדומה מותר להדיח כלים בשבת אע"פ שאינה עתידה להשתמש בהם אלא ביו"ט.
- י. גבאי בתי הכנסת אסורים לגלול הס"ת בשבת לצורך הקריאה של החג, משום איסור הכנה.
- יא. כמו כן אסור לגבאים להוציא מהארונות בשבת עצמה את המחזורים לג' רגלים וכן את ספרי הקריאי מועד לצורך הלימוד של הלילה. אלא יכינו אותם מערב שבת או במוצ"ש לאחר צאת השבת^י.

עיונים והארות

- א. משום שי"א שנחשב הדבר לגמר מלאכה.
 - ב. מג"א (סי' תקיד ס"ק ו) מ"ב (שם ס"ק י"ח).
 - ג. ואף שעי"ז משתפשף הנר כיון שהוא ממוחק בשינוי ולאחר יד, ולצורך מצוה י"ל שלא גזרו. (שש"כ פי"ג סעי' מב).
 - ד. שו"ע (סי' תעג סעי' א).
 - ה. מ"ב (שם ס"ק ג).
 - ו. אול"צ (ה"ג פי"ח תשובה ו).
 - ז. כ"ב מו"ר מופת הדור בהליכות עולם (ח"א פר' צו י. ועי' שו"ת מחזה אליהו (ח"א סי' נ"ט אות א).
- הלכה (כח) וז"ל: כשחל ערב פסח בשבת, אין להקדים לערוך השלחן לצורך ליל הסדר אלא אחר שיעבור זמן בין השמשות של מוצאי שבת, דהיינו כשלוש עשרה דקות וחצי אחר שקיעת החמה. ואם יש צורך גדול להכין השלחן וכליו קודם צאת הכוכבים, כגון שהמקום רחב ידים ובני הבית מרובים, יכולים להקל בבין השמשות דמוצאי שבת.
- ה. שו"ע (סי' שכג סעי' ו).
- ט. שלחן שלמה (שם סי' שכג ס"ק ג).

יב. להכניס בקבוקי שתיה למקרר על מנת שיתקררו ויהיו קרים לצורך השתיה במוצ"ש. יש לחלק. דאם מכניסים למקרר מבעוד יום, כגון בשעות הצהרים, ומכניס כמות שיש סבירות שבני הבית עוד ישתו ממנה בו ביום, הדבר מותר. [דאין זה בגדר הכנה כלל כיון שהדרך להשתמש בכמות כזו בשבת. לית לן בה]. אבל אם מכניס למקרר כמות גדולה כל כך, דמינכרא מילתא שמכניסים לצורך הלילה. נראה דאסור. דכיון שעושה פעולה שיש בה "השבחה למעליותא" - קירור, (ולא רק שמירה על מצב קיים), הרי זה בגדר "הכנה" ואסור. וכ"ש שאסור להכניס את בקבוקי השתיה למקפיא לצורך מוצאי שבת.

יג. להוציא חלות קפואות וכן תבשילים מבושלים או סלטים קפואים (דברים מוכנים הראויים לאכילה, אלא שהם קפואים) הנמצאים במקפיא, מותר להוציאם ולהניחם על השיש מבעוד יום בשבת, כדי שיפשירו ויהיו מוכנים לצורך הלילה. ויזהר להוציאם בעוד היום גדול שלא יהיה ניכר שמכין לצורך הלילה.

יד. מותר להוציא אוכל מהמקרר או המקפיא כמה שעות לפני צאת השבת, על מנת שיפשיר ויהיה מוכן לחמומו בחג, ואין זה בכלל הכנה יא.

טו. אסור להוציא אוכל מהמקפיא להניחם על הפלטה או לסדרם על השולחן במקומם יב. ויש מתירים להוציא בשבת ולהניחו על הפלטה בעודה כבויה, אף שתידלק כעבור זמן יב.

טז. ליתן התבשילים על פלטה "כבויה" שעתידיה לדלוק בעוד זמן בתוך השבת. נראה ג"כ לאסור. דהוי הכנה ומנכרה מילתא.

יז. מותר לישון בשבת כדי לאגור כח להשאר ער כל הלילה ובלבד שלא יאמר בפירוש שעושה כן לצורך הלילה יד.

יח. מותר לטאטא את הבית בבתיים שלנו שהם מרוצפים, וכן ראוי לעשות מיד בסיום כל סעודה, כדי שלא יצטבר ליכלוך רב בבית. אבל אסור לשטוף את הריצפה בכל אופן, גם לא ע"י שפיכת מים וגריפתם ע"י מגב בלבד, ואפילו ללא סחבה יט.

יט. בחדרי השירותים של בתי הכנסת ומקומות ציבוריים שבהם מצטבר ליכלוך רב במשך היומיים של השבת והחג, ויש בדבר צורך גדול, וגם משום כבוד בריות, אפשר להקל לנקותם ע"י פועל עכו"ם.

כ. כל הפעולות האסורות משום הכנה אסור לעשותם עד שיגיע זמן צאת השבת כמו בכל מוצ"ש, ויאמרו "ברוך המבדיל בין קדש לקדש" או שיתפללו ערבית ויאמרו "ותודיענו" בתפילה.

עיונים והארות

יא. ומה שנפשרים ומשתנה מצבם למצב חדש, לית לן בה, כיון שההפשרה נעשית מאליה ולא ע"י פעולת אדם.

יד. באה"ט (סי' רצ"א) ושו"ת מחזה אליהו (ח"א סי' מז אות ג) עבר ואמר, אפ"ה מותר לישון, ולא קנסו בכה"ג.

טו. הנה הגר"ש ז"ל אויירבך בשש"כ מהדו"ב (פכ"ג בהעי' ל') כתב, ד'אפשר' שמותר ליתן מים על מקום המלוכלך שבריצפה בלבד ולנגב באופן המותר, ואין זה בכלל איסור שטיפת הריצפה. ע"ש. וכ"כ בשולחן שלמה (סי' שלז"א ס"ק ז). ובספר חוט שני החמיר טפי דאפילו לשפוך מים על גרף של רעי, כדי לנקות את הריצפה אסור, משום דנחשב כהדחה. ע"ש. ולענ"ד גם מרן הראש"ל ז"ל בחזו"ע (שבת ח"ד עמוד מט), לא התיר אלא לשפוך מעט מים על 'מקום הליכלוך' ולגורפם, אבל לא בכל הבית. וכן מדוקדק בלשון קדשו שכתב: אין מדיחין את קרקע הבית אפילו הוא מרוצף, אטו שאינו מרוצף, שמא יבא להשוות גומות, ומה שלא גזרו כן בכיבוד קרקע מרוצף, משום שהכיבוד הוא נחוץ יותר, ומ"מ אם ריצפת הבית נתלכלכה מותר לשפוך מים "על מקום המלוכלך" ולגרוף המים ע"י מגב. עכ"ל. מוכח דלא התיר אלא במקום המלוכלך ותו לא. והבו דלא להוסיף עלה. ודו"ק ואכמ"ל.

יב. עיין היטב שו"ת מחזה אליהו (סי' סד). וכ"כ מרן הגר"ש ז"ל באשרי האיש ח"ג (פרק ג' סע' נ), מותר ביו"ט להוציא אוכל מהמקפיא לצורך הלילה שהוא שבת, או "יום טוב שני", באופן שאין בו טירחא. אולם כאשר הזה טירחא, יעשה זאת באופן שלא נראה שעושה עבור הלילה. "ובכל אופן אסור להניח מאכל, כגון שניצל, על הסיר לחימום לצורך יו"ט שני. עכ"ל.

יג. שמעתי ממרן הראש"ל הגר"י יוסף שליט"א, למרות שהתבשיל לח וצונן, כל שהוא מבושל כל צרכו מותר. ועי' יא.

- כא.** המחמירים להוציא השבת כשיטת ר"ת יכולים להקל בדברים שאיסורם משום 'הכנה', וכן בשאר דברים שאיסורם בשבת הוא מדרבנן ולא דאורייתא, כבר מזמון הגאונים.
- כב.** עבר ועשה דבר שאסור משום הכנה משבת ליו"ט, ואפילו עשה כן מזיד, לא נאסר הדבר שהכין בשימוש, שהרי אינו איסור מלאכה על החפץ, אלא הוא איסור התעסקות משבת לחול (או ליו"ט) שהוא איסור.
- כג.** כדאי להקדים להתפלל מנחה [מנחה גדולה או בשעה 3:00 לערך] כדי שיוכלו לקיים סעודה שלישית קודם תחילת שעה עשירית ביום [דהיינו שעה 4:00 לפי שעון קיץ], על מנת שיאכלו סעודת ליל יו"ט לתיאבון ט.
- כד.** המחליף את בגדיו בשבת לבגדי יום טוב, לא ילבשם ביום שבת סמוך לחשיכה, משום שנראה כמכין משבת ליום טוב, אלא ילבשם מבעוד-יום ויכוין שלובשם גם לכבוד שבת, או שילבשם לאחר כניסת החג י.
- כה.** מותר להתקלח בצונן ולטבול במקווה טהרה בשבת אע"פ שכוונתו לעשות כן לקראת החג, ואין בזה משום "הכנה".
- כו.** בתפלת ערבית של ליל שבועות צריך לומר "ותודיענו". ואם שכח לומר "ותודיענו" י, ועדיין לא סיים הברכה, אומר אותו בין פרק לפרק בתוך הברכה האמצעית של התפלה. ואם כבר אמר "ברוך אתה ה'", אפילו עדיין לא סיים "מקדש ישראל והזמנים", אינו חוזר, שהרי עתיד הוא להבדיל על הכוס בקידוש, כשאומר "יקנה"ז"ט.
- כז.** מי ששכח לומר ותודיענו בתפילת ערבית של יום טוב שחל במוצאי שבת, וטעם קודם שהבדיל על הכוס, אין צריך לחזור ולהבדיל בתפילה ב.

סדר ליל שבועות

- א.** אם אפשר, יאחרו להתפלל תפילת ערבית בערב חג השבועות ויתפללו בנעימה קדושה ובשמחה גדולה, ועכ"פ צריך לקדש כשיהיה לילה ודאי, כדי שיהיו שבעה שבועות תמימות כ.
- ב.** מנהגינו לומר הקידוש בליל יו"ט מעומד, ויברך שהחיינו בלב שמה, שזיכנו השי"ת ליום זה י.

עיונים והארות

מה שמתפללים מבעוד יום אינו כלום דהא רבי אושעיא ציל של מוצאי שבת בשבת אף על גב דעדיין שבת גמור הוא יעו"ש. ועל כן מי שאי אפשר לו לאחר בתפלה מכל מקום לא יקדש עד הלילה כמו שנכתוב באות שאחר זה, עכ"ל.

ובתב בספר חמדת ימים (שבועות פרק ב) וז"ל, ונכון לומר תפילת ערבית בזמרה ושבחה ובנעימה קדושה, כדי לעורר הנועם העליון, ויתפלל "אתה בחרתנו" בששון ובשמחה, כי עיקרו ניתקן על פאר קדושת היום הזה אשר קידשנו במצוותיו וקירבנו לעבודתו, והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, ואי לאו האי יומא כמה בטלני איכא בשוקא, ולא יזכר שם ישראל עוד, ואף גם כל העולם כולו היה חוזר לתוהו ובוהו.

בי על כן צריכין אנו להראות בעצמנו הענין ההוא ולשמוח בשמחת אלהינו, ולהזכירו לידע את החסד הגדול אשר הפליא לעשות עם אבותינו ולנו, להיות לו לעם נחלה כהיום הזה, ויוציאנו לרויה מתוך עמקי הקליפות זוהמת הנחש, והתמלא עלינו רחמים באהבתו ובחמלתו, ומי הוא זה אשר יבין את זאת ולא יודה וישבח לאדון הכל כפי יכולתו והשגתו מלב ומנפש חפיצה, על כל הטובה אשר עשה לישראל עמו, ויעמוד להתפלל לפני אלהיו בדעת שלימה וכוונה ראויה, ולא דרך עראי. עכ"ל.

כב. **ובתב** החינוך (מצוה שו) וז"ל, ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה,

טז. חזו"ע (יו"ט עמי ז).

יז. בה"ח (סי' תקכט ס"ק כג).

יח. שו"ע (סי' תצא סעי' ב).

יט. מו"ר מופת הדור בהליכות עולם (שם).

כ. **אולי"צ** (שם תשובה ה) וכתב שם במקורות ודלא כהפמ"ג (סי' תצד א"א ס"ק ג) שדינו כשכח אתה חוננתנו וטעם לפני שהבדיל על הכוס, שדינו שחזור להבדיל בתפילה, ע"ש. דכבר נתבאר בספר אור לציון תשובות (ח"א חאו"ח סימן ל"ז), דלא דמי ותודיענו לאתה חוננתנו, דשאני אתה חוננתנו שהיא מעיקר התפילה מתקנת אנשי כנסת הגדולה, ולכן קנסו את הטועה כיון ששכח גם להבדיל על הכוס שיחזור ויתפלל, משא"כ ותודיענו אינה מעיקר הדין לאומרה, אלא תקנה מאוחרת שתיקנו רב ושמואל, ועל כן בטעה ולא אמר ותודיענו, יחזור הדבר להיות כפי עיקר הדין שאין חיוב לאומרה, ואין צריך לחזור אף אם טעם לפני ההבדלה על הכוס, ע"ש. וראה שם דמוכח מהגמ' בברכות דף ל"ג ע"ב שרב ושמואל תיקנו דבר זה, ע"ש. ומוכח משם שלא כדברי היעב"ץ בהגהותיו על הגמ' שם שרב ושמואל רק חזרו ויסדוה.

כא. **כ"ב** כה"ח (סי' תצד ס"ק א) וז"ל, מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות. (ט"ז) ריש הסימן, חק יעקב אות א). וכן כתבו קצת מאחרונים. אמנם השל"ה (דף קע"ט ע"ב) כתב דאין צריך לזוהר רק בקידוש אבל

ג. לא יאריך בסעודת הלילה ויאכל מעט ולא ימלא כריסו כדי שיוכל לעשות סדר התיקון בלי לישון כלל, כי המאכל מביא את השינה ויאמר דברי תורה להלהיב הלבבות על השלחן. וילך לבית הכנסת מוקדם כדי שיהיה מעשרה ראשונים.

ד. צריך האדם שלא לישן בליל שבועות כלל ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה כנז' בזהר. ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזה כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא כמ"ש הרשב"י זיע"א^{יג}. ודע כי בשאר ימות השנה שאדם ניעור לילה אחד

עיונים והארות

עֲלִיָּה בְּהוֹא לִילְיָא, וְאַתְּ דְּבִי וְלֵהֲתַחֲבַר בְּתוֹרָה וּבִשְׂכִינָה ולשמור הטהרה העליונה שתגיע אליו באותו לילה ע"י הספירה שגמר לספור, וע"י הלימוד של הלילה הקדוש הזה יזכה לטהרה העליונה.

וְאוֹלִיבָנָא, דָּא וְרִייתָא דְבְּעִי לִיה לְמַלְעֵי בְּהַאי לִילְיָא וּלְמַדְנֹו, התורה שצריך האדם ללמוד בזה הלילה היא, **אוֹרִייתָא דְבְּעַל פֶּה תוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה** שהם סודות התורה, חוץ מהמקרא והנ"ך ממה שלמד עד חצות לילה, **בְּגִין דִּיתְדַבְּוֹן (ס"א דִּיתְדַבֵּק) בְּחֻדָּא, מִמְּבֹוּעָא דְנִחְלָא עֲמִיקָא** בשביל שיטהרו ויזכרכו עם ישראל והשכינה כאחד בשלמות מהמבוע של הנחל העמוק, שהוא הבינה העליונה, כי אחר הלימוד באשמורת הבוקר הולכים ישראל והשכינה הקדושה יחד למקוה העליון, כי למקוה התחתון של המלכות מספיק לספור שבעה ימים, אבל למקוה העליון של הבינה צריך ז' שבועות. **לְבַתְרָא בְּהַאי יוֹמָא, לִיתִי תוֹרָה שְׂבַבְתָּב, וְיִתְחַבֵּר בֵּיה וְאִח"כ בֹּזָה הַיּוֹם** שהוא חג השבועות, יבא התורה שהוא פרצוף ז"א עם הנוק' שהיא תורה שבע"פ, **וְיִשְׁתַּבְּחוּן בְּחֻדָּא בְּוִוּוֹנָא חַד לְעִילָא**. וימצאו יחד ביחוד אחד למעלה. **בְּרִין מְכַרְיִין עֲלִיָּה וְאַמְרִין** ואז מכריזים עליו, ואומרים על מי שהשתתף בלימוד בליל שבועות ותיקן וקישט את השכינה, (ישעיה נט כא) **וְאַנִּי זֹאת בְּרִיתִי אִוְתָם אָמַר יי, רוחי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדַבְרִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּפִיךָ וְגו'** הקב"ה אומר זאת בריתי שהיא השכינה, וגם רוחי שהיא שפע מז"א הנקרא רוח ישרה וישכון עליך, ודברי שהוא לימוד כ"ד ספרים שקשטת את השכינה אשר שמת בפיך, שכל זה עשית ע"י הבל פיך שלמדת, עי"ז תזכה שלא ימושו מפיך וכו'.

וְעַל דָּא, חֲסִידֵי קְדַמָּאי לָא הִוּוּ נְיִימֵי בְּהַאי לִילְיָא וְעַל זֶה החסידים הראשונים לא היו ישנים בזה הלילה של ליל שבועות, **וְהוּוּ לְעֵאָן בְּאוֹרִייתָא** והיו לומדים ועוסקים בתורה, **וְאַמְרִין, נִיתִי לְאַחֲסָנָא יְרוּתָא קְדִישָׁא, לָן, וְלִבְנֵן, בְּתַרְיִן עֲלִמִין** והיו אומרים, בואו לנחול את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות. **וְהַחֲוָא לִילְיָא, בְּנִסְתַּ יִּשְׂרָאֵל אֲתַעֲטָרָא עֲלֵיָּהּ** ובאותו לילה השכינה מתעטרת ונעשית כתר ואור על ראשם, **וְאַתְיָא לְאַדְוִוָּנָא בֵּיה בְּמִלְכָּא** ובאה למחרת ביום להתייחד בו כמלך ז"א, בתפילות שחרית ומוסף כנודע מדברי הרב בשעה"כ, **וְתַרְוִוִּיהוּ מְתַעֲטְרִין עַל רִישֵׁיהוּ, דְּאַנְוִין דְּזִבְאָן לְהִכִּי וּשְׁנֵיהֶם, זו"ן,** מתעטרים ומאירים מהיחוד העליון ומשפיעים שפע על ראשיהם של אותם שאזכרו לסייע ולגרום את היחוד הזה ע"י שעסקו בתורה בלילה.

רְבִי שְׁמַעוֹן הָכִי אָמַר רִשְׁבִּי כִּךְ הִיָּה אֹמֵר, בְּשַׁעֲתָא דְּמַתְכַנְשֵׁי חֲבַרְיָא בְּהַאי לִילְיָא לְנַבְיָהּ בְּשַׁעָה שהיו מתקבצים החברים בזה הלילה אצלו, **נִיתִי לְתַקְנָא תְּכַשִּׁיטִי בְּלָה נְבֹוא לְתַקַּן אֶת הַתְּכַשִּׁיטִים** של הכלה שהיא השכינה הקדושה, **בְּגִין דִּתְשַׁתְּבַּח לְמַחַר בְּתַכְשִׁיטָהָא, וְתַקְוִנָהָא** כדי שתמצא למחר בשעת התפילה שאז הוא היחוד,

נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המניין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן. ע"כ.

גג. **וְעִיִּין כה"ח (שם ס"ק 1) שהביא לשון הזה"ק** וכן הביא לשון שער הכוונות, וז"ל, ואיתא בזהר פרשת אמור (דף צח). חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא ואמרי נתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין וכו' יעו"ש. ובהקדמת הזהר (חלק א' דף ח' ע"א) כתב דכלהו דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה כלהו יהון רשימין וכתבין בספרא דדכרניא וקודשא בריך הוא מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה יעו"ש. וכן כתב בשער הכוונות (דף פט ע"א) שצריך האדם שלא ישן בלילה הזאת כלל ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה כנזכר באורך בהקדמת ספר הזהר פרשת בראשית ופרשת אמור, ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא וכו', ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה כי אם לא ישן כלל ודאי שלא ימות בשנה ההיא ודי בזה, ולכן פשט המנהג הזה בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות יעו"ש. וכן כתב בפרי עץ חיים (שער כ"ג פרק א').

ואביא לפניך לשון הזהר בהקדמה (בראשית דף ט ע"ב) וז"ל:
תִּיבֹו יְקָרִין תִּיבֹו שבו מכובדים שבו ו**נְחַדְשׁ תְּקוּן דְּכֻלָּה בְּהַאי לִילְיָא** ונחדש ונתקן קישוטי הכלה בזה הלילה. **דְּכָל מָאן דְּאֲשַׁתְּתַף בְּהַדָּה בְּהַאי לִילְיָא** שכל מי שמשתתף עמה ולומד ואינו ישן כלל ועושה את התיקון הנצרך לשכינה בזה הלילה, **יְהֵא נְטִיר עֵילָא וְתַתָּא כָּל הַיָּהּא שְׁתָּא** יהיה שמור בעליונים ובתחתונים כל אותה השנה, כלומר שיתבטלו מעליו גזירות שנגזרו מלמעלה, וגם יהיה שמח למטה ולא יוכלו להרע לו, **וְיַפִּיק שְׁתָּא בְּשָׁלֵם** ויוציא את השנה בשלום. **עֲלֵיָּהּוּ בְּתִיב עליהם כתוב (תהלים לד ט-ט) חֲזֹנָה מְלֹאךְ יי סְבִיב לִירְאִין וְיִחְלַצֵם. טַעֲמֹו וְרָאוּ כִי טוֹב יי** ומפרש שמלאך ה' שהיא השכינה הקדושה, מקפת לאותו אדם ושומרת אותו בגלל שזכה בזה הלילה ללמוד תורה להשתתף לראות ולשמוח בקישוטי הכלה.

ועוד איתא בזהר"ק (אמור צז סוף ע"ב) ומאן דְּמִטִּי טְהוֹר **לְהַאי יוֹמָא** ומי שמגיע טהור ביום חג השבועות ע"י שספר את העומר, **וְחֻוּשְׁבָנָא לָא אֲתַאבִּיד מִנֵּיהּ** והחשבון לא נאבד ממנו, **כִּד מְטִי לְהַאי לִילְיָא** כאשר יגיע לזה הלילה, **לְבַעֵי לִיה לְמַלְעֵי בְּאוֹרִייתָא** צריך הוא ללמוד ולעסוק בתורה, **וְלֵאֲתַחֲבָרָא בֵּיה, וְלִנְטָרָא דְכִיּו עֲלָהּ, דְּמִטִּי**

ועוסק בתורה ניצל מוכרת אחד, אמנם בליל שבועות מי שיזכה להמשיך כתר ז"א להכתיר אותו בודאי שיזכה להינצל מוכמה כריתות שחייב עליהם, וזה סוד כרת אותיות כתר להורות כי על ידי תיקון זה ינצל מפגע זה, ולא עוד אלא שמכתירים אותו בכתר תורה והבן זה יז.

ה. סדר הלימוד בלילה: בתחילה יעסוק במקרא ויקרא ג' פסוקים ראשונים וג' אחרונים מכל פרשה בתורה וכעזה"ד בנביאים וכתובים, ואח"כ ילמד תרי"ג מצות, ואח"כ מדרש, ונהגו לקרוא מדרש יתרו העוסק בענין מתן תורה. ואח"כ שאר הלילה יעסוק בסודות התורה ובספר הזוהר כפי השגת שכלך יי. ונהגו לקרא אדרא רבא.

עיונים והארות

ומוציאן לאפנתי (לקראת פניו) של מלך מלכי המלכים הקב"ה, הדא הוא דכתיב (שם, יז), "ויוצא משה את העם לקראת האלהים". והיה הקב"ה מהלך לפנייהם עד שהגיע [עמהם ובראשם] להר סיני, דכתיב (שם, יח), "והר סיני עשן כולו". אמר רבי יצחק, זה הוא שמקנתרן על ידי ישעיה, שנאמר (ישעיה נ, ב), "מדוע באתי ואין איש, קראתי ואין עונה, הקצור קצרה ידי מפדות". ע"כ.

נד. כן כתב ספר מחברת הקודש משם הרב נתן שפירא זלה"ה.

נה. כן מבואר בזוה"ק (בראשית ח' ע"א) וז"ל רבי שמעון הוה יתיב ולעי באורייתא בליליא דבבלה אתחברת בבבלה רשב"י היה יושב ועוסק בתורה בליל שבועות, ומקשט את הכלה שהיא השכינה בכ"ד קישוטיה כדי שלמחר, הכלה תתחבר עם בעלה שהוא ז"א. דתנינן, כל אננין חבריא דבני היכלא דבבלה שנינו, כל אותם החברים בני היכל הכלה, אצטריכו בההיא ליליא צריכים באותו לילה, דבבלה אודמנת למחוי ליומא אחרא, גו חפה בבבלה שהכלה שהיא השכינה מומנת ומכינה עצמה ליום המחרת שהוא יום שבועות, להיות בחופה עם בעלה ז"א בחיק אימא עילאה, למחוי עמה כל ההוא ליליא וכדי להכין את הכלה, צריכים הם להיות נעורים עם השכינה כל אותו הלילה, ליל שבועות, ולעסוק בתורה, ועי"ז השכינה שורה עליהם, ולמחדי עמה בתקונתה ולשמוח איתה בתיקוניה ע"י התכשיטים הרוחניים דאיהי אתתקנת שהיא נתקנת בהם, וזאת ע"י שאנחנו צריכים, למלעי באורייתא לעסוק וללמוד בתורה שבכתב שהיא בז"א ובתורה שבע"פ שהיא בנוק, ועי"ז ניתקנים זון, מתורה לנביאים בלימוד התורה מתקנים "תפארת" דזון, ועי" הנביאים מתקנים "נצח הוד" דזון ונביאים לכתובים ונבדרשות דקראי ועי" הכתובים מתקנים "סוד ומלכות" דזון, ועי" המדרש מתקנים "בינה" דזון, וברזי דחכמתא ובסודות חכמת הנסתר שהוא חכמה דזון, והכתר נתקן בלימוד ובטבילה בשחרית. בגין דאלין אננין תקונין דילה ותכשיטה מכיון שאלו הם התיקונים שלה שהם כ"ד צירופי אדניי והתכשיטים שלה הם שמות י"ג ע"ג וכו' היוצאים מהתיבות שבסוף כל ספר מהתנ"ך. ואיהי ועולמתהא והיא השכינה זו נערוותיה שהם כנגד זו היכלות ששם נמצאים המלאכים המעלים את השכינה, עאלת וקיימת על רישיהון ואתתקנת בהו עולה ונכנסת בבתי כנסיות ושורה על ראשיהם של הצדיקים שעוסקים בתורה וכן של פרצופי האצילות ונתתקנת ומתקשטת בהם, וחדת בהו כל ההוא ליליא ושמחה בחברים שעוסקים בתורה, כל אותו הלילה כי ע"י לימודם ממשיכים לה אורות וקישוטים. וליומא אחרא לא עאלת לחפה אלא בהדיהו וליום המחרת, יום שבועות, אינה נכנסת לחופה אלא עם אותם צדיקים ונשמות שקשטו אותה, כי היא

מקושטת בתכשיטיה ותיקוניה שהם כ"ד צירופי אדנו"ת והשמות היוצאים מסוף הכ"ד ספרים, לגבי מלכא דקרא יאות ופאה חולקיהון דחבריא להעלותה לצורך היחוד לפני המלך ז"א כמו שצריך. אשרי חלקם של החברים, פד יתבע מלכא למטרוניתא, מאן תקיין תכשיטה כאשר יבקש המלך לדעת מן המלכה שתספר לו, מי הוא שתיקן את תכשיטיה שהם השמות שבסוף כ"ד ספרים, ואנהיר עמרהא והאיר את עטרוטיה שהם המוחין הגדולים שמקבלת ביום זה, ושיי תקונהא וסידר את תיקוניה שהם כ"ד צירופי אדנו"ת. ולית לך בעלמא מאן דידע לתקנת תכשיטי בלה, אלא חבריא ואין לך בעולם מי שידוע לתקן את תכשיטי הכלה אלא החברים שהם בעלי קבלה שידועים סודות התורה שנקראים בנים היודעים שכל תיקוניה השכינה תלויים בהם, ופאה חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי אשרי חלקם בעולם הזה והעולם הבא.

והטעם לפי הפשט הוא, איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ), רבי חנינא אומר, בחודש השלישי, היום כפול מהלילה, וישנו ישראל עד שתי שעות ביום, ששינת יום העצרת עריבה (כי באביב האויר צח ולא חם ולא קר) והלילה קצרה (אין די בשינת הלילה, והאדם תאב לישן אף משהאיר היום), ויצא משה ובא למחנה ישראל, והיה מעורר ישראל משנתם, ואמר להם, עימדו משנתכם שהרי אלהיכם מבקש ליתן לכם את הארץ התורה, כבר החתן מבקש להביא את הכלה להכניס לחופה, כדי ליתן לכם את התורה, באה השעה, שנאמר (שמות יט, יז): "ויוצא משה את העם וכו'". ואף הקב"ה יצא לקראתם, כחתן היוצא לקראת כלה, ליתן להם את התורה, שנאמר (שופטים ה, ד), "ה' בצאתך משעיר". ע"כ.

וכן הוא במדרש (שיר השירים רבה א, ב י"ב), רבי פנחס בשם רבי הושעיא אמר, "עד שהמלך במסבו" (שיר השירים א, יב) "עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה "במסבו" ברקיע כבר הקדים, שנאמר (שמות יט, טז), "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר". [משל] למלך שגזר, ליום פלוני אני נכנס למדינה, וישנו להם בני המדינה כל הלילה, וכשבא המלך ומצאם ישנים, העמיד עליהם בקלאנין (חצוצרות שתוקעים בהן במלחמה) בקינס (שפופרות נגינה) ושופר, והיה השר של אותה מדינה מעוררן ומוציאן לאפנתי (לקראת פניו) של מלך, והיה המלך מהלך לפנייהם עד שהגיע לפלטיין (לארמון) שלו. כך הקב"ה הקדים, דכתיב: "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר", וכתבי (שם, יא) "כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם", ישנו להם ישראל כל אותו הלילה, לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצרה. אמר רבי יודן אפילו פורטענא (פרעוש) לא עקץ בס. [ובהאיר היום] בא הקב"ה ומצאן ישנים, התחיל מעמיד עליהם בקלאנין (חצוצרות), הדא הוא דכתיב: "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, ויהי קולות וברקים". והיה משה מעורר לישראל

1. יש אומרים שגם ספר "תרי עשר" קוראים מכל ספר וספר לקרא ג' פסוקים ראשונים וג' פסוקים אחרונים ואין מנהגינו כך אלא יש לקרוא שלשה פסוקים ראשונים מספר הושע (שהוא הראשון בתרי עשר), ושלשה פסוקים אחרונים מספר מלאכי בלבד (שהוא האחרון בתרי עשר). וביניהם קוראים בספר חבקוק מתרי עשר: "וה' בהיכל קדשו" וגו' עד סוף הספר (מפרק ב פסוק כ עד סוף פרק ג) מכיון שהוא הפטרת יום שני של שבועות לבני חו"ל.

עיונים והארות

וממשיך לנפש האדם קדושה וטהרה. ועל כן, אף שבחק יעקב (בסימן תצ"ד ס"ק א') כתב, שאין צריך ללמוד זוקא את התיקון, שלא נתקן אלא לעמי הארץ שלא יודעים ללמוד, מכל מקום העיקר הוא שאף בני תורה אין להם להמנע מקריאת התיקון שמסר האריז"ל שיש לאומרו. וצא וראה מה שכתב החיד"א בספר לב דוד (פרק ל"א), שקרא תגר על קצת לומדים, שלומדים אז את ספרי הרמב"ם או האדרא, ולא לומדים את תיקון האריז"ל, שלא טוב עשו בזה, וחיובא רמיא עלייהו ללמוד הסדר הלז בכלל כל ישראל, והאריך בזה ע"ש. וראה גם בדברי השל"ה (בריש מסכת שבועות) ובספר מועד לכל חי (סי' ח'), ע"ש. ועל כן יש לקרוא את סדר התיקון, תנ"ך, תרי"ג מצוות, מדרש, וקבלה דהיינו האדרא רבא. ואף מי שחשקה נפשו יותר בלימוד גמרא ונהנה בזה יותר, מכל מקום לא ימנע מקריאת התיקון בליל שבועות. ויעסוק ביום בגמרא. ואף די לו בקריאת כל התנ"ך וקטע זוהר כדי לצאת את חיוב התיקון, שכן לענין זה לא נאמר בשער הכוונות שם כמה שיעור ילמד, ורק בתנ"ך יש סדר מסוים המוכרח ללילה זה, ע"ש לשונו. (וראה גם בספר אור לציון תשובות ח"ב פרק י' תשובה ה'). ולכן יכול לקרות התיקון עד חצות, ואחר חצות יעסוק בגמרא כאוות נפשו. או ילמד את הציבור תרי"ג מצוות, ויעמוד יותר על המצוות השייכות בזמנינו. ויש בזה מעלה גדולה, וגם מקיים בזה מצות עשה מן התורה של ושנתם לבניך - אלו תלמידך, כמבואר בדברי הרמב"ם בפרק א' מהלכות תלמוד תורה הלכה ב'. ובכל השנה יכול ללמוד כאשר תאוו נפשו, מלבד שני לילות, ליל הושענא רבה וליל שבועות, שיש ללמוד התיקון שעל פי האריז"ל, עכ"ל.

וכתב הרב צמח משם הרב ראשית חכמה ז"ל, כי בלילות האלו כמו שביעי של פסח וליל שבועות וליל הושע"ר, מצוה לפרש ולגלות עומק החכמה, לפי שבאלו הימים הזמן גרמא והוא מוכן לסודות התורה וראוי לפרשם אז (פע"ח שבועות פ"א), ונהגו החברים ללמוד אדרא רבה (פע"ח שם), ואם יש זמן ילמדו האדרא זוטא גם כן (בא"ח במדבר ג).

נו. ספר "תריע"ש", כולל שנים עשר ספרים קטנים: א. הושע. ב. יואל. ג. עמוס. ד. עובדיה. ה. יונה. ו. מיכה. ז. נחום. ח. חבקוק. ט. צפניה. י. חגי. יא. זכריה. יב. מלאכי. ועיין סידור רחובות הנהר (תש"ע. דף לב-לג) וז"ל: הנה יש מוסיפין בלימוד הכ"ד ספרים גם לימוד מפורט לתרי עשר, ר"ל ג' פסוקים ראשונים ואחרונים דכל נביא ונביא מתרי עשר, כן סידר מו"ר המקובל האלקי כה"ר יהודה פתיה צצוק"ל, והביא את דבריו הרב המקובל כה"ר שמואל דרזי צצ"ל, וראייתו היא ממה שכתוב בשעה"כ דף פ"ט: בהגיעך אל חבקוק: תקרא ג' פסוקים הראשונים שבו, ותדלג אל פסוק וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, תפילה לחבקוק הנביא עד סוף חבקוק, כי זאת הפטרת יום ב' דשבועות ע"כ. וא"כ, ממה שכתב ג' פסוקים ראשונים, משמע שצריך לקרא מכל התרי עשר ג' פסוקים, שאם לא כן, היה די שיכתוב הרב, שיאמרו הפטרה של יום ב' דשבועות, אלא ודאי שצריך לקרא מכל ספר דתרי

מתלבשת בפנימיות נשמות הצדיקים שהם חופפים עליה ונעשים לה מלבוש ממש וחופה, ואל"ן אקרון בני הפתא והם נקראים בני החופה כי הם החופה שלה ממש השושבינים השמחים עמה בעת החופה. וכיון דעאלת לחפתא, קודשא בריך הוא שאיל עלייהו וכיון שנכנסת לחופה, הקב"ה שואל עליהם, מי אלו החברים שבאו עם השכינה ומברך לון ומעטר לון בעמרהא דכלה ומברך אותם כמוחין חדשים ומעטר אותם כאור מקיף בעטרות השכינה מהמוחין והאורות שקבלה. ופאה חולקהון אשרי חלקם.

ובשער הכוונות (דף פ"ט ע"א) כתב וז"ל, וזהו הסדר של המקרא שתעסוק בו בלילה הזה כדי להמשיך הכתר הנז' תתחיל מפר' בראשית ותקרא פ' בראשית עד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם כו' ואח"כ תדלג ותקרא ג' פסוקים האחרונים של בראשית ומשם ואילך תקרא ג' פסוקים הראשונים וג' האחרונים מכל פרשה ופרש' משאר הפרשיות ואם נזדמנה פרשה קטנה של ד' או של ה' פסוקים הן בהתחלת איזה פרשה הן בסופה תקראנה כולה וכשתגיע לפ' יתרו אז תקרא ג' פסוקים הראשונים ותדלג ותקרא מן בחדש השלישי לצאת בני ישראל עד סוף פרשת יתרו. וכשתגיע לפ' משפטים תקרא שלשה פסוקים הראשונים ותדלג ותקרא מן ואל משה אמר עלה אל ה' כו' עד תשלום הפרשה. וכשתגיע לפ' ואתחנן תקרא שלש' פסוקים הראשונים ותדלג ותקרא עשרת הדברות השניות שהם מן ויקרא משה אל כל ישראל עד סיום פרשת שמע ישראל שהוא עד ובשעריך ומשם תדלג ותקרא שלשה פסוקים האחרונים וכשתגיע לפרשת ראה תקרא ג' פסוקים הראשונים ותדלג ותקרא מן שבעה שבועות תספר לך עד סוף הפ'. וכשתסיים לקרוא כל הפרשיות על הסדר תקרא כל נביא ונביא וכל כתוב וכתוב מן הכתובים ע"ד הנז' ג' פסוקים ראשונים וג' אחרונים שבכל א' וא' מהם עד שתסיים כל הכ"ד ספרים. והפסוקים של מגילת איכה תקראם בלחש מפני שהוא י"ט ומגילת רות תקראנה כולה. ובהגיעך אל יחזקאל תקרא הפטרת יום א' של שבועות כולה שהיא מן ויהי בשלשים שנה כו' עד תשלומה ותדלג אל פ' ותשאני רוח כו' ומשם תדלג אל שלשה פסוקים האחרונים שבו ובהגיעך אל חבקוק תקרא שלשה פסוקים הראשונים שבו ותדלג אל פ' וה' בהיכל קדשו כו' תפלה לחבקוק כו' עד סוף חבקוק כי זאת היא הפטרת יום ב' דשבועות וזהו הסדר המוכרח בענין המקרא ואח"כ שאר הלילה בסודות התורה ובס' הזוהר כפי השגת שכלך, עכ"ל.

ועיין למו"ר האור לציון (ח"ג פי"ח הלכה י"א בהערה) וז"ל, ועל כן, אף שבכל השנה אדם לומד מה שלבו חפץ, מכל מקום בליל שבועות לא ישנה מן הסדר שמסר האריז"ל, שהוא תיקון גדול, והוא עדיף מלימוד גמרא בלילה זה. ואף אם לא מבינים את כל מה שקוראים, וקוראים קריאה בעלמא, עדיף הוא על לימוד גמרא. (וראה בשו"ע הגר"ז הלכות תלמוד תורה פרק ב' סעיף י"ב וי"ג). וראה בבא"ח (בפרשת במדבר אות ג') שכתב, שהלימוד המתוקן ללילה הזה, עושה פרי גדול למעלה,

ז. אין ללמוד משניות בליל שבועות רק ביום י.

עיונים והארות

היתר, כשר, טהור. רע מסטרא דעבד רע, איסור, טמא, פסול. גם מלשון הפסוק כי מרדכי היהודי "משנה למלך" שהיא שפחה הנקראת עבד מלך מלך.

גם נקרא מלשון "שינה" וכו' עיי"ש.

ועיין בהקדמת מהר"ח לשער ההקדמות המובאת בתחילת "עץ חיים" שהאריך בזה איך לימוד פשטי התורה בלא לימוד סודות התורה הוא כגוף בלא נשמה ודומה למי שמתעסק בלבושין ובכיסויים ובקליפין ולא בעיקר הפרי בנשמה, כי עסק המשנה כפי פשטיה אין ספק שהם לבושין וקליפין חיצונים בתכלית אצל סודות התורה הגנוזים והנרמזים בפנימיותה, כי כל פשטיה הם בעיני העוה"ז בדברים חומריים תחתונים. אמנם הם קליפין טובים למאכל כקליפת קנה הבושם. ולכן בהיותם עוסקים בפשטי המשנה ומבינים בה כהלכתה בלי טעות נקראים עץ הדעת טוב, ואם ח"ו שוגים בה אז התפכס לעץ הדעת רע ומר להם, עכ"ל.

היוצא מכל הנ"ל כי המשנה היא בעולם היצירה, ונקראת שפחה. ואשה שבעולם האצילות נקרא גבירה, בעלת הבית, מטרוניתא, והיא השכינה הקדושה מלכות דעולם האצילות.

והנה בליל שבועות ע"י לימוד התנ"ך אנחנו מקשטים את השכינה הקדושה הגבירה בכ"ד קישוטי כלה שהם נוק' דז"א שבעולם האצילות, ומולכים הכלה לבית הטבילה להמשיך לה הכתר העליון, ולהכין אותה לצורך היחוד הגדול והנורא שיעשה בתפלה, וגם אנחנו זוכים על ידה לקבל אור השפע מכתר העליון וכמו שהאריך בזה בזה"ק בהקדמת בראשית (דף ח').

אם כן, הלומד משניות בלילה החשוב הזה מעטר בקשוטים את השפחה שבעולם היצירה, ולא עוסק בעיקר לעטר את הכלה העליונה היא שכנית עוזנו שבעולם האצילות להמשיך לה את האורות הגדולים מהכתר העליון, כי מוחג הפסח ליל הסדר וכן ימי ספירת העומר המשכנו את האורות הגדולים כל יום מעט מעט כדי להגיע ללילה הקדוש הזה, לעטר הכלה העליונה להביא אותה לחופה העליונה.

ומי שלומד משניות לוקח כביכול את השפחה במקום הגבירה בעלת הבית, וכזה לא יעשה, ולכן אין ללמוד בלילה הזה משניות, וכמו שכתב הגאון חיד"א. ועוד כי הזוה"ק כתב כי משנה לשון שינה ובלילה הקדוש הזה אסור לישון ולכן אין ללמוד המשנה כי נחשב לו כישן, ויש סוד גדול שהלילה הזה אנחנו משיגים באריך אנפין שאין שם שינה, ולכן לא ילמד המשנה.

אמנם מי שרוצה ללמוד בש"ס ופוסקים לאחר שלמד את הסדר המתוקן ועוסק ג"כ באדרא רבה יכול לעיין מעט בש"ס אין בזה בעיה, כי לימוד הגמרא הוא בעולם הבריאה, ולא בעולם היצירה, ושם רובו טוב ומיעוטו רע, משא"כ בעולם היצירה ועשיה שרובו רע ולכן לא יעסוק במשנה שביצירה. אבל בתלמוד שהוא בעולם הבריאה שרובו טוב והוא שכן לעולם האצילות אפשר ללמוד, וכן כתב מו"ר הגרב"ץ באור לציון (ח"ג דף קצג), שאפשר ללמוד בתלמוד בלילה הזה. וכן כתב בספר זוהר חי לאדמו"ר מקאמרנא זצ"ל (ח"א דף ל"א) שאפשר ללמוד גמרא בלילה הזה. וכן כל האזהרה הזאת שלא ללמוד משנה רק בלילה אבל ביום אדרבה גורם ליחוד זו"ן

עשר ג' פסוקים ראשונים ואחרונים כמו שעושים בפרשיות התורה. וכן עשה הלכה למעשה הגאון הנאמ"ן שליט"א, וכן הרב המקובל כה"ר יעקב משה הלל שליט"א. אבל המעיין בפע"ח יראה שהרב סתם הדברים, דכתב דתרי עשר כחד חשיבי ולא פירט ג' פסוקים ראשונים. וכן מהרש"ו בסידור חמדת ישראל שהוא קיצור שעה"כ לא כתבו. ועיין עליה ב"משנת חסידים" חלק אייר וסיון סי' ג' סעיף י' שכתב שלא לפרט אותם דתרי עשר כחד חשיבי.

ועיין עוד בספר פתח עינים החדש (ח"ז דף רלז) שכתב שם מספרו אוצר נחמד שנת תש"ם עמוד יח), וז"ל: ושאלתי דבר זה לפני למעלה משלשים שנה בשנת תש"ו את פי הגה"צ ר' בן ציון שפירא בהרה"ק ר' צבי מיכל שפירא זצ"ל ולא מצא מענה. וכתב ע"ז הגאון ר' שריה שליט"א, ונלע"ד שהוא טעות מעתיק. ומכיון שהרב בן ציון שפירא לא מצא מענה, והוא היה מיחידי רשומי ק"ק בית אל בעיר העתיקה, ואם היה המנהג שם לומר ג' פסוקים מכל ספר וספר דתרי עשר בודאי שהיה משיב לו, ומדלא מצא מענה, משמע שמנהג ק"ק בית אל שלא לומר אותם, ע"כ. וכן אנחנו כל ימינו לא היינו אומרים אותם גם בק"ק חסידים נהר שלום של רבנו מרדכי שרעבי זצוק"ל, וכן כל הספרדים בכל בתי הכנסיות לא אומרים אותם, וכן סדרו כל הסידורים שאין אומרים אותם. וכ"ה פשטות הגמרא, דתרי עשר נחשב כספר אחד, וא"כ א"צ לחלק קריאתו, ולא דמי לפרשיות חמשה חומשי תורה שמחלקים קריאתם, דכאן לא גילה לן רבנו האריז"ל לחלקם, והנה גם עזרא ונחמיה הם שני ספרים ועושים אותו אחד, וכן התהלים יש בו חמשה ספרים ובכ"ז קוראים ג' פסוקים ראשונים ואחרונים של כל התהלים. וכ"ה בכל הסידורים שסידרו סדר תרי עשר כספר אחד עד ימינו.

כו. בא"ח (שם) ועיין עוד בכה"ח (שם ס"ק ט'). והטעם שלא לומדים משניות בליל שבועות: כתב הגאון חיד"א בספרו לב דוד (סי' ל"א ד"ה ודע) וז"ל ודע שכתב מהרי"א גדליה זלה"ה בפירוש הילקוט ביחזקאל (סי' כ') ששמע מהרב החסיד המקובל כמוהר"ר חיים כהן זצ"ל תלמיד מהר"ח, כי אין נכון ללמוד משניות בשום אופן בלילה הזאת במשנה סוד "שפחה דמטרוניתא", והלילה הזו צריך לתקן "המטרוניתא" אלא יתעסק ברזי אורייתא וכו', עכ"ל. וכן כתב מו"ר הבא"ח פרשת (במדבר הלכה ד'), וכן כתב בכף החיים (סי' תצד ס"ק ט').

ורצינו לדעת מדוע הזהירו רבותינו המקובלים לא ללמוד משניות בלילה הקדוש הזה, והרי מסופר על מרן הבית יוסף שלמד משניות וכן כתב השל"ה, ועוד, שאפשר ללמוד משניות?

תשובה, הנה כתב רבינו האר"י בשער המצות (דף לה ע"א) כי הלומד בתורה שבכתב מתקן בעולם העשיה, והלומד משניות מתקן בעולם היצירה, והלומד בתלמוד מתקן בעולם הבריאה, והלומד בסתרי תורה מתקן בעולם האצילות, ע"כ.

ועיין בזה"ק בראשית (דף כ"ז כ"ח) שבעולם היצירה עולם דמטטרו"ן הנקרא עבד טוב וכו', והתורה אשר שם היא שית סדרי משנה "הנקראים שפחה". ועוד שם, ולכן נקראת משנה לפי ששם יש "שנויים" הפוכים טוב מסטרא דעבד טוב

- ח. יזהרו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה, וילמדו כל סדר הלימוד של זה הלילה בחשק גדול ובשמחה רבה ובהתלהבות הנפש^{יב}.
- ט. כחצי שעה קודם חצות, יאמרו ק"ש שעל המיטה עם כל הפסוקים. ובחצות הלילה יאמרו ברכות השחר חוץ מברכת ענט"י וברכות התורה. ובהגיע עלות השחר יאמרו ברכות התורה^{יג}.
- י. לא נהגו הנשים לקרוא סדר ליל שבועות כלל היות ולא שייכות בהם ע"פ סודן של דברים^{יד}.
- יא. בליל שבועות, בהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר, אז צריך לטבול במקוה, ועי"כ אנחנו מומשיכים תוספת קדושה מבחינת הכתר העליון הנקרא שער החמשים בסוד וזרקתי עליכם מים טהורים. ונוהגים לטבול טבילה זו מלבד הטבילה שטובלים בערב החג. ויאמר לשם יחוד וכו' ויטבול ה' טבילות, ויכוין בשם הוי"ה ב"ה בניקוד קמץ כזה יְהוָה^{יז}.

עיונים והארות

ללמוד התנ"ך גם כן כיון שהוא תשלום התיקון של ספירת העומר כזכר, אבל אם אינם סופרות העומר אינן צריכות ללמוד התנ"ך אלא ילמדו דבר אחר.

לא. מקורו מהזה"ק (פר' אמור צח). וז"ל, תָּא הָיִי בא וראה, חֲבֵרֵיִיא מִתְקַנֵּי בְּהָאֵי לִילְיָא תְּכַשִּׁיטְהָא לְכַלְהָ, וּמַעֲטָרֵי לָהּ בְּעֵטְרָהָא הַחֲבֵרִים ע"י לימוד ליל שבועות, מתקנים בזה הלילה את הנוק' שהיא השכינה הקדושה בכ"ד קישוטים ומעטרים אותה בעטרות ע"י שממשיכים לה את המוחין, לְגַבֵּי מַלְכָּא כדי שתוכל לעלות למלך ז"א. וּמֵאֵן מִתְקַיֵּן לֵיהּ לְמַלְכָּא בְּהָאֵי לִילְיָא וְשׂוֹאֵל, ומי מתקן את המלך שהוא ז"א בזה הלילה, לְאַשְׁתַּכְּחָא בְּהַ בְּכַלְהָ, לְאַזְדַּוְנָא בְּהַ בְּמִטְרֵי נִיטָא להמצא עם הכלה להתייחד עם השכינה, כלומר שז"א יהיה מתוקן ומזומן עם המוחין להתייחד עם השכינה, הגורם לזה הוא. גְּהָרָא קְדִישָׁא עֲמִיקָא דְכָל גְּהָרִין, אֵימָא עֲלָאָה הַנְּהָר הַקְּדוּשׁ הַעֲמוּק מְכַל הַנְּהָרוֹת שְׁהֵיא אַמָּא הַעֲלִיּוֹנָה, שְׁהֵיא נוֹתֵנָת לוֹ אֶת הַמוֹחִין וּמִתְקַנָּת לוֹ אֶת הַכְּתָר מִהַת"ת שְׁלֵה כְּנוּדַע. הָרָא הוּא דְכַתִּיב, זֶהוּ שְׁכַתּוּב (שיר השירים ג יא) וְרֵאִינָה וְרֵאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמַלְכֵּךְ שְׁלֵמָה וְגו'. לְבַתֵּר דְּאֶתְקִינָת לֵיהּ לְמַלְכָּא, וְאַעֲטַרְתָּ לֵיהּ אַחֲרֵי שְׁהֵאמָא הַעֲלִיּוֹנָה תִּיקְנָה אֶת הַמֶּלֶךְ וְעִטְרָה אוֹתוֹ בְּמוֹחִין דְּכח"ב, אֶתִּית לְדַכָּאָה לָהּ לְמִטְרֵי נִיטָא הֵיא בָּאָה לְטַהַר אֶת הַמַּלְכָּה, וְלֵאנֹן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי גְּבַהּ וְלִכְל אֹתָם שְׁנַמְצִימֵי אֹתָהּ, כלומר בני ישראל העוסקים בתורה.

לְמַלְכָּא דְּתָהוּ לֵיהּ בְּרִי חֵיָדָאֵי מִשְׁל לְמַלְכֵּךְ שְׁהֵיא לוֹ בֶּן יַחִיד, אֶתָּא לְזוּנָא לֵיהּ בְּמִטְרֵי נִיטָא עֲלָאָה בא להשיא לו את הכלה העליונה והחשובה, מֵאֵי עֲבָדַת אֲמִיָּה כָּל הַהוּא לִילְיָא מֵה עֲשֵׂתָה אֵימֹן אוֹתוֹ לִיל הַנִּישׁוּאִין, עֲאֵלַת לְבִי גְּנִיזְהָא נְכִסָּה לְבֵית הַאֲוֹצְרוֹת, אֲפִיקַת עֲטְרָא עֲלָאָה בְּשַׁבְעִין אֲבָנֵי יָקָר סַחְרֵנְהָא, וְאַעֲטַרְתָּ לֵיהּ וְהוֹצִיאָה עֲטָרָה עֲלִיּוֹנָה וְחֻשׁבָּה שְׁקִבּוּעוֹת בַּה שְׁבַעִים אֲבָנִים יָקָרוֹת סְבִיבָה, שְׁהֵם כְּנֵגֵד שְׁבַעִים אוֹתוֹת שֶׁל עֶסֶם"ב קס"א קמ"ג קנ"א (ע"ה) וְהַעֲטִירָה לַחֲתָן כְּהֵם. אֲפִיקַת לְבוּשִׁין דְּמִילַת וְאַלְבִּישַׁת לֵיהּ וְעוֹד הוֹצִיאָה מִלְבוּשֵׁי מִשִׁי וְהַלְבִּישָׁה אוֹתוֹ בְּסוּד אֹר מְקִיף, וְאַתְקַנָּת לֵיהּ בְּתַקּוּנֵי דְּמַלְכִין וְתִיקְנָה אוֹתוֹ בְּמִלְבוּשֵׁי מַלְכִים.

לְבַתֵּר עֲאֵלַת לְבִי כְּלָה וְלֵאחֵר מִכֵּן נְכִסָּה אַמָּא עֵילָאָה לְבֵית הַכְּלָה, הַמֵּאֵת עוֹלִימְתָהָא, דְּקָא מִתְקַנֵּי עֲטְרָהָא וְרֵאֵתָה אֶת נְעוּרֹתֶיהָ שְׁהֵם הַצְּדִיקִים שְׁמִתְקַנִּים אֶת עֲטְרוֹתֶיהָ שְׁהֵם הַמוֹחִין שְׁלֵה, וְלְבוּשָׁהָא, וְתְכַשִּׁיטְהָא, לְתַקְנָא לָהּ וְאֵת לְבוּשִׁיהָ שְׁהֵם אֹרוֹת הַמְּקִיפִים שְׁלֵה, וְאֵת תְּכַשִּׁיטָהּ שְׁהֵם הַשְּׁמוֹת

שהוא תורה שבכתב ושבע"פ ע"י שלומד המשנה שהיא הנוק' ומחברה לבעלה.

כה. בא"ח (שם). וכן כתב הכה"ח (שם ס"ק יא) וז"ל, יזהרו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה וכל שכן דברים בטלים, ובפרט במקום שיש אסיפת אנשים שדרכו של יצר הרע להכשילם לדבר דברי חול ומדבר לדבר יבואו ח"ו לדברים אסורים או לדברי שחוק וקלות ראש, כי גדולה קדושת זה הלילה והלימוד עושה פרי למעלה. ועל כן צריך להיות זך ונקי בלי תערובת דברים אחרים, וגם יהיה בחשק גדול ובשמחה רבה והתלהבות הלב כדי שיעשה יותר פרי למעלה ויגדל שכרו, וכאשר האריכו האחרונים בזה ויעו"ש בדבריהם, עכ"ל.

נט. כתב מו"ר האור לציון (שם) וז"ל, ולענין קריאת שמע שעל המיטה, אף שלפי הפשט אין צריך לקרוא אלא לפני שהולך לישן כדי לבטל את המזיקים של השניה, וכדאיתא בברכות (דף ד ע"ב ודף ה' ע"א) וברבננו יונה שם, מכל מקום לפי הקבלה יש לקרוא לפני חצות לילה, ואף שלא הולך לישן, כמבואר בשער הכוונות (דף נ"ג ע"א), ע"ש. ומשום שלפי הקבלה יש חיוב לקרוא ד' פעמים ק"ש בכל יום. וכמו שנתבאר במו"ר בשער הכוונות (דף יט ע"ב) ובבא"ח (פרשת שמות אות ב'). וראה גם בכה"ח (בסימן רמ אות ד'). וכן כתב בבא"ח (בפרשת פקודי אות יד ופרשת וזאת הברכה אות ג), ע"ש. והיינו עם כל הפסוקים שאומרים עמה, יעלו חסידים וכו', וכמ"ש בבא"ח שם. ופשוט שברכת המפיל אין אומרים אלא כשהולכים לישון.

ומעט אחר חצות, יש לומר ברכות השחר כולן חוץ מברכת על נטילת ידים וברכות התורה. ולפי הקבלה יש קפידא לומר דוקא מיד אחר חצות לילה את ברכות השחר, שיש בזה תיקון גדול ומעלה גדולה. וכן היו נוהגים בני ספרד. וכן יש לנהוג בכל ימות השנה, שכל שנעור הוא אחר חצות לילה, אף שדעתו לישן, יברך אז ברכות השחר. והרש"ש היה מקפיד על זה מאוד, וכמ"ש בנהר שלום, והביא לשונו בשו"ת רב פעלים (ח"ד סימן א'), ע"ש. וראה עוד בבא"ח (בפרשת תולדות אות י"ד). ואין לחוש שמא ישכח בבוקר ויאמר שוב את ברכות השחר, שכיון שרגיל בכך יזכור ולא יטעה.

עוד כתב האור לציון (שם) ויש ליטול ידים בעלות השחר בלא ברכה, כמבואר בשו"ע (בסי' ד' סעי' יג) וברמ"א (שם).

ל. רב פעלים (ח"א סוד ישרים סי' ט), מיהו עיין כה"ח (שם ס"ק ח) שכתב וז"ל, ולפי זה גם הנשים הנוהגות לספור העומר כמו שכתבנו לעיל סימן תפ"ט אות ט' יעו"ש יכולין

סדר תפילת יום שבועות

א. תפילת שחרית ומוסף יתפללו בהתלהבות וזריזות כדי שלא תחטפנו שינה באמצע ויבוא לידי טעות. וידוע כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל חג השבועות יהיה בתפילת מוסף, לכן צריך להזהר בה

עיונים והארות

העליון הנז' שהוא הכתר הנז' וגם אנחנו שושבינין דילה טובלים עמה, עכ"ל.

וכתב שם עוד וז"ל, אבל הנלע"ד שזה הוא מה ששמע ממוז"ל והוא שיכוין להמשיך בחי' הכתר שבה ג"כ כנז' וזהו יהיה ע"י הטבילה הזו, ותכוין בב' אותיות י"ה הראשו' שבהויה דע"ב ודס"ג שהם יו"ד ה"י יו"ד ה"י והם בגימ' ע', ותחבר ג"כ עמהם שני מילויי הויות דע"ב ס"ג שהם מ"ו ל"ז כנודע והם בגי' פ"ג ויהי' הכל בגי' קנ"ג הסר משם ב' כוללים של ב' השמות הנז' וישארו בגי' קנ"א כמנין מקו"ה, ותכוין שהיא טובל' עתה במקוה הזה לקבל הכתר שבה כנז' וזהו הנראה לע"ד ששמע בזה ואינו זוכר היטב.

ולכן נראה כי קודם שיכנס למקוה, יכוין כל השמות הנז' גי' מקוה שהם סוד המקוה ואז יטבול, ועיין "משנת חסידים" שכתב כי בטבילה יכוין שמקוה זה של הכתר הוא מס' יוד ה"י דע"ב ודס"ג ומ"ו ול"ז, וכאשר יסור מהם ב' כוללים של שני השמות ישארו מס' מקוה וזה יכוין בטבילה זו, ובזה מתקן הכתר דנו"ק שתהיה ראויה להזדווג בתפילת היום כמו בשאר ימים טובים. ולא שיחלק את הכוונות בב' טבילות אלא כולם יכוין אותם בטבילה אחת בלבד.

ואמנם עיין בספר "לשון חכמים" להרי"ח טוב שכתב לכוין בשם הויה בניקוד קמץ שבכתר- טבילה ראשונה וקמץ, שניה ה' קמץ, שלישית ו' קמץ, רביעית ה' קמץ, וחמישית אור החסד העליון שהוא הרצון העליון המתגלה במזל השמיני הנקרא נוצר חסד.

ובסידור הרב האר"י "קול יעקב" דף ק"א ע"א כתב: תכוין כי המקוה הזה הוא סוד מדור העליון הנקרא עליה ששם הוא סוד שער הנז' דבינה, המגיע עד שליש ת"ת העליון דבינה אשר משם נעשה בחי' הכתר הנודע, ושם עייל ההוא שביל דקיק דלא אתידע. ושם הם שני שמות יו"ד ה"י דע"ב ודס"ג ושני שמות מילוי מ"ו ול"ז, ולכן צריך לכוין שמקבל ב' מוחין שהם ב' שמות-יוד ה"י, יוד ה"י, גי' ע'. ומילואים של ע"ב ס"ג בגי' פ"ג ס"ה קנ"ג, ותסיר ב' כללות השמות, נשאר קנ"א כמנין מקוה והוא סוד מקוה העליונה, כי יש מקוה למטה במדור התחתון הוא סוד שם קנ"א גי' מקוה, ועתה היא טובלת במקוה העליונה ומקבלת הארת הכתר, ותכוין להמשיך הארה זו גם לנשמתך ויקוים בו "וזרקתי עליכם מים טהורים" ויקוים גם בך "תתחדש כנשר נעוריק", כמו שהיא מתחדשת עתה ונטהרת מכל טומאה, כן תטהר נשמתך ותתחדש. ועוד כתב שם בשם הרב האר"י ז"ל: צריך לטבול ד' פעמים נגד ד' אותיות הו"ה בניקוד קמץ, כל טבילה אות אחת כי זה הויה דכתר כנודע. עיי"ש. וכן סידור הרי"ח טוב כדלעיל. וכתב עוד-ותאמר ליחאד שמה דקוב"ה בדחילו ורחימו בשם כל ישראל הריני טובל את גופי במקוה זו לטהר את עצמי מטומאתי ולקבל נר"ן מעלמא דזכורא מסיטרא דאצילות. וכתב השל"ה הקדוש שיאמר במקוה י"ג מדות בחילוף א"ת ב"ש כי קבלת הארת הכתר הוא מדיקנא דא"א. וקודם הטבילה יאמר הפסוקים מי אל כמוך נושא עוון ועובר על פשע וכו'.

שיוצאים מכ"ד ספרים כדי לתקן ולקשט אותה. **אמרה לון, הא אתקנית בי טבילה, אתר דמיין נבעין** אמרה להם אמה עילאה, הרי תיקנתי את בית הטבילה מקום של מים נובעים כדי שתטהר מן החיצוניים שסובבים אותה, **וכל ריחין ובוסמין סוחרגי אנון מיין, לדבאה לבקתי וכל ריחות ובשמים טובים סביב אותם המים כדי לטהר את כלתי, לייתי פלתי, מטרוניתא דברי ועולימתהא**, וא"כ תבוא כלתי המלכה של בני ונערותיה, **ויתדבון בהווא אתר דאתקנית בהווא בי טבילה** ויטהרו באותו מקום שתיקנתי באותו בית הטבילה, **דמיין נבעין דעמי של מים נובעים שאצלי. לבתר תקינון לה בתכשיטהא** לאחר מכן תקשטו אותה בתכשיטה, **אלבישו לה לבושהא ותלבישו אותה בלבושה, אעטרו לה בעטרהא** ותעטרו אותה בעטרותיה. **למחר פד ייתי ברי לאדונוא במטרוניתא** ולמחר כאשר יבא בני להתייחד עם המלכה, **יתקין היבלא לבלהו, וישתבח מדוריה בכו פחדא** הוא יכין היכל לכולם וימצא דירתו בכם יחד.

פד מלכא קדשא, ומטר וניתא, וסבר ייא, כהאי גוונא והנמשל, כך המלך הקדוש ז"א והמלכה, והחברים הצדיקים העוסקים בתורה כעין זה. **ואימא עלאה דמתקנת פלא** ואמא העליונה שמתקנת את הכל. **אשתבח דמלכא עלאה, ומטרוניתא, וסבר ייא** נמצא שהמלך העליון והמלכה והחברים, **מדוריהון פחדא, ולא מתפרשין לעלמין** משכנם יחד ואינם נפרדים לעולם. **הדא הוא דכתיב** זהו שכתוב (תהלים טו א-ב), **י' מי יגור באהלה וגו', הולך תמים ופועל צדק. מאן הוא פועל צדק מי הוא פועל צדק. אלא, אליו אנון דמתקני למטרוניתא בתכשיטהא, בלבושהא, בעטרהא. וכל חד, פועל צדק אקרי** הם אותם הצדיקים שמתקנים את המלכות בתכשיטה בלבושה ובעטרותיה וכל אחד נקרא פועל צדק.

אמר רבי חייא, אלמלא לא זכינא בעלמא, אלא למשמע מלין אליו דיי אמר רבי חייא, אם לא הייתי זוכה בעולם אלא לשמוע מילים אלו די לי. זבאה חולקיהון דאנון דמשתדלי באורייתא אשרי חלקם של אותם שעוסקים בתורה, **וידעין אורחוי דמלכא קדישא** ויודעים את דרכיו ומצותיו של המלך הקדוש, **דרעותא דלהון באורייתא** ושהרצון שלהם בתורה ובמצות, **עליהו פתיב עליהם כתוב (תהלים צא יד) פי בי חשק ואפלטתו. וכתוב (תהלים צא טו) אחלצהו ואכבדהו.**

וב"כ בשער הכוונות (דף פ"ט ע"א) וז"ל, ובהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח אשר אז נק' אילת השחר כנודע. אז צריך שתטבול במקוה, ותכוין אל המקוה העליון שהוא כתר עליון דז"א הנמשך לו בלילה הזה והוא נקרא שער החמשים כמ"ש ועליו נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים כו', ועי"כ אנו מקבלים תוספת קדושה מבחי' הכתר הזה. וטעם הדבר הוא לפי שאנחנו בלילה הזה עושים ב' דברים הא' הוא להמשיך את כתר העליון דז"א ע"י עסק התורה כנז', ואחר כך באשמורת הבוקר אנו נעשים שושביני' דמטרוניתא רחל נוק' דז"א ומוליכין את הכלה הכלולה לבית הטבילה וטובלת במקוה

- הרבה כי הכל הולך אחר החתום, וביותר יזהר בקדושת כתר דמוסף שבה נמשך הכתר העליון לב.
- ב.** ביום שבועות יקרא ג"פ י"ג מידות בעת פתיחת ההיכל ויאמר תפלה רבש"ע וכו' מרבנו האריז"ל כמסודר במחזורים, ואח"כ יאמר ואני תפילתי ג"פ לג' וכן הוא מנהג בית אל, וכן הנהיג המקובל האלהי כמוהר"ר מרדכי שרעבי זצוק"ל בישיבת ק"ק "נהר שלום" תכב"ץ. ואחר שיאמר ואני תפילתי, טוב לכיין בכ"ד צרופים היוצאים מר"ת וס"ת של תיבה שניה של פסוק אחרון דכל ספר וספר מהתנ"ך לד.
- ג.** רימונים של הס"ת יש בהם ענין גדול ונשגב ע"פ הסוד. ועל כן נהגו למכור מצוות הנחת הרימונים לס"ת לה.
- ד.** כל אדם ישתדל להסתכל באותיות הס"ת מקרוב ממש, באופן שיוכל לקרותם היטב, כי עי"ז נמשך אור גדול אל האדם לי. וטוב שיסתכל האדם בתיבה שאות ראשונה של התיבה כמו אות ראשונה שבשמו לי. וצריכין כולם להשתחוות לס"ת כשהוא פתוח, אפילו הנשים והטף, ובעת שהכתב לפניו יכרע ויאמר וזאת התורה וכו' תורת ה' תמימה וכו' אל שדי אמת, משה אמת, ותורת אמת לה.
- ה.** מנהג בית אל, שלא להוסיף על הקרואים לספר תורה ביום טוב יותר על חמשה לפי שמנין העליות מכוון ע"ד הסוד לט.
- ו.** בקריאת התורה צריך להיות אזניו קשובות כאילו עתה עומד על יד הר סיני ושומע עשרת הדברות מפי הגבורה, כמ"ש בזה"ק. וכפי הכנתו כך ירגיש הארה עצומה בנפשו לקבל התורה מחדש ביום הקדוש הזה.

עיונים והארות

עוד כתב מו"ר (שם) שיפה עושה השמש להסיר הרימונים מן הס"ת קודם שעה או יותר, כדי שיבא קונה המצוה של הלבשת הרימונים להשים הרימונים על הס"ת בעת הראוי ומתקן למצוה זו, שהוא סמוך לפתיחת התיק של הס"ת, להראות בתורה להקהל העומדים ולקרות בו הש"ץ, ודבר בעתו מה טוב, משא"כ אם היה הס"ת מלובש ברמונים מעיקרא בתמידות אין ניכר הרמז של הסוד שרומזים אליו הרימונים שהוא ענין תרין עטרין דחסד וגבורה הנז"ל אשר הם מתגלים ומאירים בעת ההיא, עכ"ד.

לו. ע"פ מהרח"ו בשעה"כ, והביאו דבריו בבא"ח (שנה ב' פ' תולדות אות טז) ובכה"ח (ס' קלד סק"י).

לז. בא"ח (שם). ובכה"ח (שם סקי"ג) כתב ששמע הטעם שהוא מועיל להצלחה.

לח. שו"ע (סי' קלד סעי' ב) ומ"ב (סקי"ב) ובא"ח (שם). וכ"כ גם בדברי מרן החיד"א בספרו לדוד אמות (סי' גי אות ה) דהעיקר להשתחוות דוקא כשהספר פתוח לפניו ורואה הכתב.

לט. עיי' להגה"ק הרב שמן ששון על הכוונות (חלק ג' דף ק"ג ע"ב אות כ"ז) שהעיד שכך היה מנהג בית אל וז"ל: ומנהגינו פה ק"ק בית אל יכב"ץ דאין עולים לספר תורה בשבת ויום טוב רק כפי המספר הנזכר [היינו] ז' בשבת וה' ביום טוב ולא עוד עכ"ל.

מ. ואיתא בילקוט (פ' יתרו) שאמר הקב"ה לישראל: בני, היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה ושנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני על הר סיני ומקבלים את התורה.

וספר לנו הרב קולדצקי חתנו של הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א שמעשה היה באברך ת"ח שחלה במחלה הקשה ל"ע ובא אותו אברך למרן הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצוק"ל והיה בוכה ומספר לרב את מה שגילו שהוא חולה מאד ובקש מהרב שיברך אותו והיה זה מספר ימים לפני חג השבועות. ואמר לו הרב, תשמע הרי בעוד מספר ימים מגיע חג השבועות וקוראים בתורה את פרשת מתן תורה עשרת הדברות, וידוע מה שאמרו חז"ל (ילקו"ש רע"ב) שבשעה שנתן

לב. בא"ח, (שנה א' פרשת במדבר, אות ה). ועי' מש"כ מו"ר מופת הדור (חזו"ע יו"ט דף שי"ג הלכה ט) וז"ל, יתגבר כארי בתפלת שחרית לבל יתן שינה לעיניו ולעפעפי תנומה, שלא יצא שכרו בהפסדו אם יישן בשעת קריאת שמע ותפלה. [ואסור לישן תוך חצי שעה לפני עמוד השחר והלאה (שו"ת בנין עולם סימן א עי"ש)].

לג. שעה"כ (דפ"ט ע"ב וע"ג). ומו"ר מופת הדור כתב (חזו"ע פסח דף רמ"ה הלכה ד) שלא לומר, וז"ל: בהוצאת ס"ת, יש נוהגים שהשליח ציבור פותח באמירת י"ג מדות, בטעמי המקרא כאדם הקורא בתורה, והציבור עונים אחריו. ויש מפקפקים על זה, שעל כל פנים אין לומר י"ג מדות ביו"ט. ולכן שב ואל תעשה עדיף. וכן אנו נוהגים שלא לומר י"ג מדות כלל, לא ברגלים ולא בימים הנוראים.

לד. פנ"ח (שבועות פ"א). ועיין מ"ש בסידור רחובות הנהר (עמוד כ"ב) כמה סגולות יש בשמות אלו, וז"ל, ועי' בסידור למהר"א פירא, שאחר גמר כוונות כ"ד קישוטים כתב בשם פנ"ח שם שהם מסוגלים לזכירה והצלחה וטובים ומסוגלים מאד מאד, וכ"כ בסידור היר"א הדאיה (דף 359) שטובים לזכירה ומסוגלים מאד, ויזהר לכיין בהם. וידוע ג"כ ששמות אלו מסוגלים שתתקבל תפילתו כמ"ש הרב בשעה"כ דרושי כפור. ואפשר מכיין שהיום הוא שורש של השנה בענין לימוד התורה, לכן יכוין בהם שיהיה לו הצלחה וזכרון בלימוד.

לה. כ"ב רבנו הבא"ח בשו"ת רב פעלים (ח"ד ירד סי' ל) שהרימונים לא נתקנו בשביל נוי, דאז היה אסור להסירם כלל מעליו, כי צריך שיהיה הס"ת מלובש בעדי ונוי תמיד בין אם הוא עומד בחוץ בין הוא עומד בפנים, ואיך נוהגים בכל המקומות להסירם אחר שיצניעו הס"ת בהיכל, אלא עיקר הדברים שיש בזה טעם ע"ד הסוד, ורומזים לדברים העומדים ברומו של עולם, כמבואר בפרי עץ חיים [שער קריאת התורה] שהם כנגד ב' תרין עיטרין דחסד וגבורה, ולפ"ז ינחא שתקנו להלבישם רק בעת הוצאת ס"ת סמוך לפתיחתו ולקריאתו, אשר זה ירמוז לאורות גדולים המתעוררים ומתגלים בעת ההיא.

ז. יש נוהגים לעמוד בעשרת הדברות כמו בעת קבלת התורה שנאמר ויעמוד העם וגו' ומנהג קהילות קודש הספרדים ברוב המקומות שהקהל יושבים בקריאתם, כדי שלא יאמרו רק אלו מהקב"ה ויבואו לכפירה, ונהגו שהחכם עולה וקורה בפיו בקול רם עשרת הדיברות^{מא}.

ח. מנהג ק"ק בית אל שהשליח ציבור ביו"ט עולה משלים^{מב}, ומפטירין במרכבה דיחזקאל, והטעם לפי שכל ישראל השיגו באותו יום מעין מעשה מרכבה דיחזקאל הנביא ע"ה, ועוד דנבואתו היתה בשבועות כמרומז בפסוקים^{מג}.

דיני סעודת יו"ט

א. יעשה סעודת יו"ט ביום שבועות ויזהר בה אשר היא מתקנת בחי' היצוניות העולמות ויש סוד בדבר^{מד}. ויזהר לאכול הסעודה קודם חצות היום^{מה} ולכתחיל יסמך הסעודה אחר התפילה מיד.

עיונים והארות

ועלתה בדעתם לאסור לעמוד בקריאת עשרת הדברות כדעת הרמב"ם הנז"ל עיין עליו עוד שם מ"ש בזה.

מב. דברי שלום (אות ל"ה) עיין במחברת הקודש (דף ס"ז ע"ג) שכתב להעיר ולתת טעם ע"פ הסוד מדוע משלים עדיף משאר העולים וז"ל, ונלע"ד מאחר שהחמישי כנגד יסוד אבא המגולה לחוץ לכן המשלים הוא יותר חשוב משאר העליות מה שאין כן בשבת [שאז הששי הוא כנגד היסוד והוא החשוב מכולם] והבן זה עכ"ל.

מו"ר הרי"ח הטו"ב בספרו בן איש חי (שנה שניה פרשת תולדות אות י"ז) כתב כן וז"ל, וביום טוב עולים חמשה. הראשון כנגד נצח דחכמה, והשני נגד נצח דבינה, והשלישי הוד דחכמה, והרביעי הוד דבינה, והחמישי יסוד דחכמה, וכנזכר בשער הכוונות. ולפי זה ביום טוב, החמישי גדול מכולם עכ"ל.

מג. עי' כה"ח (סי' תצ"ד ס"ק כ"ז).

וכתב הרב שלמי חגיגה (דף רצ אות יג), ואנו מפטירין בו, שהוא דוגמת מעמד הר סיני שנגלתה אליו המרכבה פנים בפנים, ולפיכך יאותה לנו לעמוד על עמדינו בקריאתה. וכן ראוי להיות המפטיר גדול וחכם, ולא על ידי קטנים ותעלולים. עכ"ל.

והגאון החיד"א ז"ל כתב בספרו ברכי יוסף (סי' תצד אות ג) בשם מהר"י לינגו ז"ל הטעם להפטר זה היום, כי בזוהר חדש (יתרו דף לז ע"ד) איתא כי ביום חג השבועות ראה הנביא יחזקאל ע"ה את המרכבה.

מד. ב"ב בסידור הרש"ש בנהר שלום (דף ל"ז ע"א) וכ"כ בסידור רחובות הנהר (דף תל"ז) וז"ל, ובסעודת יום שבועות יכוין להמשיך המוחין דא"פ דפנים דחיצוניות אשר כבר נמשכו המוחין דאב"א דכל הבחינות הנז' לחיצו' דזו"ן ע"י מנחת שעורין ועתה יכוין המוחין דפב"פ ולזווגם דוגמת מה שנעשה בתפילות ולהמשיך טיפת ה"ח הנמשכים ע"י שתי הלחם דחטים כי חט"ה גי' כ"ב אתון סוד ה"ח כנודע.

מה. עי' אור לציון (ח"ב פכ"א במקורות לתשובה ד) שכתב ה"ה בסעודת יו"ט שיש לסעוד דוקא קודם חצות היום ובפרט בחג השבועות שרגילים לאכול בבוקר מזונות ואת סעודת החג מאחרים לשעת הצהרים שיש להזהר לערוך את הסעודה קודם חצות.

הקב"ה את התורה לעם ישראל כל החולים נתרפאו. ולכן תלך אתה לבית הכנסת ותשמע מהחזן שקורא בתורה מלה במלה ותחשוב ותכוין דעתך כאלו אתה עומד ממש בהר סיני, ובעזרת ה' תהיה בריא. שמע אותו אברך לעצת הרב זצוק"ל ועשה כן. לאחר מכן כשהלך לעשות בדיקות ראו שהמחלה נעלמה וכלא היתה.

נמצאנו למדים שממש בכל שנה מתחדשת קבלת התורה, וצריך האדם להרגיש ולראות כאלו ממש עומד ומקבל את התורה על הר סיני, וע"י זה יחיה לאורך ימים על התורה ועל העבודה.

מא. כתב ג"ע החיד"א בספרו טוב עין (סי' י"א), לאשר ולהתיר את המנהג לעמוד בזמן קריאת עשרת הדברות וז"ל, שאלה בכמה מקומות נהגו העם לקום כשקורין עשרת הדברות בספר תורה בפרשת יתרו ושבועות ופרשת ואתחנן. ויש שערערו על זה דמוכח בש"ס דאין לעשות הפרש בין עשרת הדברות לשאר התורה וכמ"ש בש"ס דבטלו קריאתן מפני תרעומת המינין יוריני המורה ושכמ"ה.

תשובה: נראה דלא דמי, דתרעומת המינין הוא כמ"ש בירושלמי פ"ק דברכות שלא יאמרו אלו לבדם ניתנו למשה בסיני, ורש"י הוסיף לבאר בבבלי שם פרק קמא דברכות שלא יאמרו עמי הארץ אין שאר תורה אמת ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הבורא ברוך הוא ושמעו מפיו בסיני עכ"ל. ואם כן הכא שקורין בספר תורה כל התורה מידי שבת בשבתו וגם ביום זה שהם קורין עשרת הדברות קורין איזה חלק מהתורה בספר תורה לית לן בה, דמוכח דהכל אמת, אלא שהם עומדים בהם להיות שהם יסוד התורה ונכתבו בלוחות ואמרם הבורא ברוך הוא לכל ישראל ויחרד כל העם באמירת הקב"ה אותם ורוצים לעשות איזה זכר לקום באמירתן. ובזה לא יש קפידא. והוחזקו במנהג זה כמה שנים כידוע ומעין דוגמא כתב הרב מטה יהודה (סוף ס"ק ה') על מ"ש הרב בית יעקב ע"ש.

אמנם עיין למו"ר מופת הדור בשו"ת יחווה דעת (חלק א' סימן כ"ט) שכתב באריכות בענין זה והביא שדעת שו"ת קול אליהו (חלק אורח חיים סימן ה') וכן בספר ווי העמודים על היראים (סי' ל"ו אות י) ובפתח הדביר (סי' קמ"ו אות ג) ובשו"ת ציץ הקודש (סי' כ"ו אות ט') ובשדי חמד בפאת השדה (מערכת ב"ת כלל כ"ט) וכן בספר נוה שלום (בהל' קריאת התורה אות כ"ב) שכולם הסכימו

ב. מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בחג השבועות ואח"כ מאכלי בשר לשמחת יו"ט. והטוב ביותר שלאחר התפילה יעשו קידוש ויטלו ידיים ויברכו המוציא ויאכלו מאכלי חלב, ולא יאכל עוגות בלבד מפני שפעמים אוכלים כמה מיני עוגות חלביות ובאים לספק ברכת המזון י"י, וגם נהגו לאכול מאכלי דבש בשבועות, וסימון

עיונים והארות

ואחר כך מאכלי בשר, וצריך להביא עמהם שתי לחם על השולחן (כי לחם הנאכל עם חלב אי אפשר לאכלו עם בשר - מ"ב ס"ק י"ד) שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הבכורים. [וכמו שאנו עושין זכר בפסח ליקח ב' תבשילין בליל הסדר, זכר לקרבן פסח ולקרבן חגיגה]. ועיין גם בדברי הכנה"ג שהובא בכה"ח (שם ס"ק ס"א), שמוכח שהיה נוהג לאכול מאכלי החלב בסעודת פת, שהיה כתב שהיה מברך אחריה ברכת המזון.

וכתב מרן החיד"א בספרו לב דוד (פרק ל"א) מנהג נכון לאכול חמץ ומצה בסעודת היום. לפי שהיו חמץ ומצה בשתי הלחם ובמנחת נסכים. והוא מנהג קדמון לפנים בישראל.

מצוות לא תעשה של בשר וחלב היא ה-66 במנין מצוות לא תעשה, והיא מקבילה לחג השבועות שהוא יום ה-66 מראש השנה לחדשים - ראש חודש ניסן

הרה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע כתב: איתא בזהר הק', שש"ס"ה לאוין שבתורה מכוונים נגד שש"ה ימות החמה, ובכל יום יש לו את הלאו שכנגדו! (במסכת מכות כג: ובמדרש תנחומא פר' כי תצא מובא: שש"ה מצוות לא תעשה כמנין ימות החמה. ובכל יום ויום שהחמה זורחת עד שהיא שוקעת, צווחת ואומרת לאדם: גזורני עליך במי שהגיע ימך ליום הזה, אל תעבור בי את העבירה הזאת). צא וחשוב, ותמצא שמצוות לא תעשה של בשר וחלב היא ה-66 במנין מצוות לא תעשה, והיא מקבילה לחג השבועות שהוא יום ה-66 מראש השנה לחדשים - ראש חודש ניסן...

יום הביכורים מכוון נגד הלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו

עוד נראה, כי מסמיכות הפסוקים "ראשית בכורי אדמתך" וגו' - "לא תבשל גדי בחלב אמו", נרמז שיום הביכורים מכוון נגד הלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו. ולכן המנהג לדקדק לאכול מאכלי חלב ומאכלי בשר - כפי הלכותיהן - בהפסק קינוח והדחה, לעשות פעולה ניכרת שאנחנו מקיימים מצוות אזהרת בשר בחלב שהוא נגד יום הביכורים - חג השבועות...

הסיבה שאנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות, להורות דבתר השתא אזלינן - אנו מסתכלים על המצב שנמצא בו כעת האדם, וכל העונות מתכפרים

הגה"ק מהרש"ם מבערזאן זי"ע כתב, הטעם שנהגו לאכול מאכלי חלב, על פי מה שמובא בירושלמי (פר"ד דר"ה ה"ח), בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, (דכתוב במוסף "ושעיר אחד לכפר", ולא כתוב "חטאת"). א"ל הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם. והנה ידוע, שהענין שלא מוכירים לבעל תשובה את חטאיו, היא מהסיבה שאנו לא מסתכלים "מה היה", אלא "מה עכשיו", ובתור השתא אזלינן, ולמדים זאת מ'חלב' שמתור באכילה ושתייה אף שלאורא נוצר מהדם של הבהמה כמובא בגמרא (נדה ט.). דם נעקר ונעשה חלב, ולכאורה היה צריך לאסרו, אך מכיון שהוא

מו. עיין למו"ר מופת הדור בחזון עובדיה (דף שי"ח) שנתן כמה טעמים למאכלי חלב וזת"ד, ויש נותנים טעם למנהג מאכלי חלב בחג השבועות, מפני שבעשרת הדברות נתגלו לאבותינו כל חלקי התורה ומצותיה, וכמו שכתב רב סעדיה גאון, שבעשרת הדברות כלולות כל מצות התורה, וכשירדו מאצל הר סיני אל בתיהם לא מצאו מה לאכול תיכף, וזלת מאכלי חלב, (אם כי יש מקום לשאול והלא דור מקבלי התורה נזונו מהמן שירד להם, ומסתבר שנוסף למן אכלו שאר מאכלים, וגם צאן ובקר שחטו להם, והראיה מפרשת השליו ומעוד מקומות). כי לבשר היו צריכים הכנה רבה, לשחוט בסכין בדוק בלי פגם כאשר צוה ה', ולנקר החלב וגיד הנשה, ולמלוח הבשר ולהדיחו, ולבשל הבשר בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם, שבישלו בהם תוך מעת לעת, נאסרו מפני המאכלים שנתבשלו בהם מתן תורה, שלא היו כשרים לאכילה לאחר מתן תורה. [ובלאו הכי לכולי עלמא תורה ניתנה בשבת (המועדים בהלכה)]. ולכן היו זקוקים למאכלי חלב. ואנו עושים זכר לזה. (משנ"ב סי' תצד ס"ק יב). והוסיף הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רמז לטעם זה. מצינו בגמרא שבת (פו:): דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל. בכך מתיישבת התמיהה שהלא היה באפשרותם להגעיל כלים ולהכשירם, ולמה הוצרכו דוקא למאכלי חלב. אלא מכיון שאותו יום שבת היה ואסור היה להעביר אש ולהרתיח מים להגעה. ודבר זה מרומז בפסוק 'דבש וחלב תחת לשונך', אשר לפי המדרש קאי על מתן תורה, וסופי תיבות של דבש וחלב תחת נוטריקון "שבת", לרמז כי בגלל יום השבת נצטרכו להיות נזונים ביום מתן תורה בדבש וחלב כנ"ל. (חכמת חיים). ובספר תורת חיים לבבא מציעא (פו:): כתב הטעם שאוכלים מאכלי חלב ביום מתן תורה, על פי האגדה, שכשבא הקב"ה ליתן את התורה לישראל קיטרגו עליהם המלאכים, כי רצו לקבל את התורה לעצמם, אמר להם הקב"ה בכולהו זמנין מקטרגין עליהון, ואתון בשעתא דאתיתו לגבי אברהם אכילתו בשר וחלב, שנאמר "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה", ואילו תינוק של ישראל אינו אוכל בשר וחלב ביחד, מיד הלכו להם בפחי נפש. ולכן נוהגים לאכול מאכלי חלב ביום מתן תורה, ואחר קינוח והדחה אוכלים בשר, שיראו המלאכים שאנו נזהרים יפה בדיני בשר וחלב וכו'. וכן כתב בספר בגדי שש. [ועיין עוד בשו"ת נודע ביהודה תנינא (חיו"ד סוף סימן סד). ובילקוט הגרשוני. ועיין בשו"ת ברכת יוסף לנדא (סי' כ).] וצריכים להזהר שלא לאכול מאכלי חלב אחר בשר כי אם כעבור שש שעות, וכתורה יעשה, ומנהגנו לאכול תחלה מאכלי חלב, ואחר קינוח והדחה כמשפט, אוכלים מאכלי בשר. ויש נוהגים לאכול דבש וחלב, לרמוז על מתן תורתנו שנמשלה לדבש וחלב, כמו שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך".

עוד טעמים לאכילת מאכלי חלב

יש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הבכורים

הרמ"א (סי' תצד סע"ג) כתב שכשם שלוקחים בליל פסח שני תבשילים, זכר לפסח ולחגיגה, כן אוכלים בשבועות מאכלי חלב

"דבש וחלב תחת לשונך" יי. ואח"כ ינוח מעט ויקום קודם חצות היום ויעשה סעודת יו"ט בבשר ויין לשמחת יו"ט מה.

הלכות ומנהגי יום שבועות

א. בחג השבועות שזכינו בו לכתר תורה יש חיוב יותר לשמוח מט, וכמו שאמרו דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס.

עיונים והארות

רבינו ואמרו להקב"ה (שבת פח:): מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו (תהילים ח-ה) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, והיתה שאלה האם העליון כלומר המלאכים, נוצח את התחתון כלומר בני האדם, או להיפך, הביאו ראיה מבשר וחלב שפוסקים בו להלכה 'תתאה גבר', ובוזה ניצח משה רבינו את טענת המלאכים, ולכן אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות. (הרה"ק מהר"ם מרימאנוב ז"ע).

מז. כה"ח (שם ס"ק ס').

מה. והרמב"ם (בפ"ו מהלכות יום טוב הלכה ז-יח) כתב וז"ל:
 וחיוב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר (דברים ט"ז) ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד? הקטנים נותן להם קלויות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין. עכ"ל.

והגאון חיד"א בברכי יוסף (סי' תקכ"ט סעיף ד) גם כן פסק
 שכיום מצות השמחה ברגל היא מדאורייתא וז"ל,
 חייב אדם להיות שמח וכו' גם בזמן הזה דליכא שלמי שמחה מצות עשה מן התורה לשמוח ביום טוב כראוי לו, ובמה שנהנה ממנו עיין שו"ת שאגת אריה (חדש סימן ס"ה) עכ"ל.

ובמשנה ברורה (סי' תקכ"ט ס"ק מ"ו) הביא דעת הגאון
 שאגת אריה להלכתא והוסיף דגם הנשים מצוה עליהן לשמוח בחג וז"ל, חייב אדם להיות שמח וכו' והוא מצות עשה מן התורה דכתיב ושמחת בחגך ונוהגת גם בנשים עכ"ל.

ורבנו האריז"ל כתב בשעה"כ (דף ע"ז ע"ג) שמחויבים אנחנו
 לשמוח ביום טוב יותר מבשבת, שביום טוב מרבין בסעודה ובבשר וביין ע"כ.

ומהר"ח זיע"א בספרו שערי קדושה (חלק א' שער ד') מנה
 את השמחה כמצות עשה כדעת הרמב"ם, וכתב שמצות דאורייתא לשמוח בשלוש רגלים פסח ושבועות וסוכות ולשמח אשתו ובניו העניים כל אחד כראוי לו עכ"ל.

מט. ועיין במעשה רב שכתב וז"ל, ומאד שמח רבינו ז"ל
 ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל, ועלז לבו בשמחת מתן תורה והאריך בשלחנו במאכל ומשתה ובשבחים.

ג. וזה לשון הרמב"ם (פ"ו מהלכות יו"ט הי"ט) אף על פי
 שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה,

נהפך לדבר אחר, אז מותר, (ועיין במג"א סימן רט"ז וח"י סימן תס"ז). וזו הסיבה שאנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות, להורות דבתר השתא אזלינן - אנו מסתכלים על המצב שנמצא בו כעת האדם, וכל העוונות מתכפרים...

אותו היום שהניחה אמו של משה אותו ביאור ששה בסיון היה, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצרות כולם ולא ינק, לזאת אוכלים מאכלי חלב.

עוד טעם מובא בשו"ת כנף רננה בהקדמה ליו"ד, ע"פ הגמרא (סוטה יב:): ר' אחא בר חנינא אמר אותו היום שהניחה אמו של משה אותו ביאור ששה בסיון היה, וכתיב, "וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות" - מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצרות כולם ולא ינק, לזאת אוכלים מאכלי חלב להורות על דברי הגמרא הנ"ל, שעל שעתיד משה לקבל תורה בסיני ביום זה נמנע מלאכול חלב טמא.

סימן שיהודי צריך להיות רך בחמאה

שנה אחת בעת סעודת החלב בשבועות ישב הרה"ק בעל הדברי שמואל מסלונים זי"ע ושאל את חסידיו: תאמרו נא מדוע אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות, נענו כמה מזקני החסידים ואמרו כמה וכמה טעמים, נענה הרבי ואמר: בואו ואומר לכם מהו הטעם: אכילת מאכלי החלב, הם לסימן שיהודי צריך להיות רך כחמאה, כמו שאמרו חז"ל (תענית כ:): "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז".

ויש טעם נחמד כי התורה נמשלה לדבש וחלב והפירוש הוא שבחי' דבש שהרי הדבורה היא מלקטת מכל הפרחים ועושה דבש כן הת"ח שומע ומלקט דברי תורה מן חכמי ישראל. והחלב רומז שאח"כ הוא מעכל ואוכל המאכלים ונהפך אצלו לדם וזה הופך לחלב כי מייצר את הדם שנהפך להיות חלב וזה שאמרו שמקיא חלב שינק משדי אמו.

החלב רומז לחסד ובא להודיע דהקב"ה נתן לנו התורה כי גבר עליו חסדו

חלב רומז לחסד, גוון לובן, ומה שנתן לנו את תורתו הוא מצד החס"ד הגמור והרחמי"ם, כי גבר עלינו, להודיע לבריותיו ולגלות להם מסתורין דיליה, והנה להגיד בבוקר חסדך ראשי תיבות חלב. (בני יששכר).

הביאו ראיה מבשר וחלב שפוסקים בו להלכה 'תתאה גבר', ובוזה ניצח משה רבינו את טענת המלאכים, ולכן אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות

ונראה לבאר על פי דברי השולחן ערוך (יו"ד סימן צא סעיף ד') שאם נפל בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור משום דתתאה גבר, כלומר התחתון הרותח גובר על העליון הצונן ומנצחו. ולכן כשביקשו המלאכים לפגוע במשה

- ב.** ישתדל מאד ללמוד גם ביום קבלת התורה, ואי לא אפשר מתוך כובד ראש בשינה, ינוח מעט ויקום ויחזור ללימודו כל היום כי גדול וקדוש היום שהוא יום קבלת התורה נא.
- ג.** לימוד התהלים ביום חג השבועות הוא צורך גדול שבו נפטר דוד המע"ה^י ויעלה לרצון ביותר. ולכן, כל אחד יקרא התהלים כולו ביום חג השבועות, ויזהר לדלג לשון מחילה וסליחה של עוונות ופשעים האמור בבקשות המתוקנים לאמרם קודם תהלים ואחר תהלים כי יו"ט הוא. וכן יזהר שלא לומר "ונזכה ונחיה שבעים שנה וכו'" בבקשות הנ"ל אלא יאמר ונזכה ונחיה אורך ימים ושנות חיים בתורה ובמצות ובמעשים טובים^{יג}.
- ד.** נהגו לקרות מגילת רות בשבועות, ומגילה זו נכתבה ע"י שמואל הנביא. ומנהג בני ספרד שקוראים אותה בליל שבועות עם הכ"ד ספרים, בטעמי הכתובים, ובנוסף גם קוראים אותה ביום עם מפרשים כל אחד בביתו^{יד}.
- ה.** משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, ועל כן יש חיוב ללמוד וכן לדרוש לציבור בהלכות יו"ט בחג השבועות^{יה}.
- ו.** כתב הטור (ס' תצ"ד) ונהגין בכל המקומות לומר במוסף אחר חזרת התפלה אזהרות העשויות על מנין המצות וכל מקום ומקום לפי מנהגו^{יז}. ונכון ללמוד ביום שבועות בדברי הימים א' סי' כ"ח וסי' כ"ט דדבר בעתו מה טוב^{יח}.

עיונים והארות

מי שבא לחסות תחת כנפי השכינה באמת הרי הוא אהוב אצל השי"ת אפילו היה נכרי בזוי, וכן אבותינו נכנסו בברית כמ"ש בכריתות בג' דברים נכנסו אבותינו לברית ונעשו גרים, במילה וטבילה והרצאת דמים (אבודרהם).

נה. דעת הרב ב"י (ס' תכ"ט ד"ה תניא) דדוקא בפסח בעינן שלשים יום משום דהלכתא רבתי לפסח, מה שאין כן בשאר ימים טובים. ועוד, כמו שכתבו התוספות (עבודה זרה ה: ד"ה והתנן) דבפסח מהאי טעמא בעינן שלשים יום משום קרבן. אף על גב דלביקור ממומין סגי בארבעה ימים, מכל מקום צריך זמן לחקור למצוא בהמה הראוי לו ותמימה. ואף בזמן הזה דליכא קרבן, מכל מקום נשאר תקנה ראשונה, ומצינו כהאי גוונא טובא, וזה שייך דוקא ביום טוב של פסח דכל אחד צריך לקרבן פסח, מה שאין כן בשאר ימים טובים.

אולם דעת המג"א (שם ס"ק א') דהוא הדין בשאר ימים טובים בעי שלשים יום לדרשה, והא דהזכירו במפורש דוקא פסח משום דמיניה ילפינן כדאיתא בפסחים (דף ו:ו) שהרי משה עמד בפסח ראשון והזהיר על פסח שני להאנשים הטמאים בפסח ראשון ושאלוהו למה נגרע מלהקריב קרבן ה', והיה די אם היה משיב לשאלתם כיון שהם טמאים אסורים לעשות פסח ראשון, והוסיף להודיע להם שיעשו פסח שני, ובין פסח ראשון לשני יש שלשים יום, אלמא דשלושים יום לפניו יש לדרוש. ומפסח ילפינן לשאר ימים טובים.

ודעת הב"ח דלאחר שלמד ל' יום קודם שוב א"צ ללמוד בחג עצמו, וכתב הביאור הלכה (שם ד"ה שואלין) דהרבה אחרונים חולקין עליו עיי"ש. וכ"ד המג"א (שם).

נו. יסודותם של האזהרות מרבותינו הקדמונים זיע"א. והנדפס אצלנו בסידורים הוא מרבי שלמה בן גבירול. וכתב בברכ"י (ס' תצ"ד ס"ק י'), מנהגן של ישראל ללמוד ביום שבועות אזהרות אשר יסד מהר"ש בן גבירול או אזהרות הרב יצחק בר ראובן, וכיוצא. וכבר ידוע שכל אלו אזהרות לא סלקי שפיר לדעת הרמב"ם, ולכן טוב וישר ללמוד בתרי"ג מצוות לדעת הרמב"ם. ומה נעים ללמוד איזה מצוות שהם מתרי"ג לדעת הרמב"ן.

נז. בא"ח (במדבר אות ו), כה"ח (שם ס"ק ל"ג). ויש נוהגים

עכ"ל. וכן פסק מרן השו"ע (ס' תקכ"ט סעי' א) וז"ל מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה.

נא. כף אחת להחיד"א ז"ל (סי' כ"ב אות ז').

נב. וכן מובא בירושלמי בביצה (פ"ב ה"ד) ובחגיגה (פ"ב ה"ג), שהביאו מחלוקת ב"ש וב"ה אם מקריבין עולות ביו"ט, דב"ש אוסרין וב"ה מתירין, אבל שלמים שהם לאכילת אדם לכו"ע מותרין, וכו' ועל כרחך כדא"ר יוסי בי רבי בון, דדוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר. וכן הוא בילקוט שמעוני תהילים (רמז תשל"ה ד"ה הודיעני) כתב דוד מת בעצרת שחל בשבת.

גם ידוע מה שכתבו המפרשים ז"ל הטעם שלומדים רות בעצרת, לפי שממנה יצא דוד המלך ע"ה שנולד בעצרת, כי כל מגילת רות לא נכתבה אלא בשביל יחוס דוד המלך ע"ה, וכיון דנולד בעצרת לכך קורין רות בעצרת. ולכך נפטר בעצרת, כי הקב"ה משלים שנותיהן של צדיקים מיום ליום, וכמו שאמרו (קידושין לח.). על משה רבנו ע"ה שנולד בשבעה באדר, ולכך נפטר בשבעה באדר.

נג. בא"ח (ש"א פר' במדבר אות ו). כה"ח (שם ס"ק לד).

ומורנו הרב חיים פלאג"י ז"ל בספרו מועד לכל חי (סי' ח אות יט) כתב, באשמורת הבוקר, יחלקו התהלים בין היחידים, ואחר הלימוד סמוך לעלות השחר יאמר התפילה שבספר יוסף בסדר. עכ"ל.

נד. וכמה טעמים נאמרו בקריאתה ביום זה: א. בילקוט רות (רמז תקצ"ו) איתא מה ענין רות אצל עצרת בזמן מתן תורה, כדי ללמדנו שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני כמו שהיה לרות כשנתגיירה. ב. לפי שמגילה זו היא יחוס לדוד המלך ע"ה, שנכתבה לדורות שכשר לבוא בקהל, כמ"ש ביבמות (עז.), ובעצרת הוא יום פטירתו, וממילא גם יום לידתו, שהשי"ת ממלא שנותיהם של צדיקים, וכמ"ש בשע"ת (ס' תצ"ד סק"ז). ג. לראות שבח גומלי חסדים כדאמר ר' זעירא שהתורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. (אליהו זוטא ס' תצ"ד סק"ו, ובברכ"י סק"א). ד. להראות שכרם של גרים הבאים לחסות בצל השכינה שאהובים אצל הקב"ה עד שיצא מרות מלך המשיח, והוא עדות לכל באי עולם שכל

- ז. הרמ"ק ז"ל כתב דביום שבועות היה עוסק בחכמת האמת והיה רואה סימן יפה במשנתו י"ב.
- ח. אם בר הכי הוא, ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה, והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן התורה לכל השנה, ואם לאו בר הכי הוא, ישתדל לידע חידוש בתורה אשר לא ידעו מקודם י"ט. וכל דבר חדש שלא למדו עד עתה חשיב כחידוש י"ט.
- ט. ישמח מאד בחג הקדוש הזה ויתעורר על אשר בחסדיו יתברך הגדולים נתן לנו את תורתו הקדושה ס"א. ואמרו רבותינו ז"ל, שכל המקבל על עצמו עול תורה מעלה הקב"ה עליו כאילו לא חטא מימיו י"ט. על כן יתחזק האדם בפרט ביום זה, ויקבל על עצמו בכל לבו ונפשו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הזאת ויזכה בזה לכפרת עוונותיו, לטוב לו בזה ובבא י"ט.
- י. נוהגים לעלות לרגל ביום חג השבועות וזכר למקדש ועולין לכותל ומתפללים שם מוסף ושמחים שם ויש בזה מצוה דרבנן י"ט וכן נוהגים אנשי ירושלים להשתטח על קבר דוד המע"ה ביום שבועות ואומרים שם מזמורי תהילים ומברכין ברכות ושרים שירות ותשבחות להשי"ת ואם לא הספיק לעלות בחג יעלה אחר החג באסרו חג לכותל ולקבר דהמע"ה ויכול לעלות ולהשלים עד י"ב סיון שהוא סוף ימי המילואים י"ט.
- יא. אם חל חג השבועות ביום שישי לא יקראו שנים מקרא ואחד תרגום ביום טוב של שבועות אלא ביום שבת לאחר תפילת מוסף לפני הקידוש י"ט.
- יב. זכות גדולה מאד למכניס ס"ת חדש לבית המדרש בחג השבועות ונחשב לו כאילו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה י"ט.

עיונים והארות

חופה בין הקב"ה וכנסת ישראל, הרי הוא יום מחילת עוונות, וגם בכל שנה ושנה נעשה כן.

סד. מו"ר הראשל"צ מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל (בשו"ת יחווה דעת). אמנם מו"ר הגאון המקובל כמוה"ר מרדכי שרעבי לא היה הולך לכותל להתפלל ביום חג השבועות כיון שרצה שנתפלל בנחת, וגם שמתפללים בכוננות הרש"ש, ואמר לנו שזה לא מתאים לילך כל הדרך הזה אלא תלכו ביום אחר, ואמר לנו דעו כי חבל על הזמן של יום קדוש זה יותר כדאי לעסוק בתורה זה המעלה הגדולה ביותר.

זיכורני ימים מקדם לאחר חתונתי הייתי חזן קורא בתורה בבהכנ"ס אברהמוב תכב"ץ ושם היו מתפללים מו"ר חסידא קדישא חכם ששון לוי זצוק"ל ועוד רבנים חשובים, וזקנים צדיקים, ובשלוש רגלים לאחר תפילת שחרית וקריאת התורה היו הולכים כל הקהל הקדוש להתפלל מוסף בכותל המערבי ובדרך היינו פוגשים את מנין של מו"ר מרן ראש הישיבה כמוה"ר יהודה צדקה זצוק"ל והיינו הולכים יחד עם ראש הישיבה וכל הדרך היה אומר לנו חידושים נפלאים וסיפורי צדיקים הפלא ופלא וכן היינו פוגשים במנין של מו"ר הגאון כמוה"ר יעקב מוצפי זצוק"ל והיה שמחה גדולה וכאשר היינו יורדים לכותל אלפים היו חוזרים בחזרה מהתפלה והיינו רואים ת"ח מופלגים בתורה ובראשם הגאון הגדול מרן הרב יוסף שלום אלישיב זצוק"ל שהיה גבוה ומורם מעם ומרוחק היו מזהים אותו. וכאשר היינו מגיעים לכותל המערבי הייתה לנו שמחה גדולה והיינו מתפללים מוסף ואומרים המזמור של החג וחוזרים בחזרה עם מרן ראש הישיבה והוא אמר לנו חידושים נפלאים ומוסרים החודרים ללב ולא היינו מרגישים הדרך, אשרינו שזכינו לזה.

סה. אחרונים.

סו. בא"ח (שנה ב' פ' לך לך אות ט), וכ"כ באול"צ (פי"ח תשובה יב).

סז. ברכ"י (ס' תצ"ד אות י"ב) והביאו הכה"ח (ס"ק י"ט).

לאמרם על השולחן בסעודה.

נח. החיר"א בעבודת הקודש, כה"ח (שם ס"ק ל"ו).

נט. כף אחת להחיד"א ז"ל (סי' כ"ב או' ח'). כתבו הקדמונים שביום שבועות נגזר על האדם כמה יחדש בתורה, על כן יהא זהיר וזריז שלא לאבד היום הקדוש הזה בשינה. כי לימוד שענה אחת בשבועות היא כערך לימוד של כמה שעות בימים אחרים. וישתדל כפי כוחו לחדש בתורה, שיהא לו לסימן טוב לכל השנה.

ס. אחרונים.

סא. מורה באצבע להחיד"א ז"ל (אות רכה) וז"ל: ישמח מאוד בחג הקדוש הזה, ויתעורר על אשר בחסדיו הגדולים נתן לנו את תורתו הקדושה. עכ"ל.

ובספר סדר היום (סדר חג השבועות) כתב: בחג השבועות ראוי שישמח בו האדם שמחה יתירה, מפני שהוא יום שניתנה בו תורה לישראל, והכל מודים בקדושתו הגדולה מקדושת שאר הימים טובים. הכל מודים בעצרת דבעינן לכם (פסחים סח:) והטעם, כדי לשמח הגוף שעוסק בתורה ובמצוות שניתנו ביום הזה. וכן מצינו במר בריה דרבנא, דכולא שתא הוה בתעניתא בר ממעצרתא וכו'. מטעם זה שאמרנו, אין ראוי לענות הגוף ביום זה, כיון דבאמצעות הגוף התורה מתקיימת ואין זולתו קיום, וראוי לשמחו ולענגו בשמחת התורה יותר משאר חגים ומועדים. ועם כל זה, אין ראוי למשוך בשמחתו כל היום, כי גם הנפש המשכלת צריכה שמחה, כי עיקר תועלת הלימוד והקיום תלוי בהבנת השכל, להבדיל בין טמא לטהור, ובין אסור ומותר, שמחתה כי אם לעסוק בתורה ומצוות. עכ"ל.

סב. ב"ה בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) וז"ל, בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להן הקב"ה: מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם.

סג. וב"ב בחידושי הרי"ם שכיון שיום מתן תורה הוא כיום

ג. רבינו החפץ חיים זצוק"ל היה רגיל בכל חג השבועות לספר בפרוטרוט על גר הצדק הגרף פוטוצקי, שהיה בזמן רבינו הגר"א זיע"א, שמסר עצמו על קידוש ה' ונשרף חי לכבוד ה', ויש קבלה בשם הח"ח שאם היו מניין יהודים עונים אמן על ברכתו שברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש שמו ברבים, היתה באה הגאולה סי.

עיונים והארות

לחיי עולם הבא, שהרי הוא אשר זיכני באושר גדול שכזה, להשרף על קדושת השם הגדול!"

מִרְן ה"חפץ חיים", שהיה רגיל לספר דברים אלו, היה תמה: מהיכן זכה גר זה לנשמה כל כך נשגבה ואצילה? וכה פירש: בשעת מעמד הר סיני, חזר הקב"ה על כל אומה ולשון, ולא אבו לקבל את התורה. אך אין זאת אומרת שכולם ממש לא חפצו בה. נמצאו יחידים מבין האומות שכן חפצו לקבל את התורה, ומכאן סוד מקור מחצבתם ומסירות נפשם של נשמות הגרים.

לעומת זאת, כשבא הקב"ה ליתן את התורה לישראל, פתחו כולם ואמרו "נעשה ונשמע", אולם יתכן שהיו בודדים מהעם היהודי שלא אבו לקבל את התורה, ונשמות אלו הן מקור המשומדים בישראל, כי הרי אמרו חז"ל שכל הנשמות מכל הדורות העתידים, היו נוכחים במעמד הר סיני.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בספרו "הגדה של פסח - חישוקי חמד", מביא נידון מעניין בסיפורו של גר הצדק הגרף פוטוצקי.

בספר "הגאון מוילנא" מסופר, כי את דרכו האחרונה אל המוקד שהוכן עבורו, עשה ר' אברהם בן אברהם בצעידה דרך רחובות העיר, כאשר מלוויו מובילים אותו. יהודי העיר שחששו ממעשי נקמה של ההמון הנוצרי המוסת, הסתגרו בבתיהם מאחורי דלתות נעולות ותרססים מוגפים.

כשעבר גר הצדק תחת חלון ביתו של רבנו הגר"א, פתח הגר"א את החלון, וקרא לעברו

"ר' אברהם, לך ברזיזות!"...

ונתבארו הדברים באופן זה. ספק הלכתי עלה בלבו באותה שעה של ר' אברהם, האם על פי דין תורה הוא חייב להאט את צעדיו, כדי להציל עצמו לחיי שעה ולהרויח עוד כמה דקות של חיים, או שמא מחייבת מצות קידוש ה' דווקא להזדרז ולמהר, משום "זריזים מקדימין למצוות", ובכך להגדיל גם את מעשה קידוש השם. בא הגר"א והכריע עבורו את פסק ההלכה, כי מוטב שיחיש את צעדיו כדי לקדש שם שמים, ויפה שעה אחת קודם. עד כאן דבריו.

ויש להקשות: מדוע שלא ישתדל הגר להאט את צעדיו, מתוך תקוה שאולי בינתיים תתבטל הגזירה, וכמו שמצינו בספר "מחנה ישראל" לגבי חייל הצריך לעשות מלאכה במשך השבת, שאסור להקדים לעשותה בבין השמשות, אף שהוא רק ספק שבת, משום ש"גזירה עבידא דבטלה", והוא הדין בענייננו, היה לו לקוות שיתבטל גזר דין המוות, וכפי שאכן קרה, כמסופר שם, שאמו של הגר התחננה אליו שיחזור בו, והוא ענה: "אמא יקרה, את מאד יקרה לי, אבל האמת עוד יותר יקרה לי", ובלית ברירה, מיהרה לנסוע אל הקיסר בכבודו ובעצמו, לבקש על חיי בנה, ואכן השיגה ממנו אישור מיוחד להשאירו בחיים, אלא שהכמרים הקדימוהו ביום אחד, והוציאוהו להורג יום לפני בוא האישור.

מדוע, אם כן, הורה לו הגר"א להחיש צעדיו אל מיתתו? שני תירוצים בדבר:

סת. בחג השבועות חל היארציית של גר הצדק מוילנא - הגרף פוטוצקי זצ"ל.

דמות מופלאה בהסטוריה של יהדות ליטא, היתה דמותו המזהירה של גר הצדק, הגרף פוטוצקי, המפורסם בישראל בשם "אברהם בן אברהם". לאחר שהתגייר, הסתתר אברהם מאימת הכנסיה הקתולית בוילנא, בעיר אייליא שבליטא, שם למד בבית המדרש המקומי בשקידה רבה. בעיר זו התגורר נער יהודי פוחז ועז פנים, שהיה יורד לחיי הגר הנרדף ומפריע לו בלימודו. פעם, לאחר שהנער החצוף הציק לו, מרוב צער קרא לעברו הגר מילת גנאי. הלך הנער וסיפר את הדבר לאביו. האב, שדמה בתכונותיו לבנו, בא לבית המדרש, ותקף בכעסו את הגר, חירפו וגידפו. התנצלותו של הגר ובקשת הסליחה מצדו, לא הועילו להשקיט את חמת האב האכזר. לא נתקרה דעתו של אותו כעסן ולא שלט על יצוריו, עד שבחימה רצחנית הלך ועשה מעשה שפל ביותר. הוא נחפז למשטרה העירונית והלשין כי בבית המדרש המקומי נמצא הגרף פוטוצקי - האישי המבוקש כל כך על ידי השלטונות.

מיד נאסר הגר, ונחבש בבית האסורים המרכזי בעיר וילנא, מקום שם נידון, או לשוב לנצרות או להשרף חי. הגר"א מוילנא שלח להודיעו, כי יש באפשרותו על ידי כוחות טמירים להצילו, אולם הגר הצדיק השיב: "אינני מבקש הצלה, מעדיף אני להישרף חי על קדושת השם!" הנוצרים, בראותם את עקשנות הגר ודביקותו בדת ישראל, לבלי שוב לנצרות על אף כל האימונים, התעללו בקורבנם קשות. לפני ביצוע גזר הדין צחקו ואמרו לו: "כאן, בעולם הזה, אנו נוקמים בך, אך לעומת זאת שם בעולם העליון תתנקם אתה בנו..." השיב הגר בחיוך שלו, חופשי מכעס ונקמה, אל מעניו צמאי הדם: "אספר לכם משהו מימי נעורי. באחוזתו של אבי הייתי משחק עם ילדי האיכרים. פעם, לאחר שעות עבודה, עלה בידי לייצר מחמר פסלים של חיילים שהצבתים בתוך הגן. באו חברי, ילדי האיכרים, ובמגפיהם הגסות רמסו את הכל לעפר. מיד אצתי אל אבי, ובדמעות בעיני סיפרתי לו על 'אסוני הכבד', ובקשתיו כי יעניש קשות את חברי. ברם אבי, תחת למלא בקשתו, הוכיחני על פני באומרו: 'היות ואתה משכיל יותר מילדי האיכרים, אל לך לדרוש עונשים על דברים פעוטים חסרי ערך כאלו'. הרהרתי בלבי: אמנם כעת הנני חדל אונים, אך לכשאגדל - כבר אקח אני בעצמי נקמה במחבלי מעשה ידי...". "כסבורים אתה" - המשיך אברהם - "כי משגדלתי עלתה אי פעם במחשבתי להנקם בהם? וכי מה עשו לי אז, בהיותם ילדים נבערים מדעת? שברו דמויות של חמר, רמסו בוץ, ותו לא..." כאן פנה גר הצדק למעניו ואמר: "כלום סבורים אתם שבעולם האמת, לכשיהיה הכל ברור בשכלי, תהיה דעתי נתונה לנקמה בכם, על שבבערותכם שרפתם את בשרי וחרכתם את עצמותי, שאינם אלא עפר מן האדמה!?!"

וכמה מדהימים ומפליאים המה דברי הגר אודות אותו מלשין שפל: "אם רק אזכה לזכות כלשהי בעולם האמת, לא אנוח ולא אשקוט, עד שיעלה בידי להביא את אותו מלשין

ד. יום אסרו חג קדוש מאד ויש לשמוח בו^ט וישתדל לעשות סעודה נאה כי יש סוד בדבר, וגם ע"פ הפשט הוא מצוה^י. ויום אסרו חג דשבועות הוא גדול מכל ימי האסרו חג שהוא יום טבוח ויש בו קדושה גדולה.

טו. עד י"ב בסיון אין אומרים תחנון היות והם ז' ימי מילואים דחג השבועות ובזמן ביהמ"ק היו מקריבים קרבנות כל ז' מי שלא הקריב בתחילה ואין מספידין ואין צידוק הדין ע"א.

מאמרי הזוה"ק

בו ידבר בהרחבה גדולה במעלת הלילה הגדול הזה וסדר הלימוד

בראשית ח' ע"א

רְבִי שְׁמַעוֹן הָוָה יְתִיב וְלָעִי פְּאוּרֵייתָא פְּלִילִיָא דְּכַלָּה אֶתְחַפְּרַת פְּבַעְלָה רשב"י היה יושב ועוסק בתורה בליל שבועות, ומקשט את הכלה שהיא השכינה בכ"ד קישוטיה כדי שלמחר, הכלה תתחבר עם בעלה שהוא ז"א. **דְּתַנִּינָן, כָּל אַנּוּן חַבְרִיא דְּכַנִּי הֵיכְלָא דְּכַלָּה** ששנינו, כל אותם החברים בני היכל הכלה, **אַצְטְרִיכוּ פְּתֵהּיָא לִילִיָא** צריכים באותו לילה, **דְּכַלָּה אֶנְדְּמַנַּת לְמַהוּי לְיוֹמָא אַחְרָא, גו חֶפְהָ פְּבַעְלָה** שהכלה שהיא השכינה מזמנת ומכינה עצמה ליום המחרת שהוא יום שבועות, להיות בחופה עם בעלה ז"א בחיק אימא עילאה, **לְמַהוּי עֶמְהָ כָּל תְּהוּא לִילִיָא** וכדי להכין את הכלה, צריכים הם להיות נעורים עם השכינה כל אותו הלילה, ליל שבועות, ולעסוק בתורה, ועי"ז השכינה שורה עליהם, **וְלְמַחְרֵי עֶמְהָ פְּתַקוֹנְהָא** ולשמוח איתה בתיקוניה ע"י התכשיטים הרוחניים **דְּאִיהִי אֶתְתַּקְּנַת** שהיא נתקנת בהם, וזאת ע"י שאנחנו צריכים, **לְמַלְעֵי פְּאוּרֵייתָא** לעסוק וללמוד בתורה שבכתב שהיא בז"א ובתורה שבע"פ שהיא בנוק, ועי"ז ניתקנים ז"ן, **מֵתוֹרָה לְנַבִּיאִים** בלימוד התורה מתקנים "תפארת" דז"ן, וע"י הנביאים מתקנים "נצח הוד" דז"ן **וּמִנְבִּיאִים לְכַתוּבִים וּבְמִדְרָשׁוֹת דְּקָרְאִי** וע"י הכתובים מתקנים "יסוד ומלכות" דז"ן, וע"י המדרש מתקנים "בינה" דז"ן, **וּבְרֵוֹי דְּחַכְמָתָא** ובסודות חכמת הנסתר שהוא חכמה דז"ן, והכתר נתקן בלימוד ובטבילה בשחרית. **בְּגִין דְּאֵלִין אַנּוּן תַּקּוּנֵין דִּילָהּ וְתַכְשִׁיטָהּ** מכיון שאלה הם [א] התיקונים שלה שהם כ"ד צירופי אדני" והתכשיטים שלה הם שמות י"פ ע"ן וכו' היוצאים מהתיבות שבסוף כל

עיונים והארות

ולכך כל אדם בכל יום ובפרט ביום מתן תורה יאמר בכונה "ברוך אלהינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים, ונתן לנו תורת אמת, הוא יפתח לבנו בתורתו, וישים בלבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם".

סט. החיד"א (שם אות רכ"ח)
ע. החיד"א (שם אות ר"כ)
עא. אחרונים.

א. לא איכפת לן אם הגזירה תתבטל, כי מצות קידוש ה' עצומה היא.

ב. יש לכל אדם לחוש אולי מחמת הפחד הנורא יחזור בו מהנכונות למסור נפשו על קידוש ה', ועל כן יש לו למהר ולעשותה.

דבר זה ניתן ללמוד זאת מאברהם אבינו. הלא הלכה זו של זריזין מקדימין למצוות נלמדת מאברהם אבינו, כמבואר בגמרא (פסחים ד ע"א): "כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזין מקדימים למצוות, שנאמר: 'וישכם אברהם בבקר'." והרי אברהם הלך לשחוט את יצחק, ואף על פי כן לא עיכב הליכתו כדי שיחיה יצחק עוד חיי שעה, אלא הלך בזריזות לקיים מצות בוראו, והוא הדין כאשר גויים מוציאים אדם להורג על קידוש ה' - יש לו ללכת בזריזות לקיום המצוה.

ספר מדהתנ"ך. **וְאִיהִי וְעוֹלַמְתָּהָא** והיא השכינה ו' נערותיה שהם כנגד ז' היכלות ששם נמצאים המלאכים המעלים את השכינה, **עָאלַת וְקַיִימַת עַל רִישֵׁיהוֹן וְאַתְתַּקְנַת בְּהוּ** עולה ונכנסת בבתי כנסיות ושורה על ראשיהם של הצדיקים שעוסקים בתורה וכן של פרצופי האצילות ונתתקנת ומתקשטת בהם, **וְתַרְתַּת בְּהוּ כָּל תְּהוּא לִילִיא** ושמחה בחברים שעוסקים בתורה, כל אותו הלילה כי ע"י לימודם ממשיכים לה אורות וקישוטים. **וְלִיּוֹמָא אַחְרָא לָא עָאלַת לְחַפָּה אֱלָא בְּהַדְיָהוּ** וליום המחרת, יום שבועות, אינה נכנסת לחופה אלא עם אותם צדיקים ונשמות שקשטו אותה, כי היא מתלבשת בפנימיות נשמות הצדיקים שהם חופפים עליה ונעשים לה מלבוש ממש וחופה, **וְאֵלִין אֶקְרוּן בְּנֵי חֶפְתָּא** והם נקראים בני החופה כי הם החופה שלה ממש השובינים השמחים עמה בעת החופה. **וְכִיּוֹן דְּעָאלַת לְחֶפְתָּא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאִיל עֲלֵיהוּ** וכיון שנכנסת לחופה, הקב"ה שואל עליהם, מי אלו החברים שבאו עם השכינה **וּמְבַרְךְ לֹון וּמְעַטְר לֹון בְּעַטְרָהָא דְכֻלָּהּ** ומברך אותם במוחין חדשים ומעטר אותם באור מקיף בעטרות השכינה **מֵהַמוּחִין וְהָאוּרוֹת שְׁקִבְלָהּ. וְכַפָּא חוּלְקָהוֹן** אשרי חלקם.

וְהָוָה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְכֻלְהוּ חֲבַרְיָא מְרַנְנִין בְּרַנָּה דְאוּרֵייתָא והיה רשב"י וכל החבריא קדישא שמחים בשמחת התורה ומרננים בניגון הטעמים דטנת"א ליחד יחוד עצום על ידם, **וּמְחַדְשֵׁן מְלִין דְאוּרֵייתָא כָּל חַד וְחַד מְנַיְהוּ** ומחדשים חידושים בפרד"ס התורה וכך היו מקשטים את השכינה כל אחד ואחד מהם, **וְהָוָה חֲדַי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְכָל שְׂאָר חֲבַרְיָא** והיה שמח רשב"י וכל החברים. **אָמַר לֹון רַבִּי שְׁמַעוֹן** אמר להם רשב"י, **בְּנֵי, וְכַפָּא חוּלְקָבוֹן, בְּנִין דְלְמַחַר, לָא תִיעוּל כְּלָה לְחַפָּה אֱלָא בְּהַדְיָכוֹ** בני, אשרי חלקכם, כיון שלמחר יום שבועות, לא תכנס הכלה, השכינה ליחוד העליון לחופה אלא אתכם. **בְּנִין דְכֻלְהוּ דְמִתְקַנְיִן תְּקוּנָהָא בְּהַאי לִילִיא וְחֲדָאן כְּוָה** בשביל שכל אותם החברים שעוסקים בתורה ומתקנים את תכשיטיה בזה הלילה ושמחים בה, **כְּלָהוּ יְהוֹן רְשִׁימִין וְכִתִּיבִין בְּסִפְרָא דְדְכַרְנַיָא** כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון שהוא המלכות כי הספר הוא בחי' המלכות והזכרון הוא היסוד, וא"כ כל החברים יהיו חקוקים בשכינה הקדושה, **וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבַרְךְ לֹון בְּשַׁבְעֵין בְּרַכָּאן** והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות, שהם אותיות עסמ"ב קס"א קמ"ג קנ"א שיש בהם ע' אותיות (ע"ה), וכן שבע ספירות של ז"א שכל אחת כלולה מעשר, **וְעַטְרִין דְּעֶלְמָא עֲלָאָה** ועטרות, שהוא אור מקיף, מעולם העליון, שהיא אמא עילאה, אל המלכות.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, הַשְּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל (תהלים יט ב) השמים הוא הת"ת שהוא הז"א, ואמר, ה-שמים לכלול את הנוק' עם ז"א, ויש יחוד ז"א ונוק', ולכן הם מאירים כספירים, וכאשר מזדווגים, אז מאיר ז"א אל המלכות הנקראת "כבוד אל" גימט' ס"ג, כי עתה ביום שבועות, המלכות יש לה הארה מן

עיונים והארות

גדול לעולם. וצריך לדעת מה שכתוב בזה"ק פרשת אחרי מות: זה, מכוונים בכ"ד צירופי אדנו"ת הנ"ל, וכן קורין כ"ד פרקי הדטלת הזוהמא בחוה היה כ"ד זיני מסאבותא, ולכן כדי לבטל שבת, וסימנך, "ואיב"ה אשית בינך" ואיב"ה גימט' כ"ד.

הדעת הפנימית שהיא ס"ג. קרא דא הא אוקימנא ליה פסוק זה כבר פירשנו אותו. אבל בזמן הזה, בליל שבועות, כשהכלה היא דא דכלה אתערא למיעל לחפה ביומא דמחר אבל בזמן הזה, בליל שבועות, כשהכלה היא השכינה מתעוררת כל הלילה להכנס לחופה למחרת ביום שבועות, אתתקנת ואתנהירת בקשויטהא ביהדי תברייא דחדאן עמה פל תהיא ליליא נתקנת בכ"ד צירופי אדנ"י ומאירה בקישוטיה מהשמות היוצאים מכל ספרי התנ"ך יפ ענ וכו' יחד עם החברים השמחים איתה, שעסקו בתורה כל אותו הלילה, ואיהי חדאת עמהון והיא שמחה עמהם. וביומא דמחר וביום המחרת בתפילות שחרית ומוסף, במה אוכלוסין חיילין ומשריין מתכנשין בהדה כמה אוכלוסין שהם חיילות דמלכות דבריאח וחיילות דמלכות דיצירה וחיילות דמלכות דעשיה מתכנסים אתה יחד בעלייתה ליחוד לקבל השפע. ואיהי וכלהו מחפאן לכל חר וחד דתקיננו לה פתאי ליליא והיא וכל אותם חיילות מחכים לכל אחד ואחד שתיקנו אותה וקישטו אותה בזה הלילה הואי ואי אפשר לבין השעה של כל המתפללים בארץ ובעולם שתיקנו וקישטו אותה בזה הלילה כי בלימוד תיקנו בחי' האח' שלה ועתה בתפילה מתקנים בחי' הפנים שלה וגורמים היחוד בשים שלום. ביון דמתחברן בחדא מכיון שכבר כולם מתחברים כאחד העליונים והתחתונים יחד עם השכינה, ובודאי שהם עולים עמה אבל לא נכנסים עמה יחד לחופה, ואיהי חמאת לבעלה והיא השכינה רואה ומתייחדת עם בעלה פב"פ. מה בתיב מה כתוב השמים מספרים [ג] כבוד אל. השמים דא חתן דעאל לחפה השמים זה החתן שהוא ז"א שנכנס כדי להזדווג עם השכינה. מספרים, מנהרין בזוהרא דספיר מספרים פירוש מאירים מכח המוחין שקיבל מפרצופי או"א וא"א כזוהר הספיר, דנהיר וזהיר מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא. שמאיר ומזהיר מסוף העולם מהכתר, עד סוף העולם שהוא עד המלכות, היות וקבל המוחין מאו"א וא"א, ובתחילה קודם קבלת המוחין היה מאיר מהחסד עד המלכות ועתה מהכתר עד המלכות.

כבוד אל, דא כבוד פלה דאקרי אל זה כבוד הכלה שהיא השכינה הקדושה שנקראת אל, דכתיב (תהלים ז יב), ואל זועם בכל יום המלכות זועמת מתוקף הדינים שיש בה ושם א"ל שבה ממתק אותם. בכל יומי שתא אקרי אל בכל ימות השנה נקראת המלכות בשם אל בלבד, והשתא דהא עאלת לחפה ועתה ביום שבועות שהיא נכנסת לחופה ומקבלת שפע דמוחין דדעת הפנימי שהוא שם ס"ג שמספרו כבוד א"ל, אקרי כבוד נקראת כבוד ג"כ ע"י כ"ד קישוטי כלה, ואקרי אל ונקראת אל כי ג"כ מקבלת שפע מהכתר העליון. יקר על יקר. כבוד על כבוד, שקבלה מח חכמה נהירו על נהירו אורות על אורות כנגד מח בינה. ושלטנו על שלטנו. ושלטון ומלכות על שלטון ומלכות, כנגד הדעת, ועתה נשלמו לה מוחין דחב"ד, ועי"ז היא שולטת ומנהיגה את העולם. בדין בתיא שעתא דשמים עאל

עיונים והארות

ג. בכל השנה כולה, המלכות מקבלת הארת "אל" בלבד ולכן נקראת "אל", אבל בשבועות מקבלת הארה משם ס"ג העולה בשבועות וק"ו יום אחד.

לְחַפָּה ואז באותה שעה שעם ישראל מתפללים שחרית ומוסף שאז ז"א שנקרא שמים נכנס להזדווג עם המלכות בהיכל או"א, **וְאֵתִי וְנָהִיר לָהּ** ובא ומאיר ונותן מוחין לנוק, **כָּל אֲנֹנִי תַבְרִיִּיא דְאֵתְקִינֵנוּ לָהּ** כל אותם החברים שתקנו וקשטו את הכלה בליל שבועות, **כְּלָהּוּ אֶתְפָּרְשֵׁי בְשִׁמְהֵן תַּמָּן** כולם נזכרים בחופה העליונה בשמותם פלוני בן פלוני, ע"י היסוד דז"א בספר הזכרון להזכירם לברכה. **הָרָא הוּא דְכָתִיב** זהו שכתוב (תהלים יט ב), **וּמַעֲשֵׂה יָדָיו** הם ישראל הקדושים מעשה ידיו דזו"ן, **מִגִּיד הַרְקִיעַ** היסוד שנקרא רקיע מפרש את שמותם. **מַעֲשֵׂה יָדָיו, אֵלֶיךָ אֲנֹנִי מֵאֵרִי קִיִּמָּא דְכָרִית כְּתִרִי כְּלָה** אלו אותם בעלי שמירת הברית עם הכלה שהיא השכינה שכרתו עמה ברית, **וְאֲנֹנִי מֵאֵרִי קִיִּמָּא דְכָרִית אֶקְרוּן מַעֲשֵׂה יָדָיו** אותם בעלי שמירת הברית נקראים מעשי ידיו, **כְּמָה דְאֵת אָמֵר** כמו שנאמר (תהלים צ יז), **וּמַעֲשֵׂה יָדָיו כּוֹנְנֵהוּ דָּא כְּרִית קִיִּמָּא דְחֲתִים כְּבִשְׂרָא דְכָר נֶשׁ פִּי** זה ברית קודש ששמורה וחתומה בבשר של האדם שאנחנו מלים אותה "כווננו" שלא יבא לידי עבירה [ג].

ח"א דף ט' ע"א

וסיים רשב"י המאמר ואומר ומפרש שכרו של מי שלומד כל הלילה:
תִּיבֵנוּ יַקְרִין תִּיבֵנוּ שבו מכובדים שבו **וְנַחֲדֵשׁ תַּקְוֵן דְּכָלָה כְּהֵאֵי לִילֵיא** ונחדש ונתקן קישוטי הכלה בזה הלילה. **דְּכָל מָאן דְּאֶשְׁתַּתַּף בְּהַרְהָ בְּהֵאֵי לִילֵיא** שכל מי שמשתתף עמה ולומד ואינו ישן כלל ועושה את התיקון הנצרך לשכינה בזה הלילה, **יְהֵא נָטִיר עֵילָא וְתַתָּא כָּל תְּהֵיא שְׁתָּא** יהיה שמור בעליונים ובתחתונים כל אותה השנה, כלומר שיתבטלו מעליו גזירות שנגזרו מלמעלה, וגם יהיה שמח למטה ולא יוכלו להרע לו, **וַיִּפִּיק שְׁתָּא בְּשָׁלֵם** [ד] ויוציא את השנה בשלום. **עֲלִייהו כְּתִיב עליהם כתוב (תהלים לד ח-ט) חוֹנֵה מִלְּאֲךָ יְיָ כְּכִיב לִירָאִיו וַיַּחֲלִצֵם. טַעַמּוּ וְרָאוּ כִּי טוֹב יְיָ** ומפרש שמלאך ה' שהיא השכינה הקדושה, מקפת לאותו אדם ושומרת אותו בגלל שזכה בזה הלילה ללמוד תורה להשתתף לראות ולשמוח בקישוטי הכלה.

אמור צ"ז ע"ב

הָא חַוִּי, כָּל בַּר נֶשׁ דְּלָא מְנִי חוֹשְׁבָנָא דָּא בא וראה, כל אדם שלא סופר חשבון זה, **אֲנֹנִי שְׁבַע שְׁפָתוֹת תְּמִימוֹת** שהם שבע שבתות תמימות של ספירת העומר, **לְמִזְכְּרֵי לְדְכִיּוֹתָא דָּא** כדי לזכות לטהרה העליונה הזאת, מאחיזת החיצונים, **לָא אֶקְרִי טְהוֹר, וְלָאוּ כְּכִלְלָא דְטְהוֹר**

עיונים והארות

כרת אחת. ובליל שבועות הוא שורש של כל לילות השנה כי הוא בחי' "הכתר" וכתר הוא אותיות "כרת", וניצול מכל כריתות של כל השנה. ולכן יוציא שנתו בשלום בלא פגע. וגם מכתירים אותו בכתר תורה עיי"ש. ועוד, ע"י ששומע קריאת התורה שזה כמו מעמד הר סיני שאז נתפאו כל עם ישראל ונעשו ככריה חדשה, גם הוא יבריא ויהיה בריא ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו ויחיה לאורך ימים ושנים. וכתבו בספה"ק, כי ע"י קריאת התורה נתקנים רמ"ח אבריו של האדם, שכן רמ"ח פעמים בשנה מוציאים ס"ת וקוראים בו.

ג. והנה בעלי ברית הכלה כל כחם בהבל לימודם וצריכים להתרחק מדיבור רע שאם ח"ו אינו צנוע בפיו לא די שלא תועיל תורתו ולימודו אלא אדרבא קלקל במקום שאמרו לתקן (מקדש מלך) לכן כדאי מאד לקבל עליו ללמוד בלילה הזה בתענית דיבור בחשק גדול.

ד. ע"י להרב פת"ע על הסיוד שכתב עד ר"ה. ומור"ר כף החיים כתב עד חג השבועות הבא. וכ"ז שלא ישן כלל ולא התבטל כלל ועיקר, כמ"ש רבנו האר"י בשעהכ"ו. וטעם לזה כתב במחברת הקודש כי בכל לילה שאדם לא ישן, מתקן

הוא [ה] לא נקרא טהור ואיננו בכלל ישראל הטהורים, וְלֹא הוּא כְּרֵאִי לְמִתְוִי לִיּהּ חוּלְקָא בְּאוֹרֵייתָא ואין הוא כדאי שיהיה לו חלק בתורה כי חסרה לו הטהרה והקדושה שקונים בה את התורה כי לפני אותיות תורה יש אותיות קדושה. **וּמֵאֵן דְּמִטִּי טְהוֹר לְהֵאֵי יוֹמָא** ומי שמגיע טהור [ו] ביום חג השבועות ע"י ספר את העומר, **וְחוּשְׁפְנָא לָא אֶתְאַפִּיד מְנִיָּה** והחשבון לא נאבד ממנו, **כִּד מְטִי לְהֵאֵי לִילִיָּא** כאשר יגיע לזה הלילה, **לְבַעֵי לִיּהּ לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא** צריך הוא ללמוד ולעסוק בתורה, **וְלֵאֲתַחְבְּרָא בְּהָ, וְלִנְטָרָא דְכִּיּוּ עֲלָאָה, דְּמִטִּי עֲלִיָּה בְּהָהוּא לִילִיָּא, וְאֶתְדַבֵּי** ולהתחבר בתורה ובשכינה ולשמור הטהרה העליונה שתגיע אליו באותו לילה ע"י הספירה שגמר לספור, וע"י הלימוד של הלילה הקדוש הזה יזכה לטהרה העליונה.

וְאוֹלִיפְנָא, דְּאוֹרֵייתָא דְּבַעֵי לִיּהּ לְמַלְעֵי בְּהֵאֵי לִילִיָּא ולמדנו, התורה שצריך האדם ללמוד בזה הלילה היא, **אוֹרֵייתָא דְּבַעֵל פְּהָ** תורה שבעל פה שהם סודות התורה, חוץ מהמקרא והנ"ך ממה שלמד עד חצות לילה, **בְּגִין דִּיתְדַבְּוֹן (ס"א דִּיתְדַבְּק) כְּחֵרָא, מִפְּבוּעָא דִּנְחֻלָּא עֲמִיקָא** בשביל שיטהרו ויזדככו עם ישראל והשכינה כאחד בשלמות מהמבוע של הנחל העמוק, שהוא הבינה העליונה, כי אחר הלימוד באשמורת הבוקר הולכים ישראל והשכינה הקדושה יחד למקוה העליון, כי למקוה התחתון של המלכות מספיק לספור שבעה ימים, אבל למקוה העליון של הבינה צריך ז' שבועות. **לְבִתְרָ בְּהֵאֵי יוֹמָא, לִיְתִי תוֹרָה שְׂכַבְתָּב, וְיִתְחַבְּרָ בְּהָ** ואח"כ בזה היום שהוא חג השבועות, יבא התורה שהוא פרצוף ז"א (ס"א בָּהו) עם הנוק' שהיא תורה שבע"פ, **וְיִשְׁתַּבְּחוּן כְּחֵרָא בְּזוּיֹנָא חֵד לְעִילָא**. וימצאו יחד ביחוד אחד למעלה. **כְּדִין מְכַרְיֵי עֲלִיָּה וְאֶמְרִי** ואז מכריזים עליו, ואומרים על מי שהשתתף בלימוד בליל שבועות ותיקן וקישט את השכינה, (ישעיה נט כא) **וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתְּכֶם אֲמַר יְיָ, רוּחִי אֲשֶׁר עֲלֶיךָ וְדַבְּרֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיךָ וְגו'** הקב"ה אומר זאת בריתי שהיא השכינה, וגם רוחי שהיא שפע מז"א הנקרא רוח ישרה וישכון עליך, "ודברי" שהוא לימוד כ"ד ספרים שקשטת את השכינה אשר שמתי בפיך, שכל זה עשית ע"י הבל פיך שלמדת, עי"ז תזכה שלא ימושו מפִיך וכו'.

וְעַל דָּא, חֲסִידֵי קַדְמָאֵי לָא הָווּ נְיָיְמֵי בְּהֵאֵי לִילִיָּא ועל זה החסידים הראשונים לא היו ישנים בזה הלילה של ליל שבועות, **וְהָווּ לְעָאן בְּאוֹרֵייתָא** והיו לומדים ועוסקים בתורה, **וְאֶמְרֵי, נִיתִי לְאַחְסָנָא יְרוּתָא קַדִּישָׁא, לָו, וְלִבְנֵו, בְּתִרִין עֲלָמִין** והיו אומרים, בואו

עיונים והארות

ה. היות ויש בימי העומר ב' דברים: א' גידול שערות, שאסור להסתפר עד שבועות ואז המגדל שערותיו נקרא קדוש כמו הנזיר שנאמר בו "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו". ב', ע"י הספירה מטהר כל יום ומוסיף טהרה ונקרא טהור, ואם חסר אפ"י יום אחד מהספירה לא נקרא טהור.
ו. וע"י כך יזכה לטהרה, פירוש כי כל מ"ט לילות אנחנו סופרים

לנחול את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות. **וְהָהוּא לַיְלִיא, בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶתְעַטְרָא עֲלֵיהוּ** ובאותו לילה השכינה מתעטרת ונעשית כתר ואור על ראשם, **וְאֶתִיָּא לְאַזְדִּוּנָא בֵּיהּ בְּמִלְכָא** ובאה למחרת ביום להתייחד בו במלך ז"א, בתפילות שחרית ומוסף כנודע מדברי הרב, **וְתִרְוּוּיְהוּ מִתְעַטְרֵי עַל רֵישֵׁיהוּ, דְּאַנּוּן דְּזֻכְאֵן לְהָכִי** ושניהם, ז"ן, מתעטרים ומאירים מהיחוד העליון ומשפיעים שפע על ראשיהם של אותם שזכו לסייע ולגרום את היחוד הזה ע"י שעסקו בתורה בלילה.

רַבִּי שְׁמֵעוֹן הָכִי אָמַר רשב"י כך היה אומר, **בְּשַׁעְתָּא דְּמִתְכַנְשֵׁי חֲבַרְיָא בְּהַאי לַיְלִיא לְגַבִּיהּ** בשעה שהיו מתקבצים החברים בזה הלילה אצלו, **נִיתִי לְתַקְנָא תְּכַשִּׁיטֵי כְּלָה** נבוא לתקן את התכשיטים של הכלה שהיא השכינה הקדושה, **בְּגִין דְּתִשְׁתַּבַּח לְמַחַר בְּתַכְשִׁיטָהּ, וְתִקְוֵנָהּ** כדי שתמצא למחר בשעת התפילה שאז הוא היחוד, מקושטת בתכשיטיה ותיקוניה שהם כ"ד צירופי אדנו"ת והשמות היוצאים מסוף הכ"ד ספרים, **לְגַבִּי מִלְכָּא בְּדָקָא יָאוֹת וְכַפָּא חוּלְקִיהוֹן דְּחֲבַרְיָא** להעלותה לצורך היחוד לפני המלך ז"א כמו שצריך. אשרי חלקם של החברים, **כִּד יִתְבַּע מִלְכָּא לְמִטְרוֹנִיתָא, מֵאֵן תִּקֵּין תְּכַשִּׁיטָהּ** כאשר יבקש המלך לדעת מן המלכה שתספר לו, מי הוא שתיקן את תכשיטיה שהם השמות שבסוף כ"ד ספרים, **וְאַנְהִיר עֵטְרָהּ** והאיר את עטרוטיה שהם המוחין הגדולים שמקבלת ביום זה, **וְשֵׁנֵי תִקְוֵנָהּ** וסידר את תיקוניה שהם כ"ד צירופי אדנו"ת. **וְלִית לָךְ בְּעֵלְמָא מֵאֵן דִּידַע לְתַקְנָא תְּכַשִּׁיטֵי כְּלָה, אֶלָּא חֲבַרְיָא** ואין לך בעולם מי שיודע לתקן את תכשיטי הכלה אלא החברים שהם בעלי קבלה שיודעים סודות התורה שנקראים בנים היודעים שכל תיקוני השכינה תלויים בהם, **וְכַפָּא חוּלְקִיהוֹן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאֵתִי** אשרי חלקם בעולם הזה והעולם הבא.

תָּא חַוִּי בא וראה, **חֲבַרְיָא מְתַקְנֵי בְּהַאי לַיְלִיא תְּכַשִּׁיטָהּ לְכַלָּה, וּמְעַטְרֵי לָהּ בְּעֵטְרָהּ** החברים ע"י לימוד ליל שבועות, מתקנים בזה הלילה את הנוק' שהיא השכינה הקדושה בכ"ד קישוטים ומעטרים אותה בעטרות ע"י שממשיכים לה את המוחין, **לְגַבִּי מִלְכָּא** כדי שתוכל לעלות למלך ז"א. **וּמֵאֵן מִתְקִין לִיהּ לְמִלְכָּא בְּהַאי לַיְלִיא** ושואל, ומי מתקן את המלך שהוא ז"א בזה הלילה, **לְאַשְׁתַּבַּח בָּהּ בְּכַלָּה, לְאַזְדִּוּנָא בָּהּ בְּמִטְרוֹנִיתָא** להמצא עם הכלה להתייחד עם השכינה, כלומר שז"א יהיה מתוקן ומזומן עם המוחין להתייחד עם השכינה, הגורם לזה הוא. **נְהָרָא קְדִישָׁא עֲמִיקָא דְּכָל נְהָרִין, אִימָא עֲלָאָה** הנהר הקדוש העמוק מכל הנהרות שהיא אמא העליונה, שהיא נותנת לו את המוחין ומתקנת לו את הכתר מהת"ת שלה כנודע. **הָרָא הוּא דְּכְתִיב, זְהוּ שְׁכַתוּב (שיר השירים ג יא) צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךְ שְׁלֹמֹה וְגו'.** לְכַתֵּר דְּאֶתְקִינַת לִיהּ לְמִלְכָּא, וְאַעֲטַרְתָּ לִיהּ אַחֲרֵי שֶׁאֵמָא הָעֲלִינָה תִּיקְנָה אֶת הַמֶּלֶךְ וְעִיטְרָהּ אוֹתוֹ בְּמוֹחִין דְּכַ"ב, אֶתִּיָּת לְדַכָּאָה לָהּ לְמִטְרוֹנִיתָא היא באה לטהר את המלכה, וְלְאַנּוּן דְּמִשְׁתַּבַּחֵי גַבְיָהּ, ולכל אותם שנמצאים אתה, כלומר בני ישראל העוסקים בתורה.

לְמַלְכָּא דְהוּה לִיה בְּר יַחֲדָאי משל למלך שהיה לו בן יחיד, **אַתָּא לְזוּזָנָא לִיה בְּמַטְרוֹנִיתָא עֲלָאָה** בא להשיא לו את הכלה העליונה והחשובה, **מַאי עֲבַדְתָּ אִמִּיהָ כָּל הָהוּא לִילִיאָ** מה עשתה אימו אותו ליל הנישואין, **עֲאֵלַת לְבִי גְנוּזָהָא** נכנסה לבית האוצרות, **אִפִּיקַת עֲטָרָא עֲלָאָה בְּשַׁבְעִין אַבְנֵי יָקָר סַחְרָנְהָא, וְאַעֲמַרְתָּ לִּיה וְהוּצִיאָה עֶטְרָה** עליונה וחשובה שקבועות בה שבעים אבנים יקרות סביבה, שהם כנגד שבעים אותיות של עסמ"ב קס"א קמ"ג קנ"א (ע"ה) והעטירה לחתן בהם. **אִפִּיקַת לְבוּשֵׁין דְּמִילַת וְאַלְבִּישַׁת לִיה** ועוד הוציאה מלבושי משי והלבישה אותו בסוד אור מקיף, **וְאַתְקַנַּת לִיה בְּתַקּוּנֵי דְּמַלְכִּין** ותיקנה אותו במלבושי מלכים.

לְבַתָּר עֲאֵלַת לְבִי כְּלָה ולאחר מכן נכנסה אמא עילאה לבית הכלה, **חֲמָאָת עוֹלִימְתָהָא, דְּקָא מְתַקְנֵי עֲטָרָהָא** וראתה את נערותיה שהם הצדיקים שמתקנים את עטרותיה שהם המוחין שלה, **וְלְבוּשָׁהָא, וְתַכְשִׁיטָהָא, לְתַקְנָא לָהּ** ואת לבושיה שהם אורות המקיפים שלה, ואת תכשיטיה שהם השמות שיוצאים מכ"ד ספרים כדי לתקן ולקשט אותה. **אַמְרָה לֹזֵן, הָא אַתְקִינַת בִּי טְבִילָה, אַתָּר דְּמִיִּין נְבָעִין** אמרה להם אמא עילאה, הרי תיקנתי את בית הטבילה מקום של מים נובעים כדי שתטהר מן החיצוניים שסובבים אותה, **וְכָל רֵיחִין וּבּוֹסְמִין סוּחְרֵינִי אַנּוּן מִיִּין, לְדַכָּאָה לְכַלְתִּי** וכל ריחות ובשמים טובים סביב אותם המים כדי לטהר את כלתי, **לִיְתִי כַלְתִּי, מַטְרוֹנִיתָא דְּכָרִי וְעוֹלִימְתָהָא, וְאִ"כ תְּבוּא כַלְתִּי הַמַּלְכָּה שֶׁל בְּנֵי וְנַעֲרֹתֶיהָ, וְיִתְדַבּוּן בְּהָהוּא אַתָּר דְּאַתְקִינַת בְּהָהוּא בִּי טְבִילָה** ויטהרו באותו מקום שתיקנתי באותו בית הטבילה, **דְּמִיִּין נְבָעִין דְּעַמִּי** של מים נובעים שאצלי. **לְבַתָּר תַּקְיֵנוּ לָהּ בְּתַכְשִׁיטָהָא** לאחר מכן תקשטו אותה בתכשיטיה, **אַלְבִּישׁוּ לָהּ לְבוּשָׁהָא** ותלבישו אותה בלבושיה, **אַעֲטְרוּ לָהּ בְּעֲטָרָהָא** ותעטרו אותה בעטרותיה [ז]. **לְמַחַר כְּדִי יִיְתִי בְּרִי לְאַוְדוּוּנָא בְּמַטְרוֹנִיתָא** ולמחר כאשר יבא בני להתייחד עם המלכה, **יְתַקִּין הֵיכְלָא לְכַלְהוּ, וְיִשְׁתַּכַּח מְדוּרֵיהָ בְּכוּ בְּחָדָא** הוא יכין היכל לכולם וימצא דירתו בכם יחד.

כְּדִי מַלְכָּא קְדִישָׁא, וּמַטְרוֹנִיתָא, וְחַכְרֵיָא, כְּהָא גְנוּזָא והנמשל, כך המלך הקדוש ז"א והמלכה, והחברים הצדיקים העוסקים בתורה כעין זה. **וְאִימָא עֲלָאָה דְּמַתְקַנַּת כְּלָא** ואמא העליונה שמתקנת את הכל. **אַשְׁתַּכַּח דְּמַלְכָּא עֲלָאָה, וּמַטְרוֹנִיתָא, וְחַכְרֵיָא** נמצא שהמלך העליון והמלכה והחברים, **מְדוּרֵיהוֹן בְּחָדָא, וְלֹא מִתְפָּרְשִׁין לְעֵלְמִין** משכנם יחד ואינם נפרדים

עִיּוּנִים וְהַאֲדוּרָת

הטבילה, אז לובשת אותם. אמנם מפשט שער הכוונות משמע שהולכת לטבילה עם התכשיטים שהם האורות עיי"ש, והיע"א. ויש ליישב לענ"ד שהתכשיטים הם לא כפשוטם אלא אורות עליונים הנותנים לה ומאירים בה וע"כ באים איתה בטבילה.

ז. וקשה, כי למעלה למדנו שע"י לימוד הכ"ד ספרים מתקנים אותה ומקשטים אותה בתכשיטים וכו' ואח"כ הולכת למקוה עם האורות והתכשיטים שתקנו לה וקשטו אותה, וכאן משמע שאחרי המקוה מלבישים אותה את התכשיטים? ואפשר לומר שבלימוד מתקנים ומכינים את התכשיטים אבל לא ממש מלבישים אותה בהם עד לאחר

לעולם. הָרָא הוּא רְבִיתָּהּ. זהו שכתוב (תהלים טו א-ב), יי' מִי יִגְדֵל בְּאֵהָלָי וְגו', הוֹלֵךְ תָּמִים וּפּוֹעֵל צְדָק. מֵאֵן הוּא פּוֹעֵל צְדָק מִי הוּא פּוֹעֵל צְדָק. אֵלֶּה, אֵלֶּיךָ אֲנִי וְדִמְתִּי לְמִטְרוֹנֵיךָ בְּתַכְשִׁיטֶהָ, בְּלְבוּשֶׁהָ, בְּעִטְרֶהָ. וְכָל חַד, פּוֹעֵל צְדָק אֶקְרִי הֵם אוֹתָם הַצְדִּיקִים שִׁמְתִּקְנִים אֶת הַמַּלְכוּת בְּתַכְשִׁיטָה בְּלְבוּשָׁה וּבַעֲטוּרֹתֶיהָ וְכָל אֶחָד נִקְרָא פּוֹעֵל צְדָק.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, אֵלְמָלָא לָא זְכִינָא בְּעֵלְמָא, אֵלֶּה לְמִשְׁמַע מְלִין אֵלֶּיךָ דִּיִּי אִמַר רַבִּי חִיָּיא, אִם לֹא הִיִּיתִי זֹכֵה בְּעוֹלָם אֵלֶּה לְשִׁמּוּעַ מִלִּים אֵלּוּ דִּי לִי. וְכַפָּה חוֹלְקִיהוֹן דְּאֲנִי דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא אִשְׁרֵי חִלְקָם שֶׁל אוֹתָם שְׁעוֹסִקִים בְּתוֹרָה, וְיִדְרְעִין אוֹרְחוֹי דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא וְיִודְעִים אֶת דְּרָכֵי וּמִצְוֹתֵי שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ, דְּרַעוּתָא דְּלִהוֹן בְּאוֹרֵייתָא וְשִׁהֲרִצוּן שֶׁלָּהֶם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, עֲלִייהוּ בְּתִיב עֲלֵיהֶם כְּתוּב (תהלים צא יד) כִּי בִי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטָהוּ. וְכַתִּיב (תהלים צא טו) אֶחְלָצְהוּ וְאֶכְבַּדְהוּ.

מאמרי הפרשה

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר נְשֵׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גְרִשׁוֹן גַּם הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם" (ד, כא-כב)

לאחר מתן תורה צריכים להראות לבורא יתברך, כמה אנחנו שמחים בתורה ועוסקים בה

פרשת "נשא" נקראת בדרך כלל בשבת שלאחר חג מתן תורה. שמה מבטא את המעלה הנפלאה שלימוד התורה מקנה לאדם. נשא מלשון התנשאות, התרוממות, התעלות, כי לאחר שזכינו לקבל המתנה הגדולה שאין כמותה והתרוממנו ונשאנו למעלה למעלה לפסגות חדשות שאין כמותן אנחנו צריכים להראות לבורא יתברך, כמה אנחנו שמחים בתורה ועוסקים בה, ויודעים שכל עיקר חיינו הוא התורה כמ"ש כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

ובספר "מעלות התורה": מביא משל נפלא, ידמה בנפשו, אילו מלך גדול ונורא ראה אדם אחד מוטל באשפה, מוכה ומסובב בכל מיני יסורים וחלאים רעים, וחסר בכל מיני חסרונות. ונשא האיש הלז חן בעיני המלך, וציווה לרחצו מכל הליכלוך שעליו, וריפא אותו מכל תחלואיו עד שנעשה בריא ושלם בכל אבריו. והלביש אותו לבוש יקר, ועיטר אותו בכמה אבנים טובות ומרגליות, ומסר לו כל גניזו. וציוה שתהיה כל הנהגת המלכות על ידו, ונתן לו את בתו לאשה, וגידלו על כל השרים ועבדי המלך, עד שציוה לכל גדולי המלכות לשמש לפניו בבגדי יקר ככל אשר יחפון.

והנה, בעוד שהוא מלוכש בבגדי מלכות ומעוטר באבנים טובות וכל גדולי המלכות הולכים לפניו ומאירים לו בלפידים, באותה שעה ראה תינוקות מטפחין באשפה ולוקטים אבנים ומשחקים, נתקנא בהם ופרש מהתהלכה המלכותית, ישב עמם באשפה והצטרף למשחקם.

היש קץ לענשו, שביזה כבוד המלך ומשרתיו עושי רצונו, לכלך בגדי היקר וזלזל במעמדו, ובעט במתנת המלך בהעדיפו על פניה משחקי זאטוטים ועוד באשפה.

עד כאן המשל. והנמשל.

נקדים ונאמר: זכות גדולה, אך גם אחריות גדולה, נתגלגלה לידינו, מסמיכות חג השבועות, חג מתן תורה, לשבת קודש. אמת, הכל חייבים בתלמוד תורה בכל ימות השנה, וחייבים לקבוע עיתים לתורה: אבל רבים טרודים על המחיה ועל הכלכלה, ורואים עצמם כאנוסים.

ששה ימים טרודים אנו במלאכתנו - ובשבת מה, בשבת עיפים אנחנו מעמל השבוע. תירוץ דחוק הוא, אך תירוץ ברם עתה, כאשר חוגגים אנחנו את חג מתן תורתנו, ומודים אנחנו על היקרה שבמתנות, הנפלאה שבתשורות - בזאת נבחן האם פינו ולבנו שווים, האמנם שמחים אנחנו בתורה ובלב שלם מודים על נתינתה. השבת שאחרי שבועות, שבת שאחרי יום חג ומנוחה - איננו עיפים בה, איננו מותשים, ובוזו נבחן האם נקדיש אותה לתורה, או נפנה, חלילה, למשחקי הילדים, בטלה וקריאת עיתונים...

פרשת נשא היא הארוכה ביותר בתורה

כידוע, פרשת נשא היא הארוכה ביותר בתורה. ומאמרי הזוהר הקדוש עליה, הארוכים מכל הפרשיות. ומדוע, אמר הגאון הקדוש בעל חידושי הרי"ם זצ"ל, משום שהם נקראים בשבת שאחרי חג מתן תורה. בלהט הצימאון לתורה. האם נמצא בנפשנו הלהט הזה.

הזוה"ק על פרשה זו הוא הארוך ביותר

מספר הפסוקים בפרשת נשא הם קע"ו, (וכן מנין הפסוקים במזמור קי"ט בתהלים, וכן מנין הדפים במסכת הגדולה ביותר בש"ס נכא בתרא), ריבוי הפסוקים שבפרשה, בא להורות על החיבה היתרה שרוחשים ישראל לתורה, שמיד לאחר מתן תורה, מרבים הם בקריאה ובלמוד התורה, וכן הזוה"ק על פרשה זו הוא הארוך ביותר, יש בו את כל האדרא רבא אשר כולל בתוכו את כל סודות התורה, דהיינו את כל ספר "עץ חיים" למהרח"ו שכולל בו כל סודות התורה. והנה בכוח קע"ו פסוקים שבפרשה זו, היא מכניעה קלי' דעשו ששמו צפ"ו גי' קע"ו, שע"י פסוקים אלה מכניעים אלוף צפ"ו.

מסירות נפש ללימוד התורה

הנה עתה אנחנו נכנסים לחדשי הקיץ בהם הלילות קצרים והחום גדול מאוד, ונופלת על האדם חולשה ועייפות, והיצ"ר מראה לאדם שקשה לו ללמוד, וא"כ צריכים אנחנו להתחזק וללמוד בחשק ולא להתעצל.

זכבר אמרו חז"ל "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר" פי' כל המקיים את התורה מעוני כלומר שיש לו עיניים ומניעות ובכל זאת לומד תורה, סופו לקיימה מעושר - בלי מניעות בלי בעיות ויסורים.

זה עתה בחג השבועות ראינו בקבלת התורה, איך משה רבנו עלה למרום, והתוכח עם המלאכים, ואמר להם כתוב בתורה לא תרצח לא תנאף וכו', כלום יצה"ר יש בכם, התורה לא ניתנה למלאכים שרוצים להשתעשע בה, אלא רק לבני האדם שיש להם מלחמה עם יצה"ר, ואם לכם המלאכים אין יצה"ר, א"כ מה ענין התורה אצלכם.

ויש ללמוד מכאן שהאדם צריך ללמוד תורה גם כאשר היצה"ר אומר לו אל תלמד וממציא לו כל מיני תירוצים ופיתויים כדי לבטלו מן הלימוד, אז תפקידו להתגבר על הכל וללמוד, כי זו היא מעלת האדם על המלאכים.

זכמו שאומר תמיד הזוה"ק: בעי בר נש לאשתדלא באורייתא יממי ולילי, לא אומר ללמוד, אלא להשתדל, ופירוש לאשתדלא היינו, להאבק עם היצה"ר, ולא רק כשיש לו חשק גדול לתורה, והוא שמח בלימוד ומשתעשע בתורה אז הוא לומד, וכאשר אין לו חשק, עוזב את התורה ולא לומד, אלא צריך להאבק עם היצה"ר ותמיד ללמוד עם כל המניעות. ואומר הזוה"ק שמי שנהר בזה, זוכה לחיים עושר וכבוד בעוה"ז ובעוה"ב.

גם זוכה שהמלאך מ"ש מלווה אותו בלילה לעולמות העליונים ומעלה את נשמתו לפני הקב"ה ואומר לו, נשמה זו עסקה היום בתורה הקדושה, והמלאכים באותה שעה שותקים מלומר שירה, והקב"ה מברך את אותה הנשמה.

וידוע שבזמן קבלת התורה פרחו נשמתן של ישראל, והקב"ה הוריד טל של תחיה והיה מחיה אותם. וצ"ל, מדוע לא נתן להם מתחילה הכח לעמוד בזה, מדוע היו צריכים למות ורק ואח"כ להחיות אותם, אלא ללמד לנו, שאדם צריך לשקוד בתורה וללמוד ולמסור עצמו ללימוד עד כדי שתפרח נשמתו, ואז ידע לו שאם מגיע לו חיים הקב"ה יחיה אותו.

והענין של מסירות נפש למדנו מרות המואביה, שהרי ערפה אע"פ שרצתה לדבק בעם ישראל, אך מכיון שלא מסרה את נפשה לזה יצא ממנה גלית הרשע. ולעומתה רות אחותה שעשתה מסירות נפש ועזבה כל תענוגי בית אביה - מלך מואב, ודבקה בנעמי ובעם ישראל זכתה להביא את דוד המלך שממנו עתיד לצאת משיח צדקנו. א"כ גם אנחנו צריכים למסור את עצמנו על התורה בכל הכוח וגם כשיש קשיים, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה.

אליהו הנביא פגש בצייד - המבלה ימיו בטוויית חבלים מפשתן

והמדרש מספר סיפור: אליהו הנביא פגש בצייד - המבלה ימיו בטוויית חבלים מפשתן, באריגת רשתות, חפירת שוחות והטמנת מלכודות, ואת הלילה במארבים והמתנה לחיות. איש פשוט, תם וישר, הנהנה מיגיע כפיו. פנה אליו בשאלה מפתיעה: מדוע אינך לומד תורה.

נשמע מוזר. כך חשב גם הצייד. הוא, ולימוד תורה, התורה ניתנה לרבנים, והוא אדם פשוט - מתפלל, מניח תפילין, שומר שבת, כשרות, טהרה. מה עוד רוצים ממנו.

אבל אליהו הנביא אינו מרפה: מדוע אינך לומד תורה.

"בינה לא ניתנה לי מן השמים", משיב האישי. ללמוד תורה זה להתפלל, להקשות, לתרץ. אין לי ראש לזה. הוא לא צדק, כמובן. ללמוד תורה זה גם להשתתף בשיעורי תורה, לדעת עוד מדרש, עוד פסוק, עוד משנה. כל ידיעה היא אוצר, אבל כל זה בזמננו. שיש שיעורי תורה לרוב, וספרים בכל רמה, וקלטות. בזמנם, התורה שבעל פה נלמדה ממש בעל פה, שינוהו והעמיקו בה. והוא לא בנוי לזה. כישרון - אין לו, זיכרון - גם לא.

שאל אותו אליהו הנביא: ומי לימד אותך לטוות חוטים ולארוג רשתות.

מי לימד אותך את ארחות חייהם של החיות, מי לימד אותך לחפור שוחות ולהטמין מלכודות, מי לימד אותך להסוות אותן באמנות.

אה, זה... בינה ניתנה לי לכך מן השמים.

אמר לו אליהו הנביא: ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, לעסוק בצרכי הפרנסה ניתנה לך דעה, אבל לעסוק בעסקי הנשמה לא ניתנה לך דעה, להשיג את צרכי העולם הזה, החבלים ונפסדים, עזרו לך, ולהשיג את נצחיות חיי העולם הבא - לא יעזרו לך.

הלומד תורה שכינה כנגדו

ובשעה שהאדם עוסק בתורה צריך הוא ללמוד בחשק גדול ולשתף את הקב"ה בלימודו - ללמוד עם השכינה הקדושה בקדושה, דהיינו שיחשוב כי שכינה כנגדו, ואז יהיה לו כח להתגבר על העצלות והחולשה, ובוה פירשו את מאמר הגמרא: כל המפסיק דבר אחד ממשנתו כאילו מתחייב בנפשו, פי' אם מפסיק את ה"אחד" שהוא הקב"ה ממשנתו מלימודו, כלומר אפילו שהוא לומד אלא שאינו יודע שהשכינה כאן, הרי זה מתחייב בנפשו.

וכן אמרו, אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, הכוונה אפי' לומד מאה פעמים אין זה נחשב כלום אם לא לומד עם הקב"ה שנקרא אחד.

ולכן עתה בימים הללו, צריכים אנחנו כח גדול ללמוד בחשק ולהתגבר על המכשולים, ולא לילך אחר המותרות, וכמו שאמרו רז"ל - עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה בתוך מעיו, יתפלל שלא יכנסו תאוות ומותרות.

דברי הרמב"ם למי שרוצה לזכות לכתר תורה

הרמב"ם (הל' ת"ת פ"ג) פתח בכתר התורה, שהוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, כל מי שירצה יבא ויטול, וכתר תורה הוא גדול מכתר כהונה ומכתר מלכות.

ופירוש כתר תורה הוא שלימות התורה.

בהיותו שלם בתורה, ללא פגם וללא חלל כלשהו. ולשלימות זו עלינו לשאוף, וזו צריכה להיות השקפת חיינו, לזכות לשלימות התורה, להרגיש כי הם חיינו ואורך ימינו. ושלימות פירושה, הן בקנין כל התורה כולה, אשר לזה צריכה להיות שאיפתנו, והן במ"ח הדברים שהתורה נקנית בהן.

יקרה היא מפנינים, מכה"ג שנכנס לפני ולפנים

וממשיך הרמב"ם (שם הלכה ב) שממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה, שנא' יקרה היא מפנינים, מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. - כלומר, שהיושב ועוסק בתורה, יקר הוא יותר מעבודת הקודש המופלאה, שהיא אחת בשנה בצום יום הכפורים, כבגדי לבן בקודש הקדשים. ואיזו חרדה תפול על הלומד כשיתבונן בזה, כמה יקר הוא עתה בעיני ה', בעת עוסקו בתורה.

מצות ת"ת שקולה כנגד כל המצוות, ואין לך מצוה בכל המצוות שתהיה שקולה לת"ת

ושם (הלכה ג) שמצות ת"ת שקולה כנגד כל המצוות, ואין לך מצוה בכל המצוות שתהיה שקולה לת"ת. ולכן רק מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים דוחה תלמוד תורה. ושמה תעלה מחשבת פיגול בלב האדם, שאינו מתאוה לכתר התורה ולמעלה ולמצוה הגדולה והמופלאה שלה, אלא די לו שלא יחטא, להיות בן אדם פשוט וכו', לזה אומר הרמב"ם (שם הלכה ה): תחילת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד. כלומר, שאי אתה בן חורין להבטל ממנה ועל כרחך חייב אתה לשאת עליך את עול התורה. וא"כ שאתה נושא עליך את עול התורה, עשה זאת מאהבה, לא כמי שמוכרח. כי הזכיה בשלימות כתר התורה היא כפי האהבה לתורה. משל למלך המרבה במתנותיו למי שמחשיב אותו, מחבבן ומשתוקק להן, ולא למי שמראה שאינן כ"כ חשובות לו.

היסח הדעת הוא המפריע הגדול בלימוד ובעליה בתורה

תנאי עיקרי קובע הרמב"ם (בהלכה ו) מי שנשא לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה. לא יסח דעתו לדברים אחרים, דהיינו שהיסח הדעת הוא המפריע הגדול בלימוד ובעליה בתורה, כי רק במחשבה מרוכזת אפשר להשכיל ולהבין משהו, כולי האי ואולי. לא כן במחשבה מפוזרת, שהרהורי התורה בטלים ברוב הרהורים בטלים. והנה מדת היסח "הדעת" תלויה ב"דעת" האדם. כי אדם שיש לו מעוט הדעת, כגון ילד, מסיח דעתו ע"י כל דבר הכי קטן. אדם בינוני צריך סיבה יותר חזקה להסיח דעתו מהלימוד. ואילו האדם השלם, לא יסיחהו שום דבר מדעתו בתורה.

וכה כתב בספר אגרות החזון איש, (אגרת ג') ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו האפס וההעדר, הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפון, עיקר הלימוד הוא התמידי הבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח עכ"ל.

עוד כתב שם (הלכה ו) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'. לכאורה הכונה שאפילו אין לו אלא פת במלח, בכ"ז יסתפק בזה ואל יתבטל מהתורה. אבל לא כן הוא, אלא דוקא בפת במלח תאכל אפשר לקנות התורה. ראשית מפני שע"ז דעתו מוסחת מהגשמיות ונוטה יותר לרוחניות, ושנית מפני שמיעוט הנאות הגוף הוא ממ"ח הדברים שהתורה נקנית בהן.

לבו של אדם אינו מחזיק רוחניות וגשמיות יחד

דבר זה הסבירו המהר"ל, שלבו של אדם אינו מחזיק רוחניות וגשמיות יחד, כשם שאי אפשר לכלי להחזיק בתוכו בבת אחת אש ומים, מפני שהם שני הפכים, כן לב האדם שהוא משכן הבינה, אינו מחזיק שתיהן, אלא או שלבו מתאוה לתאוות הלב, או שלבו מלא אהבת תורה ויר"ש.

וע"ז בא הפסוק ואומר "בשמים ממעל" - במה שנוגע לרוחניות שהם ענייני השמים אל תסתפק במועט, אלא שיהיה לך 'קנאת סופרים' שהיא 'תרבה חכמה' ותסתכל על אלו שגדולים ממך ותשאף לגדול ולהיות כמותם, אבל "ועל הארץ מתחת" - בענייני הארץ והם הדברים הגשמיים תסתכל "מתחת" - על אלו שפחותים ממך ולא תרבה את תאוותך כל הזמן להוסיף עוד אלא להסתפק במה שיש לך.

עוד יסוד גדול כותב הרמב"ם (שם הלכה ט') ד"ת נמשלו למים וכו' אינם מתכנסים אלא במקום מדרון, כך ד"ת וכו'. ולכאורה צ"ב מה שייכות למדות עם שלימות קנין התורה. בשלמא כשרונות ויגיעה בתורה נחוצות, אבל מה מועילות המדות. ולמה בין מ"ח קניני התורה ישנם הרבה ענייני ענוה שהרה ומדות. - ההסבר לזה הוא כי המדות הטובות, ובראשן הענוה, הן תנאי עיקרי לקנין התורה. מכיון שהתורה היא מתנת אלהים, הרי היא ניתנת רק לראוי אליה.

והנה חוזר הרמב"ם (בהלכה יב) על תנאי מיעוט הנאות הגוף, וכותב אין ד"ת מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ואכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן וכו'.

ונראה שכונתו להשמיענו כאן, שאין ד"ת "מתקיימים" ויזכה לזכרם אלא באופן של פת במלח וכו'.

וגם שאחרי הלימוד לא יגרר אחר תענוגי עוה"ז, כי ח"ו התורה שלמד תפרח ממנו, כדמצינו (שבת קמז:): בר"א בן ערך שאיקלע לפרוגיאתא [פירש"י: מדינה שיינה משובח] אימשך בתרייהו [אחר היין והרחיצה], איעקר תלמודיה, וכשחזר קרא במקום החודש הזה לכם, החרש היה לכם. ולא לחנם סיפרו זאת חז"ל, אלא להודיענו עד כמה גדול נזק תענוגי עוה"ז, עד שאפילו לגדולי עולם יכול להזיק מאד רח"ל.

בענייני העוה"ז צריך לברור איזה הנאות מותרות והכרחיות

משל למה הדבר דומה לאדם שהוריש לשני בניו שטח אדמה, אחד היה חכם והשני היה טיפש, החכם היה עובד באיזה עסק וכשחוזר בלילה היה עובד בשדה, וכשראה שיש לו כדי מחיה ליום תיכף עבד רק באדמתו, עד שבמשך כמה שנים נטע שדה גדול והתפרנס ממנו בריוח, אך אחיו כשראה שהעבודה בשדה גוזלת את זמן עסקו התחיל להזניחה, עד שבמשך הזמן עלתה כולה קמשונים ומלאה אבנים וקוצים ולא הוציא ממנה כלום.

והנמשל הוא: שהאדם בעוה"ז צריך לחשב דרכיו ולנצל את הזמן לרוחניות וג"כ יעבוד קצת, אבל העיקר יהיה אצל התורה והמצוות - שיעשה את התורה עיקר העיקרים ויקדיש לה את כל זמנו, אך הטיפש כשרואה שאם ילמד לא יוכל להרוויח כסף תיכף עוזב את התורה והולך לעבוד, ולבסוף כשנפטר מן העולם יוצא בלא כלום רק עם שדה מלאה בקוצים ואבנים.

קבלת התורה כולל שני דברים: גם ללמוד את התורה כדי שנדע איך לקיים את המצוות, וחזן מזה יש את מצות תלמוד תורה כענין בפני עצמו - ללמוד ולעסוק בתורה ולא להרפות ממנה, וכמ"ש הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"א ה"ח) כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר (יהושע א'-ח) "והגית בו יומם ולילה", ונראה קצת מדברי חז"ל את הדרך שאנחנו צריכים לעסוק בתורה.

יגתי ומצאתי תאמין

יש מאמר בגמ' (מגילה דף ו: א"ר יצחק אם יאמר לך אדם יגתי ולא מצאתי אל תאמין, לא יגתי ומצאתי אל תאמין, יגתי ומצאתי תאמין וזה הולך על דברי תורה שאם אדם אומר אני אבין בלי לטרוח זה לא יתכן, ואם אדם יאמר לך עבדתי להבין את התורה ולא הבנתי אל תאמין לו, והגמ' אומרת: ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא, כלומר להבין סוגיא על בוריה עד ההלכה זה תלוי ביגיעה אבל בשביל לזכור צריך סייעתא דשמיא, יוצא מזה שיש הבדל בין להבין סוגיא לבין לזכור, להבין זה תלוי ביגיעה שאדם יגע בתורה אז זוכה להבין את התורה, אבל לזכור זה תלוי בסייעתא דשמיא שלו.

הגר"א מבאר בגמ' שגם לחידוד וגם לזכרון צריך סייעתא דשמיא ולא יכול לומר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ועלייתו של האדם בחכמת התורה לא באה ממילא כמו אדם שהולך בדרך ומצא מציאה שזה סייעתא דשמיא שהוא מצא ולא אחר, א"כ השאלה נשאלת מה בין חידוד לזכרון, אלא הכוונה היא כך: בלימוד כשאדם לומד הוא צריך להתייגע ואז יזכה שהקב"ה יתן לו סייעתא דשמיא להבין, וזה כמו מוצא מציאה שאם הוא מגביה את המציאה יזכה בה ואם לא לא יוכל לזכות בה, אבל לגבי הזכרון זה כמו מתנה שיש מושג של דעת אחרת מקנה אותן (ב"מ דף י"א:), וכך כאן הדעת האחרת של הקב"ה היא מזכה אותו שיזכור את הלימוד, אבל בלי סייעתא דשמיא לעולם אי אפשר להגיע לכלום.

אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו

עוד מצינו בגמ' (עירובין דף נ"ד.) על הענין של יגיעה בתורה: אמר רב מתנה מאי דכתיב (במדבר כ"א י"ח) "וממדבר מתנה" - אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו, ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו, ועוד אומרת הגמ' עה"פ "וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא" - אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו א-ל שנאמר "וממתנה נחליאל", וכיון שנחלו א-ל עולה לגדולה שנאמר "ומנחליאל במות", וזהו כמו שמצינו אצל משה בזמן שעלה לשמים והיה שם ארבעים יום וארבעים לילה היה לומד ושוכח, עד שבסוף הקב"ה נתן לו את זה במתנה שיזכור ולא ישכח (עי' נדרים דף ל"ח.), והכוונה שישים עצמו כמדבר שכל שאיפותיו יהיו לתורה בלבד, ואיך יזכה לכך, רק ע"י שיבטל ממנו את העוה"ז וגם יתנהג בענווה ובשפלות.

יששכר היה כמו חמור בעל עצמות שמטעינים אותו משא כבד וכך נשא על עצמו עול תורה

הפסוק אומר (בראשית מ"ט י"ד) "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים" ורש"י שם מפרש שזה הולך על התורה - שיששכר היה כמו חמור בעל עצמות שמטעינים אותו משא כבד גם יששכר נשא על עצמו עול תורה, ובגמ' (ע"ז דף ה') כתוב לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי והנה החפץ חיים מסביר למה

דוקא כשור לעול וכחמור למשא, אלא שור חורשים בו, וחמור יש לו תפקיד שמעמיסים עליו את התבואה וכמה שישומו עליו הוא מקבל וזהו טבעו שמקבל, וכך צריך להיות גם בדברי תורה: החרישה הוא העיון שצריך להעמיק בגמ' ובתום ולחרוש את הגמ' עם המפרשים, וזהו כשור - שצריך לחרוש ולא שילמד התורה על מי מנוחות ינהלני, ואחרי שחרש אז צריך להיות כחמור שנושא עליו משא גדול - וזה ע"י החזרה על הלימוד שאם לא יחזור ישכח ויפסיד את הכל ולא יהיה לו את המשא הגדול של התורה.

וזו היא המדה של יששכר ללמוד תורה ע"י יגיעה ובסוף הוא באמת זכה, וכמ"ש (בראשית מ"ט ט"ו) "ויהי למס עובד" ואומר המדרש (בראשית רבה פרשה צ"ח י"ב) אלו מאתים ראשי סנהדראות שהיו משבטו של יששכר - והיו מורי הוראה לישראל, וזה כל אחד לפי שכלו צריך להיות כשור לעול וכחמור למשא.

אדם צריך לבטל כל תענוגי העוה"ז בשביל התורה וכך יזכה ללמוד

והחפץ חיים אומר עוד משל לסוחר שאם יזבזב את כל כספו להנאות העוה"ז לא יוכל לעשות סחורה ולכן אוסף כל פרוטה בשביל לקנות סחורה, וכך אדם צריך לבטל כל תענוגי העוה"ז בשביל התורה וכך יזכה ללמוד, ואדם לא יאמר שהתורה ניתנה לאנשים למדנים אבל אני לא למדן כי התורה שייכת לכולם, והחפץ חיים אומר כתוב בפסוק (בראשית ב' ט') "ועץ החיים בתוך הגן" - וזה רמז לתורה שהיא עץ החיים שזה ממש בתוך הגן, ר"ל שקרוב לכל האנשים והיכן שיהיה האדם יוכל להגיע אליה וכל אחד זכאי ללמוד בה, ועוד רמז יש שכתוב (במדבר ב' ז') "ונסע אהל מועד מחנה הלויים בתוך המחנות" - ויש מחלוקת אם המחנה היה מסודר כמו קורה או כמו תיבה, וזהו "בתוך המחנות" ולפי שתי הדעות המשכן שזהו התורה היה באמצע - לרמז שהתורה היא של כולם וכולם יכולים ללמוד אותה.

בכל הכלים כתוב "ועשית" וכאן כתוב "ועשו" אלא הארון שהוא רומז לתורה שייך לכולם - וכולם צריכים לבוא וליטול בו חלק

ועוד רמז יש לזה ממ"ש (שמות כ"ה י') "ועשו ארון עצי שיטים" ובכל הכלים כתוב "ועשית" וכאן כתוב "ועשו" ומה השינוי, אלא ר"ל שלא יאמר אדם אני נתתי את הארון והוא שלי, אלא בארון שזה התורה כולם השתתפו, וכן שלא יאמר אדם אני לא נתתי ולא צריך להשתתף בתורה, אלא הארון שהוא רומז לתורה שייך לכולם - וכולם צריכים לבוא וליטול בו חלק.

הרב לב אליהו אומר עה"פ (בראשית ל"א ט') "הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו", לכאורה מה הם תולים את הדבר שרוצים ללכת בעבור שלא נותן להם אביהם שום דבר, ומשמע אם לבן היה נותן להם איזו טובה לא היו יוצאות, הרי הקב"ה א"ל לצאת והן צריכות לצאת, אלא הנה הרי אדם צריך להגיע למדרגה שירגיש תענוג בלימוד, והחפץ חיים אומר עה"פ (משלי ח' כ"א) "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא" - משל למלך שנתן סמל לאדם שעשה לו טובה כמה האדם הזה מאושר מהסמל שקיבל, וזהו רק דבר גשמי אבל הקב"ה נותן לכל אחד סמל של ש"י עולמות ובאיזה עולם להכנס, וכל אחד יש לו סמל אחר, א"כ כל אחד צריך לשאוף להגיע למדרגה הזאת להרגיש את התענוג בלימוד.

צריך שירגיש את התורה שהיא עסק שלו

וזוהו מה שאמרו בגמ' (פסחים דף נ':) לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ולכאורה קשה: למה אמרו לעולם יעסוק, היה צריך לומר לעולם ילמד, אלא אומר בזה הרב חפץ חיים ע"פ משל: שכמו שאדם שיש לו עסק של חנות הוא לא מסתפק לעבוד שם רק חצי שעה אלא כל יום חושב מה לעשות בשביל שירוויח יותר, ומשתדל לעבוד ולנצל כמה שיותר את הזמן - כי זה העסק שלו, וכך אדם צריך להרגיש את התורה כעסק שלו, ויאמר איך אני אעשה שאוכל להרוויח בתורה יותר.

ולכן אדם אחרי שמבטל את העוה"ז הוא זוכה ללמוד את התורה בשמחה כי אז הוא מרגיש את התורה שזה לבד העסק שלו, ולכן לא אומרים "לעולם ילמד אדם", אלא "לעולם יעסוק אדם" - כי לא מספיק שילמד אלא צריך שירגיש את התורה שהיא עסק שלו, וזהו ג"כ מה שאומר שלמה המלך (קהלת א' ב') "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל" - ור"ל שכל העוה"ז הוא הבל ואל תדחה את לימוד התורה ועבודת ה' לאח"כ שעכשיו אתה עוסק באיזה דבר, כי העסק האמיתי שלך להיות התורה - שתראה את התורה כמו עסק ואת שאר הדברים כדברים הבל בעלמא.

וזוהו מה שאמרו רחל ולאה ליעקב אתה חושב שנשב פה עוד רגע אחד הרי מה שנותן לנו לבן זה הבל וריק ולא שווה שום דבר, ולכן לא רק שאנחנו מסכימות ללכת שזה פשוט, אלא אנחנו רוצות כבר מיד ללכת ולא להתעכב כאן

עוד, וככה הם הרגישו שיש להם שמחה בדבר ולא רק שמקיימות את דבר ה' מתוך הכרח אלא כאילו זה העסק שלהם, ויה"ר שה' יזכנו ללמוד וללמד ולהתייגע ולעמול בתורה ולזכות להבין ולחדש בתורה, אכי"ר.

"יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה"

החפץ חיים ע"ה אומר יש פסוק בשבח התורה שכתוב (משלי ג' ט"ו) "יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה", והקשה מה הדמיון לפנינים הרי התורה הרבה יותר יקרה מפנינים, אלא אומר הרב שכל דבר יקר המציאות הוא שווה יותר, וכל דבר כמה שיש ממנו יותר הרבה הוא יותר זול - כמו עפר שהוא זול מאוד אבל ברזל שווה יותר, וזהב הוא פחות מצוי ולכן הוא בעל ערך יותר בגלל שאינו מצוי, ויהלום שווה הרבה יותר מזהב כי זהב בא מהעפר ויהלום זה יקר המציאות כמ"ש בגמ' שצוללים בים עד שמוצאים אותם, א"כ הפנינים הרבה יותר יקרים כי אין מהם הרבה, והתורה היא יקרה ומהיכן תקח ראייה - מהפנינים, כי למה הם יקרים כי הם לא מצויים, וע"ז אמר הרב: תלמד מהפנינים האלו כמו שהם יקרים לפי המושג שלהם בגלל שהם לא מצויים, גם התורה בעוה"ב כבר אי אפשר להשיג אותה והיא לא מצויה, ולכן עכשיו בעוה"ז תדע להעריך את התורה ותנצל את הזמן שלך במשך החיים לעסק התורה ולא תאבד אפילו רגעים אחדים.

ועוד אומר הרב שלפי השכל היה צריך להיות שאם אבן טובה שמשקלה עשרה גרם שווה מאה לירות אם משקלה יהיה עשרים גרם תהיה שווה מאתיים לירות, אבל המציאות היא לא כך אלא אבן יקרה שהיא עשרים גרם שווה אלף, ואם היא שלושים גרם היא לא שווה אלף אלא שלושת אלפים, ולא מודדים אותה לפי המשקל אלא לפי הערך וכמ"ש (ויקרא כ"ו ח') "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו" ולכאורה לפי היחס היה צריך להיות שמאה מכם ירדפו אלפיים, אלא כשיש רבים החוזק הוא יותר (עי' רש"י), וכן באבן יקרה אבן ששוקלת כפול הערך שלה הוא לא רק כפול ביחס לראשון אלא הרבה יותר, וכך גם בתורה אדם שלמד מסכת אחת צריך לכבדו ומי שלמד שתי מסכתות לכאורה מגיע לו כבוד כפול, אבל זה לא כך - אלא זה שלמד שתי מסכתות צריך לכבדו פי עשר והערך והחשיבות שלו לפני הקב"ה שווה הרבה יותר, ולכן לא יאמר פלוני יודע שתי מסכתות ואני אחת א"כ אני שווה חצי ממנו, אלא הוא חשוב הרבה יותר ממני אצל הקב"ה כי לפניו לא מודדים לפי משקל, והראיה "שיקרה היא מפנינים" - שזה לא נמדד במשקל לפי אחוזים אלא הרבה יותר.

ברכת אשר יצר של הגאון הזה היא שהצילה אותם

ומספרים על גאון אחד שנסע ברכבת והיה מרחק רב ורצה לברך אשר יצר, וקיבץ את כל השוטרים ואמר להם תשמעו ברכה ובירך בכוונה והשוטרים היו רחוקים מהתורה אבל ע"י ששמעו את הברכה זה השפיע עליהם לחזור בתשובה וקיבלו עליהם לשוב ליהדות, והנה ברגע אחד הם התהפכו לגמרי כי התורה זה העולם ומציאות החיים היא התורה וכשאדם לומד תורה זה מחולל בו פלאות, אח"כ פתאום נעצרה הרכבת וכשירדו השוטרים ראו פצצה שהיתה מונחת ברכבת ואם היתה מתפוצצת היו מאות הרוגים, והם אמרו שברכת אשר יצר של הגאון הזה היא שהצילה אותם, וכן מספרים על הגאון רבי ישראל אבוחצירא שנסע בדרך וביקש מהנהג לעצור כדי שיוכל להתפלל מנחה והנהג לא שמע לו, ומיד אח"כ התקלקלה המכונית ולא יכלו לנסוע והנהג נאלץ לעצור והרב ירד להתפלל, וכשגמר להתפלל וחזר למכונית הכל חזר לקדמותו, וזה ע"י כח התורה שלו.

ואדם צריך לדעת שהתורה היא חיי עולם וכל העולם מונהג ע"פ התורה וזהו מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי לאדריינוס שלפי התורה אתה צריך להיות מלך וא"כ אני קורא לך מעכשיו מלך כי התורה היא נצחית ואמיתית, לכן אשרי אדם הדבק ומשתדל בתורה שהתורה היא החיים ומבלעדיה אין חיים.

ולכן בשבוע זה של מתן תורה צריך לקבל עלינו לעשות גדרים לתורה כדי שנוכל לעלות הרבה בתורה, ואדם שמקבל עליו את התורה והיום לומד ועושה כך ולמחרת עושה כפול מזה השכר שלו לא יהיה רק כפול אלא הרבה יותר מזה, וזה ע"י קבלה שיקבל עליו וכך יזכה להיות מגדולי העולם שהקב"ה משתבח בו, ויה"ר שהקב"ה יעזרנו על דבר כבוד שמו וזוכה לעלות במעלות גבוהות בתורה ויר"ש אכי"ר.

דרוש על מעלת הצניעות

גם צריך כל אחד להדריך את האשה והילדים והבנות להתנהג בצניעות, ובפרט עתה שמגיע הקיץ והחום גדול, וממש סכנה להסתובב בחוץ.

וכמו שראינו במגילת רות, כיצד הייתה צנועה ביותר, איך הייתה יושבת ומלקטת בעמרים. וכן אמרה לה חמותה, והתרחצת, וסכת והתלבשת, והיא לא עשתה כן אלא התלבשה בגורן מחמת צניעות. וכאשר ראה בועז שהיה חכם גדול, את הצניעות שלה והמעשים הטובים שבה, הבין שעומדת כאן אשה חשובה שראויה שיצאו ממנה מלכים.

מפני מה נסמכה פרשה סוטה לפרשת נזיר, לומר לך, הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין (רש"י ו, ב). **ופירוש** יזיר עצמו מן היין, שיתנהג בצניעות ויסתפק במה שיש לו ולא שתהייה עינו משוטטות אנה ואנה. ועיין במסכת נדרים (דף ט:): אמר (רבי) שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד; פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי, והלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחו עלי יצרי ובקש לטרדני מן העולם. אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה, שאגלחך לשמים! מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו. אמרתי לו: בני, כמוך נזיר נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר: (במדבר ו) "איש כי יפליא לנדר נזיר להזיר לה".

וידוע כי מדת הצניעות היא אחת המידות הטובות והיקרות שכל בית יהודי נשען עליהם.

הנביא (מיכה פ' ו' פ"ח) אומר: "ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". הצנע לכת הוא דבר שכולל כל הדברים, צניעות, הסתפקות במועט, ויראת שמים.

וז"ש הנביא, אם אדם רוצה לדעת מה ה' דורש ממנו, ידע שזו מידת הצניעות, כמו שראינו אצל שרה אמנו, שאמר עליה הכתוב "איה שרה אשתך ויאמר הנה באוהל", ופרש"י, מלמד שצנועה הייתה. ואנחנו צריכים ללמוד משרה אמנו את מידת הצניעות, וע"י זה נזכה לבנים צדיקים, כדברי המדרש רבה (במדבר ח. ט). כאשר האשה צנועה, זוכה ויוצאים ממנה בנים צדיקים, כמ"ש "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך", ולכן זכתה שרה לבנים מפני שצנועה הייתה.

ומצינו בגמ' יומא (דף מז) על קמחית, שבזכות הצניעות שהייתה בה, זכתה ויצאו ממנה בנים וראתה את כולם משמשים בכהונה גדולה.

ונתבונן אם יופיע זמר גדול שכולם מצפים לשמוע את קולו ונאמר לו שיעמוד באמצע השוק וישיר, איזה לעג וקלס זה! וכן הוא, אשה שרוצה להראות את יפיה באמצע השוק, אינה יודעת ומרגישה איזו בושה גדולה, וזו תדע לה שגורמת לעצמה ולבני ביתה ולאחרים מחלות ואסונות וכו' ר"ל.

וכפי הצניעות שההורים מתנהגים כן יוצאים הילדים, וזה קובע הרבה על נפש הילד.

אבא אומנא שהיה מקיז דם, בכל יום בת קול משמים היתה אומרת לו: "שלום עליך"

ומצינו בגמ' בתענית (כא:): באבא אומנא שהיה מקיז דם, בכל יום בת קול משמים היתה אומרת לו: "שלום עליך", ולאביי ברכת שלום כזו היתה מגיעה בכל ערב שבת, ולרבא היתה מגיעה ברכה זו בכל ערב יום הכיפורים. חלשה דעתו של אביי מחמת אבא אומנא, ורצה לדעת מדוע אין הוא זוכה כמותו לברכת שלום בכל יום. אמרו לאביי, איך יכול לעשות כמעשיו, ומה היו מעשיו המיוחדים של אבא אומנא שכאשר היה עושה את עבודתו ומקיז דם, היה מושיב אנשים בנפרד ונשים בנפרד, משום צניעות. והיה לו בגד שהייתה קרן (מן קנה שבו היה שואב את הדם) מחוברת בו, והבגד היה בו חתך בכדי להכניס בו את האיזמל שבו עושים חתך בנזיר כדי להקיז דם. כאשר באה אליו אשה שיקיז לה דם, היה מלביש לה את הבגד כדי שלא יצטרך להסתכל בגופה הגלוי, והיה מכניס דרך החתך את האיזמל, וחותך בו את הוריד, ואז היה מצמיד לחתך את הכלי המחובר לבגד, ומקבל בו את הדם. נמצא שלא גילה כלל את גופה של האשה. וכן הניח קופה מחוץ למקום שבו הקיז דם, שבו: היו זורקים האנשים את המטבעות שהוא לקח כתשלום. למי שהיה לו כסף לשלם, היה מכניס באותו מקום את התשלום, ואילו מי שלא היה לו כסף לשלם, לא היה מתבייש, כיון שלא היה רואה מי משלם ומי לא משלם. וכאשר הזדמן לו אחד מתלמידי הישיבה שביקש שיקיז לו דם, לא היה נוטל ממנו שכר, ולאחר שקם ללכת, היה אבא אומנא נותן לו כמה מטבעות, ואומר לו, לך תבריא את עצמך.

יום אחד שלח אביי זוג ת"ח לבדוק אותו. כאשר באו, הושיב אותם האכיל אותם והשקה אותם, וקיפל להם מצעות של צמר לישן עליהם בלילה. בבוקר, אותם ת"ח שישנו בביתו של אבא אומנא, קיפלו את המצעות של אבא אומנא ונטלו אותם, ויצאו להם לשוק, ומצאו את אבא אומנא שם בשוק. אמרו לו, יעריך כבודו כמה שווים המצעות, (כי רצו לנסות אותו אם יקפיד על הגניבה). אמר להם אבא אומנא כך וכך הם שווים, ואולי הם שווים יותר. אמרו לו, שלך הם, ואנחנו לקחנו ממך אותם.

אמרו לו, בבקשה ממך אמור לנו במה חשדת אותנו כאשר הבנת שלקחנו ממך את המצעות מבינתך. אמר להם, אמרתי לעצמי: ודאי ענין של פדיון שבויים נזדמן להם לחכמים, והיו זקוקים לכסף לצורך פדיון, אבל התביישו לומר לי

דבר זה בפירוש ולבקש שאתן לצורך זה. ולכן עשיתם מעשה זה לגרום שאתן לכם כסף בשווי מצעות אלו. אמרו לו, עכשיו תקח אותם כי עשינו זאת רק כדי לנסות אותך. אמר להם, באותה שעה שלקחתם אותם ממני, הסחתי דעתי מהם והחלטתי שכבר לא אשתמש בהם, ולכן ילכו לצדקה.

וכן מסופר (שם בע"ב) על רבי ברוקא מבי מחוזא שהיה רגיל ללכת לשוק של מקום ששמו "בי לפט", והיה רגיל אליהו הנביא להיות אצלו. ופעם אחת אמר רבי ברוקא לאליהו, האם יש בשוק זה מי שעתידי לזכות לעולם הבא, אמר לו אליהו, אין כאן מי שעתידי לזכות לכך. בתוך כך, בזמן שדיבר עם אליהו, ראה אדם אחד שהיה נועל מנעלים שחורים (שלא כמנהג ישראל באותו זמן) ולא היה לו חוט של תכלת, (לא היה לו ציצית) והיה נראה כגוי. אמר אליהו לרבי ברוקא, אדם זה הוא בן העולם הבא, רץ אחריו רבי ברוקא והשיג אותו. אמר לו, מה מעשיך, אמר לו, לך עכשיו ובוא מחר, כי עתה אין לי זמן לענות לך. למחר בא רבי ברוקא ושאלו מה מעשיך אמר לו לרבי ברוקא, שומר של בית אסורים אני, ואני אוסר את האנשים במקום נפרד ואת הנשים במקום נפרד, ואני שם מטתי בין אלו האנשים לאלו הנשים כדי שלא יבואו לדבר עבירה. וכאשר אני רואה בין האסירים בת ישראל ששמים הנכרים את עיניהם עליה, אני מסכן את חיי להציל אותה. יום אחד שמו נכרים עיניהם על בת ישראל וחשבו לאנסה, לקחתי שמרים אדומים של יין, ושמתני על שולי בגדה ואמרתני להם שדרך נשים לה וכך נצלה. ושאלו רבי ברוקא למה אין לך ציצית, אמר לו כיון שכך אני יכול להכנס בין הגויים, וכל גזירה שאני שומע מהם אני מודיע על כך לחכמים, והם מתפללים ומבקשים רחמים משמים, ובכוח תפילתם מבטלים את הגזירה.

"כָּל הַבָּא לְעֵבֶד עֲבֹדֶת עֲבָדָה" (ד, מז)

ופרש"י הוא השיר במצולתים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת (ערכין י"א).

ארבע אלפים לויים משוררים יחד

כתב בספר "שלטי הגיבורים" (פרק י"ג - לרבי אברהם ב"ר דוד הרופא: דעו כי הד' אלפים לויים משוררים (דברי הימים א', כג, ה) והחצוצרות וכל כלי הנגינה אשר אמר הכתוב, נתנו קול נעים גם יחד, ולא נעשה כן בכל מלכי הגויים מבריאת העולם ועד חינוך הבית, וגם אחרי כן לא תהיה אצל העמים זמרה כמוה בלי ספק וכו', עיי"ש).

ובזמן הבית היו מפליגים בחכמת השיר יותר מכל האומות, שהרי בגלות בכל קצצו בהונות ידיהם ורגליהם, שרצו השבאים לכופן שישתמשו בשיר שלהם לפנייהם באמרם שירו לנו משיר ציון, ולא רצו משום שאמרו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר וכו'.

ועי' במס' ערכין (דף י'), ובפרט הפליגו חז"ל בכלי המגריפה (שם י"א). שאמר רבא בר שילה אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה במקדש, עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר (שבכל נקב היה קנה אחד, ובכל קנה וקנה היו בו י' נקבים, ובכל נקב של קנה היה מוציא מן זמר - רש"י), נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, במתניתא תנא היא אמה וגובה אמה, וקתא יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר, (מיהו בגמ' שם איתא שגירסא זה הוא גוזמא).

ועוד איתא במס' תמיד (ל'): שכל כך חזק היה קולו של המגריפה שמהעיר יריחו היו שומעין את קולו.

ע"י הנגון היו הלויים גורמים לבעל הקרבן לעשות תשובה

כתב ה"מאור ושמש" (פ' קרח) בשם ספר "ברית מנוחה" בשעה שהיו מביאים קרבן לבית המקדש היה מסתכל הכהן העובד בבעל הקרבן, והבין מחשבתו, ואם הבין שאינו עושה תשובה כראוי עדיין, רמז הכהן העובד להלויים שיזמרו ניגון לעורר בעל הקרבן להרהר בתשובה, ואז הביאו הלויים בשירים ובזמרים את בעל הקרבן שיהרהר בתשובה וכו' עיי"ש באורך.

הגר"א זצ"ל אמר על חכמת המוסיקה, שרוב טעמי התורה וסודות שיר הלויים וסודות תיקוני הזוהר אי אפשר לידע בלעדה, ועל ידה יכולים בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה ויכולים לחיות המתים בסודותיה הגנוזים בתורה, והיה אומר כמה ניגונים וכמה מדות הביא משה רבנו ע"ה מהר סיני וכו'.

ב"מנות הלוי" על מגילת אסתר (א, ח) מבאר הטעם שילדים קטנים אינם יושנים אם לא ישמעו את קול הרינה, שזה בא מפני שקול השירה של המלאכים עדיין נקבעת בנפשם למיעוט זמן הפרדם ממנו וכו' וכן יקרה לחולים שישנו בקלות ע"י זמר, וגם זה הוא משום שהוחלשו כוחות הגוף, ומתגברים כוחות הנפש שהם משתוקקים להשיר, ועכ"פ בוודאי גם אדם בריא כשישמע את השיר יתבטלו תאוותיו הגופניות, ולא יאכל ולא ישתה, עיי"ש.

והחווה מלובלין זצ"ל (דברי אמת פ' תרומה) כתב לפרש המשנה (שבת נ"א): "כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר ומזין עליהן וטובלין במקומן" פי' שיוצאין מכל רע ח"ו ע"י שירין, ונמשכין לו ית' בשירין, ומזין עליהם - לשון מזונות, כי כשהגבורות נמתקים באה פרנסה לעולם, וטובלין במקומן - שנחשב כמו שטבל במקוה וכו', עיי"ש.

וכע"ז הביא בספרן של צדיקים בשם המגיד מטריסק זצ"ל, כל בעלי שיר נמשכין בשיר, היינו שיכול למשוך עצמו להקב"ה ע"י שירות וניגונים, ומזין עליהן וטובלין במקומן, היינו מי שמוזיע בשיר כאילו היה לו טבילה במקומו.

"וַיִּשְׁלַחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעֵי וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנַפְשׁוֹ" (ה, ב)

ירחיק ממוהו הרהורים רעים ומבטנו מאכלות אסורות

כתב השל"ה רמז שירחיק האדם מן המוח - מחנה השכינה, את הרהורים הרעים, ומלבו - מחנה לוויה, שיהיה לב טהור, ומבטן - מחנה ישראל, המאכלות האסורות, וצנוע בבית הכסא - לשלח טומאה חמורה.

"לְמַעַל מַעַל בְּה'" (ה, ו)

צריך להעלות הנשמה למדרגת כלי שרת

הנשמה הקדושה והטהורה הטבועה בכל יהודי צריך להעלות אותה לדרגה של כלי שרת, ואם יחטא הוא כמועל בה', היינו בנשמה הקדושה שהיא חלק אלוה ממעל, וביותר נאמר כי יעשו מכל חטאות האדם, משמע שאפילו חטאים דהיינו בשגגה הם כמעילה ופוגמים בנשמה.

והגר"א זצ"ל באר שהקב"ה מגלגל לאדם חטא בשוגג לגלות לו שנשמתו כבר פגומה מעוון אחר שעשה, הוא שמסיים בפסוק ואשמה הנפש ההיא, היינו שהמכשלה המביאתנו לחטוא בשגגה היא מכח נפשו הפגומה מחטא הקודם. והתודו את חטאתם, הרמב"ם מפרש שכאן הוא יסוד למצות עשה דתשובה על כל עבירות שבתורה, ותמוה למה קבעה תורה את מצות התשובה דוקא בדין של השבת גזל, ונראה שבאה תורה ללמדנו מחטא דגזול גדר תשובה לכל החטאים, שלא די בתשובה שבפה אלא תשובה אמיתית וכנה זו. שמעשיו מוכיחים שלא שב לחטאו. (מוסר חכמים)

"וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לִפְנֵי לֹ' יְהוָה" (ה, ט)

קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן הכהן הוא הקב"ה

ידוע דאמרו ז"ל שהקב"ה הוא כהן, דכתיב ויקחו לי תרומה (שמות כה ב'), וזה שאמר קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן, כלומר תורה ומצות הנעשים לכהן כביכול הקב"ה, לו יהיה, צריך שיהיה העבודה מיוחדת אליו יתברך, שלא על מנת לקבל פרס, ובהיות שהקב"ה אינו מקפח שכר בריה פורע מושלם מצותיו, ואיש את קדשיו לו יהיו, בפרוע פרעות בישראל כיד המלך.

"וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לֹ' יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִפְנֵי לֹ' יְהוָה" (ה, י)

"ואיש את קדשיו" - אדם שנותן את כספיו למטרות קדושות "לו יהיה"

כתב בספר מעיינה של תורה בשם ספר בינה לעיתים, דהנה יש אנשים שסבורים שהכספים שיש להם באוצרות - שלהם הוא. ומה שהם נותנים כספים לכל מיני ענינים שבקדושה ולמצוות - איננו שלהם.

אמנם נהפוך הוא. כי אותם הכספים שנותנים לענייני קדושה, זהו הכסף האמיתי שהוא שלהם, כי רק הוא נשאר להם ומגן עליהם. ואילו שאר הכספים אינם נחשבים שלהם, שהרי האדם משאיר אחריו הכל בעוה"ז.

וזהו שאמר הפסוק, "ואיש את קדשיו" - אדם שנותן את כספיו למטרות קדושות, וכן "איש אשר יתן לכהן" - אדם שנותן כספיו לכהנים, לתלמידי חכמים, "לו יהיה" - דוקא הכספים הללו נזקפים לזכותו, ואלו הם שלו גם לעתיד לבוא.

לו יהיו - לתיקון נשמתו

כלומר אדם העושה מצוה וכל דבר שבקדושה ועבודת השי"ת ידע שהכל עושה לו, בשבילו, וטובה לעצמו, לזכות נפשו, רוחו, ונשמתו, לעוה"ב, וזהו לו יהיו, לתיקון נשמתו. ולא יחשוב שהקב"ה צריך לאדם שיתפלל אליו. שהרי אלפי אלפים ורבי רבבות מלאכים משרתים ומקדשים שמו בכל שעות היום והלילה, ובחר בנו קרוצי חומר לשבחך ולהתפלל לטובתינו, ובזה עושים לו נח"ר שקיימנו מצותיו, וכן אמר שהע"ה (משלי ט) אם חכמת לך, וכן אם עושה צדקה כאילו נתן להשי"ת כמ"ש (משלי יט) מלוה ה' חונן דל, כלומר מי שחונן דל כאילו מלוה לה' ויקבל שכרו בעוה"ב, וכן אמר דוד המע"ה (ד"ה א כט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, וזהו שאמר איש אשר יתן לכהן, לו יהיה,

כהן הוא השי"ת, ומה שנותן הצדקה והמעשר שהם חלק ה' לעני, לו יהיה, הכל יהיה שמור לו לאחר אריכות ימים ושנים ליהנות ולהתענג עם הצדיקים.

מי שמרחם על העניים מרחמין עליו מן השמים

פירוש מה שאדם נותן מממונו להקדש או לעניים זה ודאי שלו הוא כמש"ה ולך תהיה צדקה, והממון הנשאר אצלו מי יודע מי אוכל אותם, ובמותו לא יוליך עמו דבר, ועוד פירוש ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמרחם לעניים מרחמין עליו מן השמים ועניות גלגל הוא שחוזר בעולם ולבסוף הוא או זרעו יבואו למדה זו, לכן כמו שהוא נוהג עם העניים כן ינהגו עמו הבריות כשיצטרך להם מדה כנגד מדה וז"ש ואיש את קדשיו לו יהיו.

מרגלא בפומיה דהגאון בעל "חפץ חיים" זצ"ל, שבפסוק זה נרמז, שרק מה שאדם מקדיש לדברים שבקדושה, זה מה שנשאר לו, ואת זה בלבד הוא לוקח איתו לעולם הנצח. זה מה שנאמר (משלי ג, יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה" "למחזיקים אותה" לא נאמר, אלא "למחזיקים בה" שכן לא לתומכים אותה התורה היא עץ חיים, אלא למחזיקים בה ומתנהלים אחריה.

וכך הוא כותב בספרו "אהבת חסד": "מי לנו גדול מהלל שבדורות הראשונים שבניו היו בוודאי קדושי עליון ואעפ"כ היה אומר אם אין אני לי מי לי, אם כן מה נאמר אנחנו אזובי הקיר שאנו רואין בעוונותינו הרבים שהדורות הולכין ומתדלדלין הלא יעץ אותנו שלמה המלך ע"ה "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה" (קהלת ט) היינו שיראה להשלים הכל בעצמו בעוד כחותיו בו.

"כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה"

כתב בספר פנינים משלחן גבוה, יש אשר נמנע אדם מנתינת צדקה כל ימי חייו, ומדמה לעצמו כי אך לעת ערב, סמוך לפטירתו, יקיים חובתו לצדקה, בצוואה לבניו שיתנו ממנו לתורה ולצדקה, אולם היה החפץ חיים מתריע כנגד הלך מחשבה זה, כי הרי מי יודע מתי יום מותו, ומי יבא את מצבו הבריאותי והנפשי טרם מותו, גם מי יערוב לו כי בניו יעמדו בנסיון ויפרישו הממון כרצונו, וכבר יעץ שלמה המלך "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה" (קהלת ט) שיראה האדם לבצע כל משימותיו בכוחו ובעצמו הוא.

ומקרא מלא מצינו על כך איש אשר יתן לכהן לו יהיה, כלומר מכל הוצאותיו ונתינותיו בחייו לא ישאר לו מאומה, רק את אשר יתן לכהן, היינו לדברים שבקדושה ועיני צדקה, לו יהיה לעד ולנצח נצחים, כי רק אלו הדברים הם באמת שלו.

ואיש את קדשיו, אם הבעלים אינם נותנים המתנות כראוי להם, גם הכהן שותף הוא בחטא במה שלא השפיע עליהם, מכאן לימוד לקח לכל המתרים לדבר מצוה, שמחוייב להשתדל שהנדיב יתן כראוי לו.

וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לֹא יְהִי אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לֹא יְהִיָּה (ה, י)

כל זמן שהוא נותן הוא גם יקבל, אך כאשר חדל מלתת, הוא עוצר ומנתק את צינורות השפע

אומר רש"י כי מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותן לכהן סופו שהמעשרות יהיו בשבילו. מסתבר על פי פירוש רש"י שנשאר לו אחד מעשרה. והביאור הוא כי ישנם שני צדדים בצדקה אחד "הנותן" והשני "המקבל". כלומר, תשעים אחוז שייך ל"נותן" ועשרה אחוז ל"מקבל", אבל אם הנותן לוקח את העשרה אחוז של המקבל, ואינו מתנהג כמו ש"נותן" צריך להתנהג, עושה אותו הקדוש ברוך הוא "מקבל". היינו, בסופו של דבר הוא מקבל בעצמו את מה שהיה אמור לתת.

וזהו שאמרו במדרש רבה (שמות לא). מעשה באיש אחד שהיה מוציא מעשרותיו כראוי, והיתה לו שדה שהיה זורעה ומוציא ממנה אלף כור לשנה, והיה נותן ממנה מאה כור בשנה למעשר, ומן המותר היה מתפרנס הוא ובני ביתו. בשעת פטירתו ציוה את בנו ואמר לו, הזיזר לתת מעשר כמו שאני נותן בכל שנה, כי בזכות זה זכיתי להתעשר. כשמת האב, זרע הבן את השדה, שנה ראשונה הוציא ממנה מאה למעשר, שנה שניה נכנסה בו עין רעה פחת עשרה, ופחתה השדה מאה. שנה לאחר מכן כאשר ראה שהשדה פחתה מאה, פחת אף הוא למעשרות עשרה. ושוב שנה לאחר מכן השדה הוסיפה לפחות אף היא מאה וכאשר הוא ראה שהמצב כזה פחת אף הוא למעשרות עשרה. וכך הגיע למצב שהשדה הוציאה תבואה את הכמות שהוא הוציא למעשרות בתחילה. כיוון שראו קרוביו כך, עמדו ולבשו לבנים ונתעטפו לבנים ונכנסו אצלו. אמר להם שמחים אתה לאדי, שהשדה היתה מוציאה אלף ועכשיו מוציאה מאה! אמרו לו חס ושלום, לא באנו אלא לשמוח עמך, לשעבר היית בעל הבית, והקדוש ברוך הוא כהן, ועכשיו נעשית אתה כהן,

והקדוש ברוך הוא בעל הבית. שמע האיש כך וחזר בתשובה, וחזר להפריש מעשר כתיקנו ואז חזרה השדה לתת את תבואתה כמו שהיתה, וזהו שאמר הכתוב "ואיש את קדשיו לו יהיו, ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה". היינו, אותו חלק שהוא היה אמור לתת לכהן - לו יהיה.

"שלח לחמך על פני המים, כי ברוב הימים תמצאנו" כך אמר שלמה המלך (קהלת יא). כעין חוק רוחני, שכל טוב והחסד שעושה אדם לרעהו, מובטח לו שלא יפסיד מך, להיפך, הוא רק יהנה מך בעתיד. מעשה מדהים שאירע בזמננו, ימחיש לנו דברים אלו היטב. מעשה זה מעמיד אותנו על חומרת הדבר, עד כמה יש להקפיד על נתינת מעשרות לשבט הכהונה, לידע בבירור כי בזה מונח כל השפע הגשמי של האדם. כך פועלת השיטה, כל זמן שהוא נותן הוא גם יקבל, אך כאשר חדל מלתת, הוא עוצר ומנתק את צינורות השפע, משמים מאותתים לו בפעולה זו שיבין עד כמה טעה בהנהגתו, מעמידים אותו במצב בו הוא מוצא כי מצבו הכלכלי עומד על אותו סכום שהיה צריך בעצם לתת לכהן, אותה הכמות שהיה לו לתת לכהנים - "לו יהיה" - זה מה שלבסוף יהיה לו, זהו מבחן אמיתי באמונה. העולה מהדברים לעיל מלמד שכל מה שהאדם נותן, למעשה לעצמו הוא נותן. המעשה הבא שלפנינו יבהיר לנו דברים אלו היטב. מעשה בעשיר אחד קמצן שחלם חלום. בחלומו הוא רואה את עצמו בתוך אולם גדול עם שולחנות ערוכים כל טוב ועם אנשים המסובים לאותם שולחנות. והנה, בעומדו בפתח ניגש אליו אחד המלצרים וביקש ממנו להתלוות אליו. אותו מלצר הושיבו בשולחן ונתן לו צלחת עם חתיכת עוף בודדת ומלוכלכת בעפר. לתמיהתו של אותו עשיר ענה לו המלצר כי כאן כל אחד מקבל את מה שהוא נתן. העשיר התעורר שטוף זיעה כאשר מדאה החלום מהדהד לו בזיכרונו. מיד ניגש לרב כדי שיפתור לו את החלום. שאלו הרב "האם נתת צדקה מימך?" הנהן העשיר לשלילה והודה שמימיו לא נתן מאומה. ענה לו הרב "השתדל להיזכר". לפתע נזכר העשיר שכאשר חיתן את בנו הופיע עני אחד בפתח וביקש מנה לאכול. העשיר סירב בתחילה אולם לאחר הפצרותיו של אותו עני ראה והנה מושלכת בעפר חתיכת עוף שנפלה כנראה מצלחתו של אחד החוגגים. הוא הרימה והושיטה לעני. "זוהי הצדקה היחידה שנתתי" השיב העשיר בבושה לרב. "זהו אם כן הפיתרון לחלומך". הסעודה הזאת שראית בחלומך זהו שכרך לעולם הבא. הנה ראית שנתנו לך בדיוק מה שנתת... נכלם העשיר וקיבל על עצמו מאז לפזר ממנו ביד רחבה.

גומל נפשו, איש חסד". איש החסד, המיטיב לזולתו, אינו אלא גומל טוב לנפשו שלו. ומעשה פלא באחד שעזר לאיזה מכונית שחנתה והיתה לו ישועה מהשמים

על האדם לדעת כי כאשר הוא גומל חסד עם זולתו, הוא לעולם לא יפסיד מך. גם אם לשעה קלה יהא נדמה, שעשייתו למען הזולת באה על חשבוננו וגורמת לו להפסד מסוים, אין זו אלא טעות הנובעת מקוצר ראות. בסופו של דבר, במוקדם או במאוחר, יבוא גומל החסד על שכרו בכפל כפליים, והכל יווכחו לדעת כי בהיטיבו לאחרים היטיב גם לעצמו. ואפשר שעל כך אמר שלמה מלכנו במשלי (יא, יז) "גומל נפשו, איש חסד". איש החסד, המיטיב לזולתו, אינו אלא גומל טוב לנפשו שלו. הסיפור הבא שלפנינו ימחיש לנו דברים אלו היטב. יהודי ירא שמים נסע לו ברכבו באחד מכבישי הארץ, כאשר גשם שוטף היכה בחזקה על רכבו. והנה, במהלך הנסיעה הוא מבחין שבמרחק קצר, בצדו של הכביש, נעמדה לה מכונית והפעילה איתותים. מיודענו שראה רכב חונה בצידו של הכביש בגשם שוטף התלבט בליבו "אולי זה אדם שנתקע וזקוק הוא לעזרה! חשב ואמר: על פי ההלכה חייב אני לעזור לו! ואולי זה סתם אדם שעצר לו למנוחה או לשיחת טלפון קצרה!". יראת השמים שבו לא נתנה לו מנוח והוא ירד מהכביש ועצר ליד המכונית. הוא יצא מרכבו בגשם זלעפות, ניגש אל חלון הנהג והוא מבחין באישה מבוגרת, שיושבת וממתינה. הוא דופק לה על החלון ושואל אותה "סליחה, הכל בסדר! את זקוקה אולי לעזרה!", האישה שהיתה המומה מהצעתו של הנהג, אמרה בשמחה "כן, בוודאי. אחד הגלגלים ברכב מפונצ'ר והנסיעה עמו מאוד מסוכנת, אודה לך מקרב לב, אם תעזור לי להחליף אותו" היא ביקשה. השיב לה הנהג ואמר "שבי בתוך הרכב ואני אחליף לך כבר את הגלגל". חזר הנהג מהר לרכבו, הוציא כלי עבודה שהיו בתא המטען והחל לפרק את הגלגל המפונצ'ר ולהרכיב במקומו גלגל רזרבי, כשכולו רטוב עד לשד עצמותיו, הוא ידע שעל דבר כזה משלמים בשמים הרבה, כמאמר רבותינו "לפום צערא - אגרא" (כפי צער האדם במצווה - כך יגדל שכרו). לאחר דקות ארוכות, תמה המשימה, והרכב היה מוכן לנסיעה. האישה המבוגרת שהיתה המומה מנדיבות ליבו ומאמצו הרב שעשה למענה, הודתה לו וברכה אותו בכל ליבה ובנוסף לברכותיה הוציאה מכיסה סכום של לא פחות מאלפיים דולר! ואמרה "זה בשבילך, על כל המאמץ האדיר למעני". היהודי שיראת שמים בו לא התבלבל והשיב לה "אני לא לוקח ממך אפילו שקל, כיוון שעשיתי מצווה לשם שמים, ואת שכרי כבר אקבל בעולם הבא ואיני חפץ לקבל ממך שום תמורה על כך. אם תרצי לשמוע לי, תני סכום זה לאדם הנוקק הראשון

שתפגשי בדרכך!" סיים בגבורה. האישה נדהמה כפליים מתגובתו וניסתה לשכנעו, אך הוא חזר למכוניתו והמשיך בנסיעה. האישה חזרה לרכב והמשיכה לנסוע, והנה, בדרכה היא רואה מסעדה, והחליטה ל'קפוץ' לשתות משקה חם במזג האוויר הקר. היא נכנסה למסעדה, ולפתע היא שומעת צעקות. מה קרה! בעלת המסעה החלה לנוף ולצעוק על אחת העובדות במסעדה ואמרה לה "את מפוטרת! אני לא רוצה לראות אותך יותר פה. תסתלקי!". העובדת המסכנה החלה להתחנן לפני בעלת הבית ואמרה "אני מתחננת לפניך שתביני אותי, אני זקוקה לכסף, אחרת, אני אקרוס מבחינה כלכלית, המשיכי להעסיק אותי", אך בעלת הבית גירשה אותה, והמסכנה לקחה את חפציה ויצאה בדמעות ובבכי. האישה המבוגרת כל כן ריחמה עליה וזכרה בבקשתו של הנהג שעזר לה "אם תקשיבי לי' תני את זה לנוקק הראשון שתראי בדרכך". היא מיד הוציאה מכיסה את האלפיים דולר, והגישה לה באומרה "זו מתנה בשבילך, אך היא לא ממני, היא מיהודי שביקש ממני להעביר זאת לאדם הראשון שאראה שנוקק לכך". העובדת נדהמה מחבילות הדולרים, עצרה את הבכי והודתה לה ללא סוף. עצובה ונרגשת, עשתה העובדת את דרכה לביתה פדי לספר לבעלה על פיטוריה, ועל ה'פיצויים' שקיבלה. היא הגיעה לבית וחיקתה לשובו של בעלה. והנה, נשמעה דפיקה בדלת ובעלה נכנס כשכולו רטוב מכף רגל עד ראש. אשתו נבהלה ממראהו אך הוא סיפר לה כיצד עזר לאישה מבוגרת שרצתה להביא לו בתמורה אלפיים דולר. אשתו התרגשה כל כך וסיפרה לו שבדיוק אותה אישה הגישה לה אלפיים דולר בחסד... כן, הקדוש בתך הוא צופה ורואה במעשים הטובים שלנו ושומר לנו את השכר ליום בו נהיה זקוקים לכך. אדם שעוזר ומסייע לשני, הוא לא פראייר חלילה, אלא אדם טוב, שהקדוש בתך הוא ישלם את שכרו, כמובטח "היטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם" - ה' מטיב, בחיים למי שהוא טוב! תעשה טוב תמצא טוב ולהיפך! חלילה.

מעשה באשה ענייה מרודה, היתה אומרת לכל מי שנתן לה צדקה: "כל מה שאדם פועל - לא למען אחרים הוא פועל אלא למען עצמו"

מעשה באשה ענייה מרודה, שהתגוררה בבית מט לנפול בקצה העיר בסמוך ליער. אותה אשה היתה מחזרת על הפתחים כדי לקבל מעות, שבהן כלכלה את נפשה. ומנהג היה לה: כאשר נתן לה מאן דהו נדבה, לא היתה מודה לו ומברכת אותו, כמקובל, אלא תדיר היתה אומרת לכל מי שנתן לה צדקה: "כל מה שאדם פועל - לא למען אחרים הוא פועל אלא למען עצמו". כך היתה אומרת, והבריות - הגם שתמהו לשמע הדברים - התרגלו כבר לשומעם.

באחד הימים נזדמנה אותה אשה ענייה אל פתח ארמונה של המלכה. כדרכה, ביקשה האשה נדבה גם מאת המלכה, ולאחר שנתנה לה המלכה מתת הגונה, אמרה לה הענייה את המלים השגורות על פיה: "כל מה שאדם פועל - לא למען אחרים הוא פועל אלא למען עצמו".

לא פעם אחת בלבד נהנתה הענייה ממתת ידה של המלכה; פעמים אחדות חזרה ובאה על פתח הארמון, וכל אימת שקבלה נדבת כסף מאת המלכה - גמלה לה הענייה בפתגם השגור על פיה. תחילה שמעה המלכה את הדברים ברוח בדוחה, אך כששמעה זאת פעם ועוד פעם ועוד אחת, עורר הדבר את כעסה של המלכה: 'שאשה ענייה תעז לומר לי, למלכה, מלים כאלה וכלל לא תודה לי על הנדבה שהנני מעניקה לה? - היה לא תהיה!'

ואכן, גמרה המלכה אומר להעניש את הענייה שכה העזה פנים נגדה. היא ציוותה על טבחיה לאפות בעבור אותה אשה ענייה חלת סולת ולהחדיר אל תוך החלה רעל!

הטבחים מלאו את הפקודה, הכינו את החלה, החדירו לתוכה סם מוות, ואף דאגו שאותה חלה תגיע ליעדה - הם מסרוה לידי האשה הענייה בעת שזו באה לבקש נדבה בפתח הארמון.

למראה החלה הנאה והריחנית אורו עיניה של הענייה, וגם הפעם גמלה למיטיבה בפתגם השגור על פיה: "כל מה שאדם פועל - לא למען אחרים הוא פועל, אלא למען עצמו".

ובמלים אלו עזבה את המקום, נושאת בזהירות את החלה. הניחוח שהדיפה החלה היה ערב, ואולם אותה אשה ענייה התגברה על הדחף לאכול ממנה. היא שבה אל ביתה הרעוע, והחליטה כי בטרם תבצע את החלה ותאכל ממנה - תהנה ממראה הנאה ומריחה הטוב ימים מספר. עוד תגיע העת לאכול את המאפה הטעים...

באותם ימים יצא בן המלכה לצייד ביער, בלוויית עבדיו ומשרתיו. הצייד היה מיגע ומתיש, ובשובו ממסע הצייד שמח בן המלכה לראות בקתה בפאתי היער. "הבה נכנס אל הבקתה וננוח קמעה", אמר לנלווים אליו.

אותה בקתה, שאליה נכנס בן המלכה, היתה בקתתה עלובה של אותה אשה ענייה. ברגע בו נפתחה הדלת, ועל הסף ניצב בן המלכה - הכירה בעלת הבקתה מי הוא הנכנס אל מעונה הדל, וגל של שמחה הציף אותה על הכבוד אשר נפל בחלקה.

"לכבוד רב הוא לי לארח את הנסיך במעוני", אמרה לאורח רם המעלה, ומבלי להתמהמה הגישה לו תקרובת - את החלה הטרייה והריחנית, שקבלה מאת טבחי הארמון.

הנסיך רעב היה, ובתאבון רב נגס מן החלה. והנה, אך טעם מעט מן המאפה - צנח ארצה ומת. סם המוות שהוחדר את תוך החלה הגיע לפיו וגרם למותו המייד!

בראותה את אשר אירע, נתחלחלה האשה הענייה. ועבדי הנסיך ומשרתיו - יצאה נפשם מפחד! ואולם, בעלת הבקתה לא אבדה את עשתונותיה. חיש אצה רצה אל הארמון, לספר למלכה דברים כהווייתם.

כאשר שבה אליה רוחה, פנתה המלכה אל אותה ענייה ואמרה לה: "עכשיו, בדרך המרה והקשה ביותר, למדתי כי צדקת באומרך 'כל מה שהאדם פועל - אינו פועל למען אחרים, כי אם למען עצמו'.

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְ אֱלֹהִים אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה אֶשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל" (ה, יב)

מי שמורד באשה התחתונה בידוע שמורד באשה העליונה

איש איש, למה נאמר שתי פעמים, לומר לך אשה שהיא מועלת באישה שלמטה בעוה"ז כך היא מורדת באישה שלמעלה.

"וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֶשְׁתּוֹ אֶל הַכֶּהֱן וְהִבִּיא אֶת קַרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ עֲשִׂירַת קֶמַח שְׁעָרִים" (ה, טו)

פסוק זה נרמז על מעשה העגל

רבנו פתרון שרייה במעשה העגל "והביא האיש", זה הקב"ה, "את אשתו", אלו ישראל, "אל הכהן", זה משה שהיה כהן כל שבעת ימי המילואים, שהביא דינה אל משה שאמר לו "לך רד כי שחת עמך", (שמות ל"ב ז) "והביא את קרבנה" שנתן למשה אותה שעה שני לוחות העדות "עשירית האיפה" שהיו כתובים עליהם עשרת הדברים. "קמח שעורים", שבעון ע"ז נעשו ישראל כקמח והסעירם הקב"ה בין האומות.

"וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אֶשְׁתּוֹ אֶל הַכֶּהֱן וְהִבִּיא אֶת קַרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ" (ה, טו)

מעשה בשתי אחיות

"והביא האיש את אשתו" סופי תיבות שלהם אשת"ו, ואומר ע"ז הרב חיד"א ע"פ מ"ש במדרש (כמדבר רבה פרשה ט' ט) שהיה מעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו ואחת סטתה ונתחייבה לשנות מי סוטה, מה עשתה הלכה אצל אחותה ואמרה לה שתלך לשנות במקומה היא הלכה ושתתה ולא ארע לה נוק, אח"כ כשחזרה מבית המקדש הלכה אצל אחותה לספר לה וכשדיברו יחד נכנס באחותה הריח של המים ששתתה זו ומתה ע"י הריח, ולזה רומז כאן הפסוק שאם הביא "את אשתו" - את הטפלה לאשתו שזו אחותה, בכל אופן בסוף תבוא הפורענות על אשתו, וזהו הס'ת של 'אשתו' - שע"י השתייה של זו שטפלה לאשתו בסוף תבוא הפורענות על אשתו.

"וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִים קְדָשִׁים בְּכֵלֵי חָרֶשׁ וּמִן הָעֶפְרָא אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמֶּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמַּיִם" (ה, יז)

קרקע המשכן נמי נעתקה ונסעה עמהם

בשו"ת משנה הלכות (חלק יד סימן רפא) כתב דבר חידוש ופלא, וזה לשונו "בנוסע המשכן קרקע המשכן נמי נעתקה ונסעה עמהם, וע"ד שאמרו (מגילה כט). עתידין בתי כנסיות שבבבל לעלות לא"י והכי נמי היה עם קרקע המשכן וק"ו הוא ולא קדשו כל פעם קרקע חדשה להעמיד שם המשכן.

"יְהִיוּ מֵי הַמַּרְרִים הַמְאָרְרִים" (ה, יח)

כשם שהמים בודקין אותה כך היו בודקין את הבעל

מי סוטה דומים לאורים ותומים, בעבור כי האורים דבר רחוק מן השכל לומר שהאותיות שהיו רחוקות היו מזדווגות, כן מי סוטה לומר שהשם המיוחד שהיה טוב, יעשה נזק.

ובאו המים המאררים האלה, שהם נגד רמ"ח אבריו של האדם, ללמדך כשם שהמים בודקין אותה כך היו בודקין את הבעל, שלא יהיה חוטא נשכר.

"וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן" (ה, כב)

המדפים של הספר הקדוש אוה"ח השמיט תיבות מן הספר

"אמן אמן", פרש"י בשם חז"ל אמן אם מאיש זה, אמן אם מאיש אחר, בספר "דבר יום ביומו" מביא מעשה פלא, דהרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זצ"ל חשק שידפסו את החומשים עם פירוש אור החיים, פעם הביא לו המדפים את הספר שהוציא לאור, חומש עם אור החיים, כשפתח את הספרים הבחין שבפרשת ראה על הפסוק "כי יהיה בך אביון" (טו' ז') השמיט בסיום הפירוש את התיבות, משיח ה' שמו חיים, כששאל את המדפים לפשר הדברים, ענה דכיון דידע שהאור החיים כיוון על עצמו לכן השמיט זאת, פתח הרב מקוריץ את החומש בפסוק שלפנינו וקרא באור החיים כאן, בין מאיש זה בין מאשר, במקום בין מאחר, ואותו המדפים היה שמו אשר, ואמר לו הרב הקדוש מקוריץ, ראה חותמתך, אך יצאו מערערים על מעשה זה, כי המהדורה הנ"ל נדירה ביותר ולא מצויה כלל, עד שבקובץ שפתי צדיקים, הביאו צילום עמודי החומש הנ"ל שנדפס בשקלאוו שנת תקמ"א ורואים ברור הדברים כי דברי אמת.

"וְצַבְתָּהּ בַּטְנָה וְנִפְלְאָה יְרֵכָה וְהִיתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה בְּקֶרֶב עַמָּה" (ה, כז)

מעשה פלא עם הגאון חיד"א שקרא על אשה פרשת סוטה ואז צבתה בטנה ונפלה ירכה

לעת זקנותו של גאון עוזנו מרן החיד"א זיע"א, איווה למושב לו את העיר ליוורנו שבאיטליה שם הורה משפטי ה' ליעקב ותורתו לישראל, שם נפטר לחיי עולם, ומשם העלוהו לא מכבר לארץ הקודש - זכותו תגן על כל יושביה מעתה ועד עולם.

פעם ישב מרן החיד"א בראש בית הדין בליוורנו, ובא לפניו אחד מחשובי העדה, והוא כהן, ובפיו קובלנא: אשתו אינה נוהגת בארחות הצניעות כיאה לבת ישראל כשרה, והוא קינא לה ונסתרה. הודיעו מרן החיד"א, שעל פי דין תורה עליו לגרש את האשה.

האישה היתה ממשפחה נכבדה, וכמה מהדיינים מיהרו לתבוע את כבודה ואמרו לרבנו החיד"א: הרי אדם זה קינא לאשתו בלא עדים, ואין הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה שאינו מעריך עדים לקינוי. ממילא, לא נאסרה על בעלה בסתירתה. וגם אם עברה עברה חמורה בכך שהתייחדה עם איש זר - עבירה שהיא מהחמורות שבתורה, ואנו מצווים עליה ביהרג ולא יעבור, הנה יש לקרוא לה ולהתרות בה, להזהירה באזהרה חמורה. אבל מדוע חייב רבנו את בעלה לגרשה.

נענה מרן החיד"א ואמר: הצדק עמכם. אך לא על הקינוי והסתירה אני דן, אלא חייב הוא לגרשה שכן בגדה בו, ונטמאה בסתירתה.

אמרו הדיינים: הרי אין לכך עדים, ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות. אין אנו מפקפקים, חלילה, ברוח קדשו של רבנו. אבל תורה לא בשמים היא, והנסתרות לה' אלהינו. אין אלו אלא דברי נביאות, ולא על פיהם נדון.

לא השיב להם רבנו מאומה, אלא פנה בשנית לבעל האשה ואמר: שמע לקולי וגרש את האישה.

ראו הדיינים כי לא ענה להם רבנו דבר, הלכו לקרובי האשה שהיו מנכבדי העיר וסחו להם כל הענין, וילינו על רבנו את כל העדה.

שמע רבנו את דברי הריבות, וישלח לקרוא את האשה אל בית דירתו. הלכה אל בית הרב, ואמרו לה שיושב הוא ולומד בחדרו שבעליית הבית. עלתה האשה לעליית הגג אשר שם חדר לימודו ובית תפילתו.

נשא רבנו את עיניו הטהורות, וראה את האשה ניצבת בפתח חדרו. חרד ואמר: תני כבוד לה' אלהיך, והודי על פשעך ומעללייך. קבלי מבעלך גט פיטורין ושובי בתשובה על חטאיך.

העזה פנים וכפרה בכל. בעלה טופל עליה עלילות שווא, ולא תקבל גט מידו.

קם רבנו מכסאו, וניגש אל ארון הקודש שבחדרו. הוציא מתוכו את ספר התורה והחל לקרוא בפניה את פרשת הסוטה בטעמי הנגינות, כקריאת התורה: איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל... והביא האיש את אשתו אל הכהן... והעמיד הכהן את האשה לפני ה'... והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה, ואמר הכהן לאשה: יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך.

שמעה החצופה, והפנתה את גבה ללכת בגאון. ורבנו החיד"א קרא אחריה בקול רם: אם לא שטית, הנקי, ואת כי שטית תחת אישך, וכי נטמאת.

שמה רגלה על המדרגה הראשונה, לא הספיקה לרדת - ופניה הפכו לירקון, עיניה בלטו, וכל הכתוב בפרשת סוטה התקיים בה, עד שמתה בו במקום.

לקול זעקתה מיהרו הדיינים והרבה מאנשי העיר לראות במחזה הנורא, ואמרו: "עתה ידענו כי איש אלהים קדוש הוא רבנו, ודבר ה' בפיהו אמת", ויראו מגשת אליו.

דרוש א' לחג השבועות

עליית משה רבנו למרום וניצוח המלאכים

בשעה שעלה משה למרום, בא ענן אחד גדול ונורא מאד ועמד כנגדו. ולא היה יודע משה רבנו ע"ה אם לרכוב עליו או לאחוז בו. מיד פתח הענן פיו ונכנס משה בתוכו ועלה לשמים, והיה מהלך ברקיע כאדם שמהלך בארץ. פגע בו פלוני המלאך השוער הממונה על י"ב אלפים מלאכי חבלה וגער בו במשה, ואמר ליה: מה לך בן עמרם לבא במקום מלאכים? אמר ליה משה אני לא מעצמי באתי אלא ברשותו של הקב"ה לקבל את התורה ולהורידה לישראל. כיון שלא הניחו לילך, הכהו משה פצע אחד ואבדו מן העולם.

והיה משה מהלך ברקיע עד שפגע בפלוני המלאך שהוא גבוה מחבריו ששים רבוא פרסאות, וכל דבור ודבור שיוצא מפיו, יוצאים ממנו י"ב אלפים ברקים של אש. וכיון שראה למשה, גער בו ואמר ליה: מה לך בן עמרם במקום קדושים עליונים? כיון ששמע משה את קולו, נבהל משה מפניו וזלגו עיניו דמעות ובקש לפול מן הענן.

מיד, נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על משה, ואמר לאותו המלאך הנורא מאד מיום שבראתי אתכם, בעלי מריבה אתם. בתחלה כשבקשתי לברא את אדם הראשון, עשיתם קטיגוריא לפני ואמרתם לי מה אנוש כי תזכרנו ויחר אפי בכם ושרפתי מכם כתות כתות באצבעי הקטנה. ועכשיו מריבים אתם עם נאמן ביתי שהעלתי אותו הנה לקבל תורה להוריד לבני בחירי, שאלמלא תורה אין עולם ואין לכם דירה ברקיע. כיון ששמע אותו מלאך כך, מיד זרז עצמו לפני הקב"ה ואמר לפניו, רבנו של עולם, גלוי וידוע לפניך שלא ידעתי שברשותך בא הנה. עכשיו אהיה לו לשלוחו ואלך לפניו כתלמיד לפני רבו.

מיד רץ וכפף אותו המלאך את עצמו, הלך לפני משה כתלמיד לפני רבו עד שהגיע אצל אשו של זה פלוני המלאך. אמר ליה אותו המלאך למשה: לך שוב שאיני יכול לעכב עצמי מפני אשו של זה המלאך גדול ונורא מאד שלא ישרפני. כיון שראה משה את המלאך ההוא, מיד נבהל ונחפז לפול מן הענן, וזלגו עיניו דמעות, ובקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא וענהו. ומרוב חבתן של ישראל, ירד הקב"ה בעצמו מכסא כבודו ועמד לפני משה עד שעבר מאשו של אותו המלאך וכו'.

מיד, הקב"ה העבירו משם ופגע בו רזיאל המלאך שהוא עומד לפני הכסא וכנפיו פרושות לקבל הבל פיהם של חיות הקדש, שאלמלא כן, נשרפין כל מלאכי השרת. וכיון שראה אותו משה, נודעו. מיד, נטלו הקב"ה והעבירו משם ופגע בו גדוד של מלאכי אימה שהם סובבים לכסא הכבוד שהם גבורים ועצומים מכל המלאכים ובקשו לשרפו בהבל פיהם. מיד, פירש עליו הקב"ה זיו כבודו ואמר לו: השב להם תשובה. אמר ליה משה: רבנו של עולם, כתוב בתורה אנכי ה' וכו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שמא נשתעבדו למצרים? שוב מה כתיב וכו' וכו' עד שחזרו והודו כל מלאכי השרת לדבריו של הקב"ה ואמרו, ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ.

ולמדו הקב"ה כל התורה כלה בארבעים יום. וכשבא לירד וראה אימתן של מלאכי השרת וגודי מלאכי אימה, מלאכי זיע, מלאכי חלחלה, מלאכי רתת, מיד אחזתו חלחלה ושכח את התורה. באותה שעה מיד קרא הקב"ה למלאך שר התורה ומסר לו את התורה ערוכה בכל ושמורה, וכל מלאכי השרת נעשו אוהביו, וכל אחד ואחד מסר לו דבר סוד שמות שהם יוצאין מכל פרשה ופרשה וכל שמושיהן שנאמר, "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם". עכ"ל.

ויכוח משה עם המלאכים למי שייכת התורה

אומרת הגמרא (שבת פח:): אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו, אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו (תהלים ח) ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזר

להן תשובה. אמר לפניו: רבנו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי והחזר להן תשובה, שנאמר (איוב כו) מאחז פני כסא פרשזו עליו עננו. ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכניתו ועננו עליו. אמר לפניו: רבנו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה (שמות כ) אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה - לא יהיה לך אלהים אחרים, בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה, שוב מה כתיב בה - זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות, שוב מה כתיב בה - לא תשא, משא ומתן יש ביניכם, שוב מה כתיב בה - כבד את אביך ואת אמך, אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנב, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, מיד הוודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים ח) ה' אדנינו מה אדיר שמך וגו' ואילו תנה הודך על השמים - לא כתיב. מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים סח) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות. אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר יז) ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה - מי הוה ידע.

החזק בכסא כבודי

ולכאורה קשה מה הענין שהקב"ה אמר למשה רבנו לאחוז בכסא הכבוד, ורק אז להחזיר להם תשובה. ועוד, מה סלקא דעתין בדבריהם של המלאכים וכי הם לא יודעים שכתוב בתורה כבד את אביך ואת אמך, לא תרצח וכו'.

[ביאור א'] אלא, הדבר יובן ע"פ משל, שהיה רב של איזה קהילה חשובה והיה אהוב מאד מאד על בני קהילתו, ולימדם תורה ודרך ארץ והכל בנעימות ובשמחה וכולם נהרו לשמוע דרשותיו וכך הנהיגם במשך שנים רבות. יום אחד הגיעה משלחת מעירה סמוכה ששם לא היה להם רב ואין תורה במקום ושמעו של הרב הגיע אליהם ובקשוהו שיאות לבוא עמם להקים עולה של תורה במקומם. לאחר מספר ישיבות הסכים הרב לעבור לאותה עירה, ועל כן כינס את בני עירו ואמר להם שהם כבר בני תורה ויכולים להעמיד אחד מתוכם כדי להמשיך ולהנהיג את הקהילה. לאחר דין ודברים הסכימו בני קהילתו לדבר ונקבע תאריך לדבר. והנה בהגיע היום ובאו השליחים מהעירה הסמוכה ללוות את הרב לעיירתם, יצאו גם בני קהילתו ללוותו, אך פתאום באמצע התחילו להפגין ואמרו שלא מסכימים שהרב ילך, ורק לאחר כשעתיים של דין ודברים הסכימו ושוב יצא לדרך, ושוב ההפגנה חזרה על עצמה כך כמה וכמה פעמים, שאל אותם הרב מדוע אתם עושים לי כך הרי אחרי הכל סיכמנו והסכמתם, אמרו כבוד הרב מחילה זה עתה כבודו הולך למקום שאין בו תורה ולא בני תורה ואינם יודעים להעריך את הרב ואת תורתו כראוי, לכן אנחנו עושים הפגנה שידעו שאנחנו לא מוותרים עליך בקלות בכדי שלא יבואו לזלזל בכבודו. וכך הוא הנמשל המלאכים ידעו שאין להם חלק בתורה אבל כדי שעם ישראל לא יזלזל בתורה עשו הפגנה שגם הם רוצים אותם.

[ביאור ב'] ועוד יבואר ע"פ משל, סוחר אחד היתה לו סחורה מיוחדת שאין אותה בנמצא בשוק בנקל ורצה למוכרה, באו אליו שני סוחרים כל אחד בנפרד, שוויה של הסחורה היה 1.000.000 ש"ח, אחד הציע לו 700.000 ש"ח מזומן במקום, ואילו השני אמר לו שהוא מוכן לשלם מליון ש"ח אך בשיקים דחויים, וכמובן שעדיף לו לסוחר שבע מאות אלף ש"ח מזומן ביד ומיד מאשר מליון ש"ח תלויים באויר, יש כיסוי או אין כיסוי. והנמשל הוא כך. הנה טענת המלאכים היתה שעם ישראל יחטא כי יש להם יצר הרע והם כסוחר שהציע מליון ש"ח שאפילו שיקיימו את כל המצוות עדיין יכולים לחטוא ולא לקיים את כל התורה. אבל אנחנו המלאכים אין לנו יצר הרע ולכן ודאי שלא נחטא אפילו שלא נקיים את כל המצוות אבל לפחות חלקה תהיה מקויימת ודאי. אמר לו השי"ת למשה אחוז בכסא הכבוד והחזר להם "תשובה" כלומר שאפילו שחטאו עם ישראל עדיין יש להם תשובה ויכולים לקיים את כל התורה. וכידוע שכסא הכבוד הוא בעולם הבריאה בספירת הבינה ששם הוא התשובה כמ"ש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, ולכן אמר אחוז בכסא כבודי.

[ביאור ג'] עוד מתרצים רבותינו, וכמבואר בספרים הקדושים שטענת המלאכים "אשר תנה הודך על השמים" - היא טענת דינא דבר מצרא. דהיינו, אדם שמוכר את שדהו, אם יש מיישהו שיש לו קרקע סמוכה לשדה המוצעת למכירה, יש לו זכות קדימה בקנייתה, שכן על ידי קרבת הקרקעות יקל עליו לעבד את שתיהן. וקבעו חכמים משום כך כמה תקנות המקנות כעין זכות ממונית לבר מיצר בכל קרקע הנמכרת סמוך לשלו, ולא נחלקו אלא בפרטים מתי חלה חובה זו וכיצד ניתן לוותר על זכות המצרין. ומבחינה עקרונית הוא קודם לכולם. ולכן המלאכים יש להם טענה חזקה אומרים להקב"ה התורה בשמים ואנחנו בשמים ובני אדם בארץ וא"כ אנחנו יש לנו דין בר מצרא ולנו מגיע התורה.

ולכן אמר הקב"ה למשה החזק בכסא כבודי שמשם מקור מחצבתם של נשמות עם ישראל בעולם הבריאה וא"כ יש לעם ישראל דין דבר מצרא יותר מהמלאכים שהם בעולם היצירה.

וכמו שמבאר החת"ס שהקב"ה לימד את משה מה להשיב למלאכים, היפך מדבריהם שלטענתם להם ראויה התורה הקדושה בהיותה רוחנית עליונה, וגם הם רוחניים המה, ולא כן האדם שהוא גשמי, יסודו מעפר וסופו לעפר, א"כ התורה שהיא רוחנית לא מתאימה לאדם אלא למלאכים, אלא אדרבא נעלה האדם על המלאך דוקא בהיותו גשמי. כי המלאכים אינם משיגים אלא בעולם שלהם [עולם היצירה], אבל האדם הוא בבחינת סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, גשמי הוא בעוה"ז, נולד מאב ואם, ועושה מלאכה גשמית וכו', וקנאה ותחרות יש בו, ואעפ"כ רוחני הוא ושורש נשמתו למעלה למעלה, גבוה מעולם המלאכים, אלא אחוז בעולם הכסא [הבריאה] שהוא מרכבה לאצילות. וז"ש אחוז בכסא כבודי, ויחד עם זה חוזר להם תשובה, שאנו בני אדם מבריחים מהקצה לקצה, ומשיגים בעליונים, ונשמתינו שהיא העיקר באדם מעולם הכסא, ונמצאים בתחתונים, וכאן בעולם הגשמי אנו מעלים הגשמיות לרוחניות, ומקשרים העולם התחתון לעליון ביותר, וא"כ אנו ראויים לקבל התורה הק', שמדברת בדיני עוה"ז הגשמיים, והיא רוחנית עליונה, חמדתו הגנוזה של הקב"ה.

[ביאור ד'] עוד יש לומר בקשר לטענת המלאכים, שעם ישראל צריך את התורה הקדושה משום ש"דוחקת לנו השעה", כי התורה"ק היא חיינו ואורך ימינו, וכל העולם כולו לא יכול להתקיים אלמלא יקבלו ישראל את התורה, בסוד "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתתי". ואילו המלאכים צריכים את התורה רק בחלק הסוד שלה משום שאין ביניהם יצה"ר, וגם זאת כדי להשתעשע בה, ואם כן הרי זה רק להרווחה, והדין במקרה שכזה: אם הבר מצרא צריך את הקרקע להרווחה, והלוקח צריך אותה משום "שדוחקת לו השעה" לא חל במקרה זה דין בר מצרא, ולכן בטלה טענת המלאכים.

ועוד שכאשר בני ישראל לומדים תורה הרי שנהנים גם המלאכים מכך בסוד יונתן בן עוזיאל ש"כל עוף שהיה פורח מעליו היה נשרף" - ופירושו שהיה נהפך ממלאך שבעולם היצירה לשרף שבעולם הבריאה, ובסוד "יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם" שאמר אברהם למלאכים שע"י מעט מים שהיא התורה"ק שילמדו ישראל יהיה רחיצת רגלים למלאכים, שזה ביטול ניקת החיצונים מהעולמות שהם מצויים בהם.

[ביאור ה'] ויש מתרצים שכל עיקר עליית משה רבינו למרום היתה להוריד את סודות התורה, להוריד את הזוה"ק תורת הרשב"י תורת האר"י תורת הרש"ש וז"ש עלית למרום שבית שב"י, שב"י ר"ת ש'מעון ב'ר י'וחאי, וכן י'צחק ב'ן ש'למה, וכן ש'לום ב'ן י'צחק. ועל זה אמרו לו המלאכים שזה לא שייך לבשר ודם. ענה להם משה, כיון שהקב"ה הלביש את סודות התורה בפשט התורה במלבושים שלא שייכים לכם אלא לבשר ודם, לכן גם סודות התורה שייכים לנו.

ולחבין כל זה נקדים מעשה, בעשיר אחד שהיו לו שלשה בנים, ושלח אותם ללמוד תורה, ולאחר מכן חיתן אותם וקנה דירה לכל אחד מהם, ורצה שלאחר חתונתם יצאו ללמוד בגמנסיה הגבוהה באנגליה כדי ללמוד להתפרנס מיגיע כפם. וברוך ה' כל אחד יצא פרופסור גדול, והלכו לאמריקה ועשו חייל גדול, וכל אחד היה לו קליניקה משלו ונהיו עשירים גדולים. יום אחד נפטרה אמו, ואביו לא ידע מתי יגיע זמנו, לכן הלך ומכר את כל נכסיו וקנה בהם מרגליות יקרות מאוד וצרר אותם בכיס, וקרא לאחד מחבריו שהוא עו"ד ונוטריון ואמר לו, אני סומך עליך ולכן אני שם אצלך את כל הכסף, וכתב לך צוואה שכל הכסף והעושר שלי הוא רק לאחד מבני, שכאשר אני אמות, תלך לבני ותגיד שכל הכסף הזה שייך לאחד מכם והכל כתוב וחתום על ידי אביכם, והם כבר יבינו מה לעשות, ונתן לו על זה שכר. והנה לאחר שמונה חודשים מת האב, והלך העו"ד לבניו ואמר להם שצויה עלי אביכם להביא לכם את הכסף ולהניח לפניכם. אמנם לא ינתן הכסף אלא לאחד מכם, והנה הצוואה חתומה ע"י אביכם. והם היו אחים ישרים וחכמים, לכן לקחו שופט חכם אחד שידון בניהם. הגיע היום וכל אחד לקח עו"ד לטובתו, פתח הבכור ואמר, לי מגיע הכסף, קודם כל כי אני הבכור, וגם הראה מכתבים ששלח לו אביו של אהבה וקשר מיוחד. אמר השופט, יפה דברת, נראה מה אומר אחיך השני. פתח האח השני פיו ואמר, אבא התכוון להביא את הכסף אלי כיון שאבא כל דבר שהיה עושה היה מתייעץ איתי וכשהיה בא לחו"ל היה בא אלי, וכשהיה חולה אני סדרתי לו רופא וכו' וסמך עלי בכל. אמר השופט, יפה דברת, נניח לאח הקטן גם לדבר. פתח האח הקטן פיו בחכמה ואמר הכל טוב ויפה, לזה אבא הביא לו מכתבים, ולזה אבא התייעץ אתו, אמנם גם לי יש מכתבים וראיות כמו אחי, אבל אני לא מבין למה אבא לא יכול היה לשלוח את הכסף במזוודה?! מדוע אבא הלך לחייט ותפר חליפה יפה מחויטת ושם המרגליות שם דווקא בחליפה? אלא בא לומר לנו, שמי שמתאים לו החליפה, גם המטמונים והכסף שיש בתוכה שייכים לו, מצא הדבר חן בעיני האחים. והסכימו שזו הייתה כוונת אביהם. מדד הבן הגדול את החליפה ולא התאימה למידתו כיון שהיתה הדוקה עליו, וכן השני מדד ולא התאימה גם לו, מדד הבן הקטן את החליפה והיה נראה כחתן ביום חתונתו אמרו לו אחיו זכית בחליפה! ולכן זכית גם במטמונים שבתוכה.

והנמשל הוא: כי המלאכים ידעו שכתוב בתורה לא תרצח וכו' והרי זה לא שייך להם אבל הם רצו את פנימיות התורה לא את החיצוניות שזה פשט התורה. אלא את סודות התורה הגנוזים אחרי האותיות ולכן השיב להם משה למי שמתאים לו פשט התורה, אנכי ה' אלהיך וכו' מתאים לו גם פנימיות התורה.

"עלית למרום שבית שבי"

ולהבין יותר איך ניצח משה את המלאכים נביא את דברי המדרש (שמו"ר כח א) וזת"ד: "ומשה עלה אל האלהים" הה"ד: (תהלים סח) "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם" מהו עלית, נתעלית פירוש עלית בגבורת נפשך ממעלת מלאכי מרום נתגששת עם המלאכים של מעלה והיתה ירך על העליונה, ולקחת את התורה שהם רצו אותה לעצמם מדון בר מצרא, שהרי הם בשמים ותורה היתה חמודה גנוזה תתקע"ד דורות בשמים, הרי שזכותם כביכול קודמת.

דבר אחר "עלית למרום" - שלא שלטה בריה מלמעלן כשם ששלט משה, ומבאר המדרש כוחו של משה א"ר ברכיה: הלוחות היו ארכן ששה טפחים כביכול היו ביד מי שאמר והיה העולם שני טפחים, ובידו של משה שני טפחים, ושני טפחים היו מפרישין בין יד ליד והנה בירושלמי תענית ד' מובא כי בעת קבלת הלוחות היו ישראל עושים את העגל "כיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקב"ה לחטפן מידו של משה וגברה ידו של משה וחספן ממנו".

דבר אחר "עלית למרום שבית שבי" - בנוהג שבעולם הנכנס למדינה נוטל דבר שאין עין בני המדינה עליו, שדבר שבני המדינה רוצים בו משגיחים עליו תמיד. ומשה עלה למרום ונטל את התורה, שהיו הכל נושאים עיניהם עליה הוי "עלית למרום שבית שבי". יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם שלא בקנין ושלא ברצון בעליה תלמוד לומר "לקחת מתנות באדם" - בלקיחה נתנה לו כלומר בקנין גמור כלוקח מקח במשא ומתן ומשלם מיגיעו, ואם כן יכול יהא חייב ליתן לו דמים, ת"ל "מתנות", במתנה נתנה לו וכל הנותן מתנה בעין יפה הוא נותן ללמדך שזוהי סגולת התורה"ק שהמלמדה - מגלה את צפונותיה ללומדיה בחינם, וכן שהלומדה ישיג בה מתנות ע"י ה', יותר מכשיעור שהוא עמל ויגע בה.

הטעם שנעשה פניו של משה כפנים של אברהם

באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם. אמר להם הקב"ה: אי אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר "לקחת מתנות באדם" ואין אדם האמור כאן אלא אברהם שנאמר (יהושע יד) האדם הגדול בענקים, הוי - ומשה עלה אל האלהים.

ויש לדקדק במה שעשה הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לקלסתר פניו של אברהם, וכן במה שאמר להם "אי אתם מתביישין הימנו, לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", וכי משום שאכלו אצלו הם חייבים לוותר על טענת הבר מצרא, שלהם מגיעה התורה.

והנה מעלת הצדיקים הגדולים שהגשמיות עצמה היא בשבילים עבודת ה' ויש צדיקים במדרגה פחותה מעט שעוסקים בגשמיות העולם הזה על מנת שתהיה להם ע"י הכנה לעסוק בתורה ובעבודת ה' בכח המאכל השתיה או השנינה, נמצא שעצם העסק בעניני הגשמיות עדיין אינו עבודת ה' בשלימות, כי השלימות תתבטא רק אחרי כן כשיעסוק בתורה ובמצות, אבל הצדיקים הגדולים אלה שזוכים להשגות בתורת הסוד, שאוכלים ושותים בכוונות נשגבות וביחודים שגילו לנו רשב"י והאריז"ל אצלם האכילה השתיה והשנינה עצמם הם עבודת ה' ממש כמו תורה ותפילה.

והנה המלאכים שבאו לאברהם גם הם התגשמו מגשמיות העוה"ז וכמו שאכן בסופו של דבר כשהגיעו לסדום נפגעו מהטומאה שם, וכשאמרו "משחיתים אנחנו" נענשו שנדחו ממחיצתם 831 שנה.

וכתוב שם שאברהם אמר "יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ" ובהמשך "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו".

וכותב על זה ב"אור החיים" (בראשית יח ד) וזת"ד: עוד ירמוז ענין הנוגע למלאכים שיקחו מעט מים שהיא התורה, ולהיות כי התורה יש בה בחינת הפשט ובחינת הפנימיות, והנה המלאכים שבאו בדמות אנשים הוא גוף רוחני שברא להם ה', ובערך עצמות המלאך יחשב גוף ויתחם אל הגוף בחינת רגל כידוע הטעם ליודעי ח"ן, ורמוז להם שיקחו מעט מים מפשטי התורה ויטהרו בו רגליהם שהוא בחינת גוף הניכר עליהם, וישענו תחת העץ שהיא התורה שנקראת עץ חיים (ויק"ר לה ו) ולזה אמר העץ בה"א הידיעה.

ואקחה פת לחם

גם אמר להם שיקחו פת לחם הוא בחינת פנימיות התורה ויסעדו בו פנימיותם, דהיינו אברהם מציע למלאכים לסעוד את פנימיותם בפנימיות התורה. ולבאר יותר, המלאכים הקדושים אמנם עוסקים בעבודת ה' במדרגה גבוהה, מכל מקום, מכיון שאין הם בעולם הגשמי אין הם יודעים לעבוד את ה' בדרגת הצדיקים הגדולים שביארנו לעיל.

ויש לשאול, א' למה כפל ואמר "פת לחם". פת היינו לחם. ב' "וסעדו לבכם" - מדוע לא אמר לבכם הרי לכל אדם יש ב' לבבות ליצר הטוב וליצר הרע. ג' אברהם אבינו אומר "כי על כן עברתם על עבדכם", וכי דרך ארץ לומר לאורחים עברתם על בייתי כדי לאכול.

אלא ידוע מה שכתבו המקובלים שאם אדם אוכל ולא מברך כראוי כדי לתקן הניצוצות המגולגלים באותה האכילה והשתיה, אז אותה הנשמה המגולגלת באותו מאכל מזקת אותו, וח"ו נהפך לאיש אחר רח"ל. וכן המלאכים פחדו שמא ע"י האכילה יחטאו, לכן אמר להם אברהם אבינו ואקחה פת, ר"ל אוציא את פלונית שהיא לילי"ת גי' פ"ת, ותשאר תיבת לחם שהוא בגמט' ג' הויות, ותהיה אכילתכם בקדושה, וסעדו לבכם לב אחד, בעבור שהמלאכים אין להם יצה"ר, ועתה מובן מה שאמר להם כי על כן עברתם על עבדכם, הכוונה היא שבאתם אצלי לתקן הנשמות המגולגלות באותה האכילה, ועל זה השיבו לו כן תעשה כאשר דברתי, לתקן ניצוצות הקדושה שיש בהם, א"כ בשביל זה נאכל ונשתה כדי לתקנם.

גם ירמוז פ"ת בגי' תלמוד כי הוא עיקר הלחם של האדם. וסעדו לבכם - במפרשים ואחר תעבורו לחזור ולשנן את הלימוד. ולכן כתבה התורה ק: "והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו" שאברהם אבינו עמד על המלאכים בבחינת גדול העומד מעליהם ללמדם כוונות וסודות האכילה. ומה שאמר הקב"ה למלאכים שרצו לשרוף את משה: "לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, דהיינו "ירדתם" - שנתגלה לכם שאברהם גדול מכם שכן הוא היה בבחינת "והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו", ולימד לכם סודות התורה וכוונות האכילה ואם כן בודאי שראוי לתת את התורה למשה כיון שהצדיקים יכולים לעבוד את הקב"ה בבחינת עבודה תמה - עבודה שאין אחריה עבודה, מה שלכם אין את היכולת לזה, ובכך נאותו המלאכים לתת למשה, ונוסף על כך כל אחד נתן לו מתנות.

ללמוד אף בשעת דוחק

ובקובץ כרם שלמה מביא בשם הרב הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל: בלימודי האר"י ז"ל, למה ניתנה התורה לישראל על הר חרב, כדי שיתעסקו בתורה אפילו בשעת חרבן - בלחם צר ומים לחץ, לקבל קדושה עליהם כי הוא קדוש ממש, וכתב במגלה עמוקות וזה לשונו: ועל ענין קדושה ממש אינו דבר פשוט כי אם למעלה משכלנו עד ביאת מורה לצדק. אבל הוא פשוט, ה'ר חרב' גימטריא קדושה, ממש, והדברים נפלאים.

דרוש ב' לחג השבועות

יום החתונה הגדולה - יום הדין על התורה

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

ביום הזה הקב"ה מראה לנו את אהבתו הגדולה, אהבה שאינה תלויה בדבר, שבחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו הקדושה, חמדה גנוזה שתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוציאנו מעבדות לחרות, והעלנו מבירא עמיקתא לגאולה ולישועה, והביא אותנו ליום הגדול, לחתונה הגדולה, בו ביום נגמר הזוג בין החתן המרומם ה' יתברך ויתעלה שמו, והכלה המהוללה בת זוגו כנסת ישראל, כמש"כ ביום חתונתו - זה מעמד הר סיני, וביום שמחת לבו - זה מתן תורה. לא אמר ביום חתונתו ושמחת ליבו, אלא ביום חתונתו וביום שמחת לבו.

שמחת הקדושין לבד היא הקרבה להר סיני, שאז פסקה זוהמתן וזה היה ע"י שליח, ע"י משה רבנו, כמש"כ וקדשתם היום ומחר. אבל מתן תורה, הוא החופה הוא היחוד היה ע"י הקב"ה, והוצרך הקב"ה בעצמו לירד על הר סיני ופה אל

פה אדבר בו בדברות קדשו, כי אי אפשר חופה ויחוד ע"י שליח, ומאז נהג איתנו כדין חתן לכלה, כמש"כ אתי מלבנון כלה, לבבתיני אחותי כלה - וכמשוש חתן על כלה.

שמים וארץ הם בחינת אותיות ו"ה

והנה עיקר שמחת החתן והכלה שהם קובה"ו, היא התורה הקדושה, כמו שאמרו רבותינו יום הששי ויכולו השמים והארץ, בתיבת הששי יש תוספת אות "ה" שהיא הכלה השנייה הקדושה, ותיבת "ששי" הא אות ו' שהוא החתן קוב"ה, הם הנקראים "שמים וארץ". ותנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלים ישראל את התורה מוטב, ואם לאו יחזור העולם לתהו ובהו.

ולכן עיקר שמחתנו לשמח החתן והכלה, הוא ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, וצריך כל אחד ביום זה לדעת שדנים אותו כמה יזכה השנה הזאת להגות בתורה, ומה הוא מקבל עליו ללמוד, ולקבוע עתים לתורה, ולחנך בניו לתורה, ואז החיתון והזוג יעלה יפה יפה.

כי התורה מחנכת אותנו ומדריכה אותנו שנשלוט על היצירה שלנו, ונכוף אותו לעבוד את השי"ת, ורק ע"י התורה אפשר לכפות את היצירה, כמש"כ אם פגע בך מנוול זה, מושכהו לבית המדרש.

וזה הטעם שקראו לחג השבועות בשם "עצרת", לרמוז שאין שום יכולת לעצור את היצרים של האדם, אלא רק התורה היא המעצור העולמי, בכח לימוד התורה, והיא העוצרת ע"י מאמר ה' וחומת הדת, והיא בסוד חקת עולם לדורתכם. כמו דאיתא בגמ' (קידושין ל:): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין".

וזה שאמר רב יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא, כי היום הזה גורם לעצור לחסום את היצירה.

וחג השבועות כידוע הוא גמר חג הפסח על דרך סור מרע ועשה טוב, והיא תכלית ועיקר יציאת מצרים. וזה ענין מילה וטבילה אצל הגר, ואם מל ולא טבל כאלו לא מל, כי הסרת הערלה היא הסרת הטומאה, והטבילה היא קבלת הטהרה, ולכן המילה קודמת לטבילה. וא"כ בפסח יצאנו מהטומאה הנוראה, ולאחר ההכנות בימי ספירת העומר, אז בחג השבועות אנו טובלים במקוה העליון, ומקבלים את התורה הקדושה ונכנסים ומקבלים טהרה גדולה.

וכאשר יצאנו ממצרים שעדיין לא קבלנו את התורה אז אכילתנו היא בבחינת שעורים - מאכל בהמה, ולכן מקריבים מנחת העומר משעורים, ובשבועות כאשר קבלנו את התורה אנו אוכלים ומקריבים שתי הלחם מחטים - מאכל אדם, כי כאשר יצאנו ממצרים השתחרר רק הגוף, אבל עתה בחג השבועות הנשמה מקבלת את התורה ואז האדם בן חורין אמיתי וכמש"כ חרות על הלחות - חרות ע"י לימוד התורה.

והנה זה היום קוינו לו - לחתונה הגדולה - ההר בוער באש עד לב השמים.

ולא די בזה, אלא יש קולות וברקים, שיצא קול, כי האשה מחזיקים אותה למקודשת ע"י הקול, שיצא קול פלונית מתקדשת היום.

ואח"כ הקב"ה האיר את העולם בברקים כדרך שמאירים לכלה בנרות.

והטעם לבשמים אומר הבן איש חי כי הגמרא (סנהדרין ע ע"א) אומרת חמרא וריחני פקחין, דהיינו שיש לריח כח להחכים את האדם, ולכן נתן הקב"ה ריח טוב, כדי שנוכל להבין סודות התורה.

ואמרו רבותינו כי רק כאשר כבר עמדנו על הר סיני פסקה הזוהמה, ולכן אומרים "אלו קרבנו לפני הר סיני דיינו" כי ע"י הקריבה להר סיני הגענו למדרגת אדה"ר לפני החטא, והיינו יכולים לידע את התורה כולה לבד, כמו האבות, כי האברים שלנו היו מלמדים אותנו, כמו שאיתא במדרש תנחומא (פרשת ויגש יא) על הפסוק עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתתי, ומהיכן למד אברהם את התורה, רשב"י אומר נעשו שתי כליותיו כשני כדים של מים והיו נובעין תורה.

נדונים על פירות האילן

והנה ידוע כי בחג השבועות נדונים על פירות האילן, כמו ששנינו במשנה (ד"ה גז): "בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון... ובחג נדונים על המים". ומפרש בגמרא: "מפני מה אמרה תורה הביאו שחי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן".

והנה השל"ה הקדוש (מסכת שבועות פרק נר מצוה אות ט) הביא בשם המקובל האלקי בעל "תולעת יעקב" דבר נפלא ונורא, שראוי לכל אחד לחזור ולשנן בהכנה לקראת חג השבועות, כי חג השבועות הוא יום הדין של מתן תורה, שבו נידונים נשמות ישראל שהם בבחינת "פירות האילן", על שיצאו מאילן הנשמות של הקב"ה, אם עסקו בתורה וקיימו מעוות התורה כראוי.

והנה הם דברי השל"ה בלשון: "חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה, ובפסחים פרק אלו דברים (סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם... מכל מקום גילו ברעדה כתיב, והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחנית, והודות והלל להשם יתברך שנתן לנו התורה, מתעורר מאוד בלבו להתקדש ולתקן מעשיו, ולהיות מוכתר בכתר תורה לקיים והגית בו יומם ולילה, כי היום הקדוש הזה הוא יומא דדינא.

וזה לשון תולעת יעקב דף נ"ח: ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשיג ולדרוש מעשה בני אדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחדוש העולם... כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם, להשיג ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן... וכבר ביארנו כי הפירות ההם, הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם על פירות האילן, בלא השלימים בתורה ובמצוות כראוי" עד כאן. ר' ברוך ממעז'בוז' זי"ע, היה רגיל לומר שהוא מתיירא מחג השבועות יותר מראש השנה, כי בראש השנה עיקר המשפט והדין הוא על גשמיות, כלומר "יחלה יותר יחלה פחות", ואילו בחג השבועות הדין הוא על רוחניות, אם עסקנו בתורה וקיימנו את מצוותיה כראוי.

יומתק לבאר לפי זה מה שאמר הקב"ה: "הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו על פירות האילן". וצריך ביאר איך בהבאת שתי הלחם יתברכו "פירות האילן" - נשמות ישראל על יום הדין של מתן תורה. ונראה לבאר הכוונה בזה על פי המבואר בזוהר הקדוש (חלק א רס.), כי שתי הלחם הם כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה: "אורייתא דאקרי לחם דכתיב (משלי ט-ה) לכו לחמו בלחמי, ואנן מקרבין ביומא דחמשין דאתייהיב ביה אורייתא, שתי הלחם תורה שבכתב ותורה שבעל פה".

והנה ביום זה הוא החתונה כמו שכתוב ביום חתונתו וביום שמחת לבו, רבותינו (במסכת תענית דף כו:) דרשו ביום חתונתו - זה מתן תורה. וביום שמחת לבו - זה בנין ביהמ"ק שיבנה במהרה בימינו.

א"כ משמע שהם ב' ימים, שיום חתונתו אינו יום שמחת לבו. ואמר הגאון ר' משה סאלוויצ'יק כי משל לאדם שפתח עסק גדול, בודאי שהוא שמח מאד, אבל השמחה האמיתית והגדולה זה ביום שהוא רואה שהעסק מצליח, גם חתן וכלה יש להם שמחה ביום החתונה, אבל השמחה הגדולה היא ביום שהם רואים את הפירות. וכן עם ישראל.

נתבונן ונראה איזו התבטלות היתה לעם ישראל ביום קבלת התורה, הרי כל העולם דמם, עוף לא פרח, שור לא געה וכו', עם ישראל ראה את ההתבטלות לגבי התורה, הם למדו למשך כל ימיהם כי הכל בטל לגמרי לגבי התורה.

ביום זה אנחנו זוכים לעבור ממצב של אוכלי שעורים - בהמות, למצב של אוכלי חטים, להגיע למדרגת "אדם".

שני הלוחות כנגד חתן וכלה ועוה"ז ועוה"ב

ומדרש רבה כי תשא כתב - שני לוחות העדות, כנגד שמים וארץ - כנגד חתן וכלה - כנגד העוה"ז והעולם הבא. וענין חתן וכלה הוא בחי' משפיע ומקבל, כמו שמים וארץ שמים משפיעים בארץ, וכן עוה"ב משפיע לעוה"ז.

וע"כ בשבועות קב"ה וישראל ואורייתא חד הוא, שהחבור בין הקב"ה לכנסת ישראל ועם ישראל הם ע"י משפיע ומקבל, ואז יש שלימות והפסקת הזוהמה.

וזה הסוד שמשם רבנו הוסיף יום אחד מדעתו, והסכים עמו הקב"ה, כי יום ששי הוא בחי' חתן, ושבת קודש בחי' כלה, כי יום הששי משפיע על השבת, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת.

וע"כ רצה משה רבנו שהתורה תנתן דוקא בשבת הנקראת כלה, כי בזה תושלם מדרגת כ"י שנקראת כלה, ויהיה תיקון שלם ופסיקת הזוהמה, וע"כ נקרא יום מתן תורה יום הארוסין והחתונה בין קב"ה וכנסת ישראל.

וזה שקבלו ישראל את התורה בהר סיני, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, הוא כי סוד לימוד התורה בכח הוא תורה שבכתב, כי היא השורש של תורה שבע"פ, ולימוד התורה שבע"פ עיקרה להביא לידי מעשה של פסיקת ההלכה, כי רק עם התורה שבע"פ אנחנו יכולים לפסוק, וכמו שאמרז"ל "להורותם" זה גמרא, והיא כנגד המעשה "ולכן הקדימו ישראל נעשה לנשמע", שעיקר עסק התורה הוא להגיע למעשה ללמוד על מנת לעשות. ולכן באו המלאכים וקשרו כתרים לעם ישראל,

כי עם ישראל הגיעו למדרגת המלאכים, מבחי' "עושי דברו", ולכן שני כתרי תורה אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, תורה שבכתב ותורה שבע"פ מבחי' חתן וכלה, נעשה היא הכלה, ונשמע הוא החתן כנודע. וכמו שהכלה עושה הכנות לקראת חתונה כן אנחנו צריכים להכין עצמינו ולטהר רעיונינו שנזכה לקבלת התורה בכל רמ"ח אברינו ושס"ה גידינו.

דרוש ג' לחג השבועות

הארת מעמד הר סיני וקבלת התורה בכל שנה

חג השבועות נקרא גם בשם מתן תורה וגם בתפילת עמידה אומרים אנחנו "זמן מתן תורתנו", וכבר נודע מה שכתב רבנו האריז"ל שבכל מועד וחג מתחדשת אותה הארה ואותה נתינה בעולם.

ולפי זה בחג השבועות שהוא חג מתן תורה מתעוררת ההארה הגדולה והעצומה של מעמד הר סיני וקבלת התורה כאלו ממש אנחנו עומדים ברמ"ח אברינו ושס"ה גידנו על הר סיני ומקבלים את התורה.

ומסופר על גדולי הצדיקים שזכו להרגיש את מעמד הר סיני, וכלשון אחד מהראשונים "החזקוני" שכתב וז"ל "ובחלומי שמעתי קול אלהים מדבר עשרת הדברות בנועם קול דממה לארץ ולדרים". והוא פלא איזה חשק היה להם לתורה, כי ידעו להכין עצמם ואז זכו לשמוע ולהרגיש, והכל ע"י העמל והיגיעה.

המהר"ל מפראג אומר שמתן תורה לא היה ארוע חד פעמי, אלא מדי שנה ושנה הניס את האדם ונותנים לו את חלק בתורה. כל שנה ושנה בעצרת, האדם נדון על התורה שיזכה להשיג בשנה זו.

פעם אחת בשנה, בשבועות, ניתנת לנו הזדמנות חד שנתית להחליף דרגה. להכנס למסלול אחר. זהו המתן תורה המחודש מדי שנה, וכל יהודי זוכה בו לפי כלי הקיבול שהכין.

גם בזה"ז חולים נתרפאו

וסיפר לנו הרב קולדצקי חתנו של הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א שמעשה היה באברך ת"ח שחלה במחלה הקשה ל"ע ובא אותו אברך למרן הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצוק"ל והיה בוכה ומספר לרב את מה שגילו שהוא חולה מאד ובקש מהרב שיברך אותו והיה זה מספר ימים לפני חג השבועות. ואמר לו הרב, תשמע הרי בעוד מספר ימים מגיע חג השבועות וקוראים בתורה את פרשת מתן תורה עשרת הדברות, וידוע מה שאמרו חז"ל (ילקוט"ש רע"ב) שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לעם ישראל כל החולים נתרפאו.

ולכן תלך אתה לבית הכנסת ותשמע מהחזן שקורא בתורה מלה במלה ותחשוב ותכוין דעתך כאלו אתה עומד ממש בהר סיני, ובעזרת ה' תהיה בריא. שמע אותו אברך לעצת הרב זצוק"ל ועשה כן. לאחר מכן כשהלך לעשות בדיקות ראו שהמחלה נעלמה וכלא היתה.

נמצאנו למדים שממש בכל שנה מתחדשת קבלת התורה, וצריך האדם להרגיש ולראות כאלו ממש עומד ומקבל את התורה על הר סיני, וע"י זה יחיה לאורך ימים על התורה ועל העבודה.

כח הדיבור שיצא מפי הגבורה

"מן השמים השמיעך את קולו וכו' ודבריו שמעת מתוך האש", א"כ הפעם הראשונה שעם ישראל שומע את קול ה' יתברך בכבודו ובעצמו ומההבל של אותם הקולות מתמלא כל העולם אור זיו וכת. וכל הבריאה כולה העצים והאבנים וכו' וכן בעליונים קבלו את אותו הדיבור שיצא מפי הגבורה וקבלו חיות וזה מאיר בהם עד עצם היום הזה.

וכאשר שמעו ישראל את הדברות מפי הגבורה נתמלא כל העולם בשמים. וכיון שנתמלא בדבור ראשון, להיכן הגיע הריח של דבור שני, אלא הוציא הקב"ה רוח מאוצרותיו והעביר ריחו של דבור הראשון והביא ריחו של דבור השני, ונתמלא כל העולם כולו שוב ריח בשמים מין אחר חשוב מאד, וכן הלאה. ואומר הרי"ח הטוב הטעם לבשמים הוא ע"פ הגמרא (סנהדרין ע' ע"א) שאומרת חמרא וריחני פקחין, שהריח הטוב מפקח את האדם ויכול להבין את התורה הקדושה.

וכן מכל דבור ודבור יצאה נשמתן של ישראל שנאמר "נפשי יצאה בדברו" והוריד הקב"ה טל של תחיה והחיה אותם ובודאי שזה הטל הוא אור של מוחין עצומים וגדולים שעם ישראל נתעלו וקבלו אור ומוחין חדשים כדי שיוכלו להבין התורה.

וכן מכל דבור ודבור חזרו ישראל לאחוריהם י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותם שנאמר מלכי צבאות יודון יודון.

וכל שנה ושנה חוזר הארות אלו להאיר ולכן עלינו לנצל הזמן לתורה ויר"ש.

קרבנו להר סיני

והנה בהגדה של פסח אנחנו אומרים אלו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו.

וקשה איזה תועלת יש לנו אם קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה, הרי העיקר הגדול והמתנה הגדולה ביותר היא התורה בכל חלקיה מתנה שאין כמותה בעולם, א"כ מה יועיל קרבה להר סיני בלבד?

אמנם דע לך אחי חביבי אם נתבונן רק במעמד הגדול והנורא של הר סיני נראה שכבר כשבאנו ועמדנו על הר סיני זכינו למעלות נשגבות וגדולות שאין כמותם בעולם. ולכן אם רק היינו באים להר סיני וזוכים למעלות המפורטות לקמן דיינו, והם:

א. אמרו רבותינו בשבת (דף קמ"ו) כאשר עם ישראל עמדו בהר סיני פסקה זוהמתן, זוהמת הנחש שהטיל בחוה. הרי שמיד כשהגיעו להר סיני נטהרו מכל טומאה ומכל זוהמה ונתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום ומחלה כמו שכתב רש"י. והגיעו למעלת אדם הראשון לפני החטא והאברים שלהם היו מלמדים אותם ומגידים להם כל התורה רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת כמו שהיה אצל אבות העולם.

ב. זכו למדת השלום והאחדות כמש"כ ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד בלב אחד, וזכו לעשות תשובה שלמה כמאמר רבותינו ז"ל במכילתא שמקישים נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני. מה ביאתן בתשובה אף נסיעתם מרפידים בתשובה.

ג. זכו לזריזות גדולה ונפלאה שנאמר ויסעו מרפידים שנסעו ועזבו את הרפיון והעצלנות הגדולה וזכו למדרגת הזריזות והחשק הנורא והנפלא.

ד. זכו ליראת שמים גדולה כי כאשר עמדו על הר סיני נודעו ורעדו ואמרו נעשה ונשמע וניתן להם זיו השכינה הקדושה ונכנס בלבם מדת ההכנעה והענוה להתבטל זה לזה כמש"כ רבותינו מי שיש לו בושת פנים בידוע שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני. (הרי לפניך שהמעמד עצמו היה רם ונשא ונורא מאד מאד).

ועתה בודאי ובודאי שעל מעמד הר סיני בלבד עוד לפני מתן תורה אנחנו צריכים להודות לו יתברך עבור המדרגות הנפלאות הנ"ל.

ולכן אמרנו אלו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, וכ"ש עתה שגם זכינו למתנה הנפלאה שאין כמותה בעולם היא התורה הקדושה שכל אחד מאתנו יכול לטעום ממנה וללמוד בה ולזכות בה כי הרי היא מונחת בקרן זווית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול ויזכה.

ה. הר"ן בדרשותיו דרוש רביעי תירץ על זה, שהתורה ניתנה לעם ישראל שהם יפסקו בה לפי הבנתם והכרעתם, וזהו שאומרים אלו קרבנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה שתהיה ההכרעה על ידינו שיפסקו למעלה כמו שפוסקים למטה אלא רק נתן לנו את התורה והקב"ה מחליט ומכריע איך ההלכה ולא חכמי ישראל, דיינו.

על אחת כמה וכמה שהקב"ה נתן לנו את התורה, ואנחנו פוסקים להלכה מה יהיה ואיך הפסק וכו' כמו בתנורו של עכנאי במסכת בבא מציעא, (נ"ט ע"ב).

וכמו שמסופר על רבה בר נחמני, (בבא מציעא פ"ו ע"א), שהיה מכנס י"ב אלף מעם ישראל לירחי כלה ללמוד כל חודש אלול וחודש אדר, ואינם מעלים מסים בחודשים אלו. בקשה המלכות להורגו. ברח וישב על גזע עץ סמוך לאגם ולמד. באותה שעה נחלקו במתיבתא דרקיעא בדין נגעים, אם צמח שער לבן בבהרת טמא, אך אם קדם השער לבן לבהרת טהור, מה הדין בספק כשלא יודעים מתי צמח השער לבן.

הקב"ה אמר טהור, וכל מתיבתא דלעילא אמרו טמא. אמרו מי יכריע, והשיבו יכריע רבה בר נחמני שהוא יחיד בנגעים ואהלות, בתוך כך נשבה רוח בין קני הסוף וחשב שבאים להורגו ופרחה נשמתו, בשעת יציאת נשמתו נשאל ממרומים וענה טהור. יצאה בת קול מן השמים: אשריך רבה בר נחמני שיצאה נשמתך בטהור. נפלה פתקה מן השמים

רבה בר נחמני נתבקש ליישיבה של מעלה. יצאו לחפשו, וכשהגיעו לאגם, ראו להקת ציפורים מצלת עליו, מצאוהו והספידוהו וקברוהו.

הרי ראינו שמן השמים אומרים שכאן אצלינו יפסקו ההלכה ויכריעו בדבר.

פסקה זוהמתן

עם ישראל זכו להגיע למדרגת אדה"ר קודם החטא ע"י שפסקה זוהמתן, והמדרגה הזאת כיון שחטאו ישראל נסתלקה מהם ולא נזכה לה אלא רק לעת"ל בגאולה השלמה בעזה"י.

והנה דוד המלך ע"ה שהוא בבחי' אדה"ר, כי אד"ם ר"ת אדם - דוד - משיח, וקבל מאדה"ר שבעים שנה, נולד בשבועות, והוא נקרא "מלכא משיחא", וממנו משתלשלת הגאולה העתידה בבחי' משיח בחי' אדה"ר קודם החטא, ולכן נולד דוד בשבועות כי אז פסקה זוהמתן בחי' אדה"ר קודם החטא, ואז מתגלה משיח.

מתגלה אורו של משה

ואז גם מתגלה אורו של משה רבנו, שגם הוא בחי' משיח גואל ראשון הוא גואל אחרון. והוא נתגלה בו' סיון כי נולד בו' אדר ותצפנו ג' ירחים עד ו' סיון. ולא יכלה עוד הצפינו, כי ביום הזהו גילוי שער החמשים בחי' יובל, וביובל באה הגאולה והחרות.

ותכלית היציאה ממצרים היא בשבועות, כי אז מגיעים לבחי' אדה"ר קודם החטא והוא תכלית הגאולה כנודע.

דרוש ד' לחג השבועות

נשמת דוד המלך - מלך המשיח

שבועות הוא יום פטירת דוד המלך ע"ה, וכתב דוד המלך בתהלים "ידיך עשוני ויכוננני" ודרשו רבותינו את הפ' אל תקרי "ידיך" אלא יודך (לשון יודין) שאות ה' כביכול עשתה את דוד המלך ע"ה, כי ידוע הוא הציווי בתורה "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם", כי כל הגויים יכולים הם להתגייר ולבוא בקהל ה', מלבד העמונים והמואבים שאין להם תקנה עולמית, וזאת בגלל שלא קדמו את בני"י בדרך בצאתם ממצרים בלחם ומים וגם "אשר שכר עליך את בלעם בן בעור לקללך", זהו ענשם של הרשעים הארורים הללו שלא יבואו בקהל ה' עם ישראל. וידוע כי דוד המלך נולד מזרעה של רות שהייתה מואבית בתו של עגלון מלך מואב, והדבר פלא שהרי אי אפשר למואבי ועמוני לבוא בקהל ה', ואכן מצינו שכך היו מביישים את דוד המלך, שהיו אומרים לו שאיננו יכול לבוא בקהל ה' והוא לא כשר כי בא מרות המואבית, אמנם ענה להם דוד המלך ע"ה כי בפסוק כתוב לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' ולא כתוב סתם - עמון ומואב, וא"כ משמע שרק הזכרים אסורים לבוא בקהל אבל הנקבות מותרות, וזה שאמר "ידיך עשוני ויכוננני" אל תקרי "ידיך" אלא יודך, שהיודין שנוספו על המילים עמון ומואב הם אלה "שעשו" אותי שהכשירו אותי לבוא בקהל ה' כי כתוב עתה עמוני ומואבי שמשמע רק הזכרים ולא הנקבות.

וראה פלא, כי הנה במגילת רות שאותה אנחנו קוראים בחג השבועות כל הפסוקים מתחילים באות ו' חוץ מכמה פסוקים בודדים שאינם מתחילים באות ו' אלא התחלתם - בסימן "ישעי-באוהל", דהיינו שרות המואבית אומרת כי הישועה שלה באה מן האוהל, והוא האוהל של שרה אמנו, ומדוע.

הנה שלח הקב"ה שלשה מלאכים לאברהם אבינו, אחד לרפאות את אברהם. אחד להציל את לוט. ואחד לבשר לו על הולדת יצחק, אמנם המלאך שבא כדי להציל את לוט היה עדיין בספק האם להציל אותו או לא, ואע"פ שהמלאך ידע שעתידה רות לצאת ממואב וממנה יצא מלך המשיח - דוד המלך, אבל עדיין הסתפק בזה משום הציווי "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" ולא ידעו המלאכים את ההלכה, האם רק הזכרים נאסרו או שגם הנקבות אסורות. ולכן שאלו את אברהם שאלה ועל פי תשובתו פסקו. ומה שאלו, איה שרה אשתך, למה אנו לא רואים את שרה מגישה ומשרתת

אותנו בהכנסת אורחים, ענה להם אברהם "הנה באוהל" צנועה היא שרה, ואע"פ שהיא מכינה הכל אבל את ההגשה איננה יכולה לעשות מחמת הצניעות, ומכאן למדו המלאכים שהדרך לשרת בלחם ומים היא רק על הזכר ולא על הנקבה, וא"כ ההלכה היא שרק על הזכרים אסור לבוא בקהל ה' אבל על הנקבות מותר וכך הצילו את לוט.

רות המואביה שידעה זאת רמזה את זה בתוך הפסוקים שסימנם "ישעי באוהל", שהישועה שלה באה מהאוהל, שמחמת הצניעות של שרה באוהל הצילו את לוט, שממנו נולדה רות שממנה בא מלך המשיח.

כל הצפייה של עם ישראל היא לביאת המשיח ולבנין ביה"מק, ומנגד כל המלחמה של הס"מ (השטן), היא שלא יבוא מלך המשיח, והוא נלחם על זה בכל כוחו ובכל הדרכים, וב"ה עד היום לא עלתה בידו. ומהיכן התחיל ללחום ולפעול, כבר בימי לוט כשראה כי בגופו מעוברת נשמת משיח, הפך את סדום וקיווה שלוש ימות גם הוא, וכך לא

תהיה תקומה לישראל (רח"ל), אבל הקב"ה הציל אותו ואת אשתו, לא ויתר הס"מ ואמר לאשתו של לוט להביט לאחור הביטה והפכה לנציב מלח, וחשב הס"מ שהצליח במשימתו כי אע"פ שלוש ניצל, אך אין לו אפשרות להוליד שהרי

אשתו מתה, והקב"ה פתח דרך אחרת שבנותיו של לוט חשבו שכל העולם חרב וא"כ צריכים מהם להעמיד את העולם, ולכן ילדו מאביהן ומשם נתעברה נשמתו של משיח, הס"מ לא חשב כי מאסור כ"כ חמור של אבא ובתו תצא נשמת

משיח, ולכן הניח לדבר אבל באמת משם נתעברה נשמת משיח (בגלל שהמחשבה הייתה טובה והמעשה היה לשם שמיים).

אמנם הס"מ לא התייאש ולא השלים עם זה והמתין עד שיגיעו ימי יעקב אבינו שאצלו מעוברת נשמת משיח שממנו עתיד לצאת יהודה ומשבט יהודה יבוא מלך המשיח, ולכן רדף אחרי יעקב ורצה להרגו ע"י עשו הרשע, ולא עלה לו,

אח"כ שלח את אליפז להרגו ובס"ד גם זה לא הצליח, אבל לקח ממנו את כל ממונו, ברח יעקב לבית לכן חסר כל ועני מרוד, וגם שם נרדף ע"י לבן ורימה אותו עשרת מונים והחליף לו את הנשים ועשה הכל כדי שלא ימשיך השושלת.

ראה שיעקב הגיע כבר לגיל 84 וחשב כי בודאי כבר לא יבוא ממנו מלך המשיח, אך למרות כל זאת הצליח יעקב והביא בנים ראובן שמעון ואח"כ ולבסוף יהודה-הנבחר ממנו להביא את מלך המשיח, ראה זאת הס"מ הרשע והחל

להלחם ביהודה. מה עשה, ליהודה היו שלושה בנים ער אונן ושלה. הרג לו את שני בניו הגדולים וגם את אשתו ובנוסף לא הסכים לתת את שלה שייבם את תמר כלתו כי אמר קטלנית היא ותהרוג גם אותי, ובכך חשב הס"מ שהצליח

בידו למנוע את הבאת מלך המשיח. אך לא כך היה, כשעלה יהודה עם רעהו חירם העדולמי לגוזז את צאנו בימי קציר חטים ראה את תמר יושבת בדרך על פתח עיניים ונתן בו הי"ת תאוה ויצר לבא אליה והוא כלל לא ידע שהיא תמר

כלתו כי הייתה צנועה מאוד עוד בביתו, שהייתה כולה מכוסה ורק עיניה היו מגולות, אמר לה יהודה הבה נא אבוא אלייך וכו'. ובא אצלה ובאותו רגע ממש נתעברה ממנו נשמת מלך המשיח, ראה הס"מ שנתעברה בפרץ זורח, ושמפרץ

יצא המשיח ומיד נלחם כדי לאבד את תמר ובניה.

ואז - ויהי כמשלש חדשים ויאמר ליהודה זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים, יהודה התרעם ואמר שהיא שומרת יבם ואיך עשתה כדבר הזה, הביאו אותה לבית הדין הגדול שם ישבו בראש האבות הקדושים כדי לפסוק את דינה,

"ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף" אמנם תמר הייתה צדקת גדולה ולא גלתה דבר כדי לא לבייש את יהודה לעיני כולם והייתה מוכנה למות עם שני בניה ואע"פ שידעה כי מלך המשיח בבטנה, אבל שלחה ליהודה ואמרה "הכר נא למי

החותמת והפתילים והמטה האלה"-אם תודה בעצמך מה טוב ואם לא מוכנה אני להשרף עם שני בני.

ליהודה היתה זו בושה גדולה שיגידו עליו שהוא הנין של אברהם, והנכד של יצחק והבן של יעקב נשיא הסנהדרין וגדול ישראל שהלך עם כלתו, אך למרות זאת הודה ולא בוש-"ויאמר יהודה צדקה היא ממני.. כי על כן לא

נתתיה לשלה בני" והודה בפני סבו ואביו ובפני כולם שאכן הסימנים שייכים לו וממנו נתעברה תמר. עקב זאת נצלה תמר עם הבנים ולא נפסקה השתלשלות התעברות מלך המשיח. בינתיים נולדו פרץ זרח והס"מ הרפה מהדבר כי ראה

שרצו לשרוף אותם והיה בטוח שמכאן לא יצא מלך המשיח ועזב אותם עד שהגיעו לימי בועז.

בועז הוא נכדו של נחשון בן עמינדב נשיא שבט יהודה. בועז מיוחס לשבט יהודה והוא עתיד להוליד את עובד שהוא אבי ישי וישי אבי דוד. ראה הס"מ והתחיל לפחד וחשש שלא הצליח במעשיו עד כה, ולכן הזדרז הס"מ לפעול

והרג לבועז את כל 40 ילדיו כדי לעצור את ביאת מלך המשיח לעולם. באותו זמן בועז היה בן 80 שנה וי"א בן 400 שנה, ורות הייתה נשואה למחלון הבן של אלימלך וכליון היה נשוי לערפה, מתו שניהם, ערפה חזרה לבית אביה לע"ז,

ורות הלכה עם נעמי ולא עזבה אותה למרות שנעמי הפצירה בה רבות לעזוב אותה, וכידוע שרות היתה בתו של עגלון מלך מואב היא הייתה יפת תואר וטובת לב אבל גם הייתה ענייה מרודה.

נעמי שהיתה אתה בקשה ממנה שלא תלך ללקוט בשבלים בשדות זרים אלא שתלך ללקוט רק בחלקה של בועז שהיה זקן מאד. הייתה רות מלקטת שבלים בצניעות גדולה - בישיבה כדי שלא יסתכלו עליה כשמתכופפת, ראה אותה

בועז שהייתה יפת תואר ויפת מראה ושצנועה גדולה היא ושאל למעשיה והשיבו לו שהיא כלתו של אלימלך שהוא בן אחיו, וידע שהוא המייבם שלה מן הדין, אבל הרחר שמחמת גילו המופלג לא יאה, ולכן לא רצה לייבם אותה. באותה הלילה אמרה נעמי לרות שתלך בקצה השדה שם נמצא בועז ושתישן על ידו ועשתה כדברי חמותה.

כשראה זאת הס"מ אמר לעצמו, רות היא מואביה בועז בן 400 שנה כבר זקן מאוד לא יכול להיות כלום מהמקרה הזה ובוודאי שלא תהא מכאן התעברות מלך המשיח, ועוד היה בטוח בדבר שלא יצא מכאן מלך המשיח שהרי כבר למחרת הגיע הזמן שאטול נשמתו, והניח לו באותו הלילה, אבל בועז התעורר משנתו וראה את רות ושאל מי היא וענתה לו בנימוס שמי רות "ופרשתה כנפיך עלי" אמר לה שכרגע אסור לו הדבר אלא רק אצל גואל קרוב יותר ממנו, ששמו טוב, שנאמר "אם יגאלך טוב יגאל", ואם לא ירצה אז אני בועז אגאל אותך ואקיים כך מצות הייבום. למחרת בבוקר מן השמיים סדרו שהיבם ששמו "טוב" יעבור שם היכן שנמצא מואב ושאלו אותו על אודות רות וגם אמרו לו שהוא גואל ראשון כי הוא קרוב יותר וגם אם הוא מסכים לייבם את רות ולקחת את כל הרכוש של אלימלך, אך הוא סרב למרות הפצרות רבות ונתן לבועז את הרשות לייבם את רות ולרשת את אלימלך.

מיד כששמע זאת בועז לקח עשרה זקנים ת"ח וקידש את רות ע"י חופה וקידושין כהלכה, וכבר באותו הלילה מת בעז ונתעברה ממנו רות בנשמת מלך המשיח. לימים ילדה את עובד אבי ישי וישי נשא את נצבת בת עדאל וילדה לו 6 בנים.

נתעורר הס"מ ופחד פחד גדול כי ידע שהבן השביעי הוא מלך המשיח-דוד המלך, והתחיל לעשות כל שביכלתו כדי למנוע את הבאתו של דוד המלך לעולם. מיד נתחפש יצר הרע לרבן גדול וחשוב והלך אל הסנהדרין ועשה שם מחלוקת גדולה בין הסנהדרין וכידוע שבאותו זמן ישב ישי בראש הסנהדרין - נשיא וראש חכמי ישראל והחל לפלפל עמהם בדין ודברים בעניין ההלכות על הפסוק עמוני ומואבי לא יבוא בקהל ה' ולבסוף פסק שגם זכרים וגם הנקבות לא יכולים לבא בקהל, אך כל הסנהדרין לא הסכימו אתו ודחו אותו על הסף, אמנם למרות שאחרי רבים להטות, ישי החליט שהלכה כמותו, והיה עומד על דעתו שכך האמת וזו ההלכה לאמיתה.

ראו הסנהדרין שאי אפשר להיזיו מעמדתו ואמרו לו שאם כך חייב הוא לפרוש מאשתו כי הוא אסור לבא בקהל מחמת שהוא מצאצאיה של רות המואביה, מיד הלך לביתו והודיע לאשתו כי הוא פורש ממנה וכי מעתה רק שפחתה (הגויה) מותרת לו, לאחר זמן אכן ביקש לבא אצל שפחתה, אך היא נבהלה למשמע אזניה ומיד הלכה אצל גברתה וסיפרה לה, והן החליטו שבערב תלך אשתו (נצבת) להיות עמו, כי כך ציוו עליה חכמים שלא לשמוע בקולו כי טועה הוא, וישי ממילא לא יבחין שבאה אשתו במקום השפחה, כי צנוע וצדיק הוא ואינו מביט בה כלל, ואכן כשירד הערב כך היה, והלכה נצבת במקום שפחתה ולא הבחין בה ונתעברה ממנו בדוד המלך ע"ה למרות כל תחבולות יצר הרע, לאחר 3 חדשים הודיעו לישי כי אשתו מעוברת התפלא הרי פרש ממנה וא"כ איך נתעברה. מיד ציווה שיגרשו אותה אצל ההרים שם תלד ושם ימות הילד הממזר מחוסר מזון ושתייה, ואכן גרשוה אצל ההרים ושם ילדה אך בדרך נס לא מת הילד. ריחמו עליה השרים שידעו האמת, והלכו אצל ישי לפייסו להחזירה למרות שעשתה מה שעשתה (הכל היה בהיתר ובהכשר גמור) עד שהתרצה ישי והחזירה, אולם אע"פ שהיה מפרנסה לא קרב אליה כי עדיין היה בדעתו שהוא אסור עליה. את הילד שנולד שלח להיות רועה בצאן כדי להרחיקו ממנו ככל האפשר, והיה משלח אותו בכפרים ובמדבריות כי חשב אותו לממזר.

כן היה עד היום שבא אליו שמואל הנביא ואמר שציווה עליו הי"ת לך ומשחת לי מבני ישי לי למלך על בני-והנבחר יהיה משיח ומלך על ישראל, וביקש מישי שיביא את כל בניו לפניו כדי לדעת מי מבניו הוא הראוי והנבחר מכולם. הביא ישי את ששת בניו חוץ מדוד והחל להציג אותם לפי גדלם בפני שמואל. אחד אחד, אך שמואל דחה אותם והיה אומר לא בזה בחר ה' וכך על כל אחד ואחד עד האחרון. בקש שמואל מישי שיביא את שאר הבנים וישי ענה שאין לו עוד, אבל שמואל התעקש שיש לו עוד, כי כך אמר ה', ואז ישי אמר שיש עוד אחד ושהוא לא בנו וקרא לו "רעה בצאן" מיד ציווה שמואל להביאו וכאשר בא לפניו דוד והוא עומד בפתח, מיד קפצה צלוחית השמן בדרך נס לנגוד למשחו למלך, ומיד הכריז שמואל לעיני כולם שזה דוד המלך הוא בחר ה' הוא יהיה למלך על ישראל ומשח אותו למלך לעיניהם ולנגיד על עם ישראל. וכולם התפלאו פלא גדול ולא הבינו פשר הדבר אך ממזר כביכול נהיה למלך ולמושל, מיד קראו לנצבת ושאלו אותה פשר העניין והחלה לספר את כל המאורע עם השפחה ושציוו עליה הסנהדרין לא לשמוע בקול בעלה, ושהילד הוא בנו של ישי ממנה ולא ממזר חס ושלום וכו' וקראו גם לשפחה והיא אמתה את כל הדברים, והתברר לכל שבאמת כך ההלכה ושהכל יצא לטובה והודה ישי לאשתו שהצילתו מן החטא, ובזכות זה בא דוד המלך לעולם ואמר באותו

רגע "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" וכך הביא הקב"ה את מלך המשיח בעקיפין למרות כל תחבולות הס"מ שלא עלה בידו מאומה מכל מזימותיו מלעצור ולהביא את מושיען של ישראל מלך המשיח דוד המלך. ועל כן אנו קוראים מגילת רות בימי חג השבועות להראות הנפלאות האדירות והעצומות של הי"ת איך גלגל את כל העניינים ונתן לנו את דוד מלך ישראל בדרך נסים ונפלאות עד ביאתו לעולם וכל זה אחד מני אלף פלאות ממה שקורה בתורה הקדושה-שנפלאים הם דרכי ה'. הי"ת יזכה את כולנו לראות במהרה עין בעין בשוב ה' ציון. לשלוח לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ביאור ההפטר

הקשר בין ההפטר לפרשה

בהפטר מסופר על ציווי המלאך לאשת מנוח שתנהג דיני נזירות בזמן הריון בבנם - שמשון, וזה מעין הפרשה שמוספר בה על דיני הנזיר.

תוכן ההפטר

מנוח היה משבט דן וגר בצרעה ואשתו היתה עקרה. בהיותה בשדה לבדה, נגלה אליה מלאך ה' ואמר לה, שתזכה להריון, יולד לה בן שיהא נזיר מבטן אמו והוא יחל להציל את ישראל מיד פלשתים. ומזהיר אותה שלא תאכל מדברים האסורים לנזיר.

הלכה האשה וסיפרה לבעלה את הדברים. מנוח התפלל לה' שישלח אליו שוב את המלאך שיסביר לו את משפט הילד שיוולד. ה' שמע בקולו, וכשהאשה היתה בשדה, שוב נגלה אליה המלאך. האשה הזעיקה את בעלה ששאל את המלאך מה לעשות לנער שיוולד.

המלאך אמר לו שהאשה תשמור על דיני נזירות. מנוח ביקש מהמלאך שיכנס לביתו, ויעשו לפניו גדי עזים. המלאך ענהו שהוא לא אוכל, ואם מתכוין לעשות עולה, אז הוא בעצמו יכול לעשות לה' ואין צורך לעכב את המלאך. כי מנוח לא ידע שמלאך עומד לפניו, אלא חשב שהאיש הוא נביא.

מנוח לקח את הגדי והעלה אותו לעולה לה', המלאך עשה פלא לעיני מנוח ואשתו שהוציא אש מהצור, וכאשר השלהבת עלתה גם המלאך עלה בלהב אש לשמים. אז מנוח ואשתו ידעו שראו מלאך ה'. מנוח אמר לאשתו עתה נמות, כי ראינו מלאך ה'. אך אשתו הרגיעה אותו ואמרה לו: אם ה' רוצה להמיתנו לא היה מקבל ברצון את העולה, גם לא היה מבשרנו את הבשורה הטובה, כי אם נמות כיצד יולד הילד.

ואכן דברי המלאך התקיימו במלואם ונולד להם בן שקראו את שמו "שמשון", שרוח וגבורה מאת ה' ירדו עליו מפעם לפעם, והיה עושה גבורות ונפלאות בין צרעה ואשתאול שבנחלת דן.

שופטים פרק י"ג פסוק ב' - סוף הפרק.

בַּיְהִי אִישׁ אֶחָד [א] מִצָּרְעָה [שם מקום] מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִשְׁבַּט דָּן (ת"י) וְשֵׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ

עֲקָרָה וְלֹא יִלְדָהּ גַּם לִפְנֵי שְׁנַעֲשִׂית עֲקָרָה (מלבי"ם) וְשִׁמָּה הִיָּה צִלְפוֹנִית (בי"ב צא): וַיֵּרָא מְלָאךְ-יְהוָה

עיונים והארות

אָבְצָן זה בועז — מאה ועשרים משתאות (סעודות חגיגות לנישואין) עשה בועז לבניו, שנאמר (שופטים יב, ח-ט): "וישפוט אחריו (אחרי יפתח) את ישראל, אבצן מבית לחם.

א. כל מקום שנאמר איש זה לשון חשיבות, דאף על פי שאמרו (עירובין יח): "מנוח עם הארץ היה" — בעל מעשים טובים היה, הראיה נאמר (בבא בתרא צא): אמר רב:

אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת-עֲקָרְךָ וְלֹא יִלְדָּתְךָ [ג] וְהָרִית תְּהִי בְּהָרִיוֹן (מ"ד)
 וַיִּלְדָּתְךָ בֵּן: ד וְעַתָּה מַעֲכָשִׁי הַשְּׂמָרִי נָא הַיּוֹהָרִי בְּקִטָּה וְאֶל-תְּשִׁיתִי יַיִן חֲדָשׁ וְשִׁכַּר יַיִן יִשָּׂן (ת"י)
 וְאֶל-תֹּאכְלִי כָּל-טָמְאָה דְּבָרִים שְׂאִסּוּרִים לְנוֹזֵר (רש"י): ה כִּי תִּנְדָּב: הִנֵּה אֵת (ת"י) תִּיכַף הָרָה תִּכְנָסִי לְהָרִיוֹן (מלבי"ם
 ע"ט) וַיִּלְדָּתְךָ בֵּן [ג] וּמִזֶּרֶחַ תֵּעַר לֹא-יַעֲלֶה עָלֶיךָ עַל-רֹאשׁוֹ שְׂלֵא יִסְתַּפֵּר כִּי-נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה
 הַנְּעַר מִן-הַבֶּטֶן כַּעַת הַהָרִיוֹן (מ"ד) וְהוּא יִחַל יִתְחַל (מ"ט) לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים
 אֲךָ לֹא יִגְמֹר לְהוֹשִׁיעַם תְּשׁוּעָה שְׁלִימָה (רד"ק): ו וַתִּבֹּא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִשְׁתָּהּ לְבַעֲלָהּ (מ"ט) לֵאמֹר אִישׁ
 הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי חֲשֹׁבָה שֶׁנִּבְיָא הִיא וּמְרֵאָהּ כְּמֵרְאָהּ מִלְּאָךְ הָאֱלֹהִים נִזְרָא מְבַהִיל וּמְטִיל אִימָה
 מְאֹד וְלֹא שְׂאֵלְתִּיהוּ אִי-מִנְּךָ מֵאִיזָה מְקוֹם הוּא הוּאֵל! וְאֵת-שְׁמוֹ לֹא-הִנְדִּי לִי כִּאֲשֶׁר שְׂאֵלְתִּי
 (מ"ד): ז וַיֹּאמֶר לִי הַנָּדָה הִנֵּה אֵת (ת"י) הָרָה וַיִּלְדָּתְךָ בֵּן וְעַתָּה אֶל-תְּשִׁיתִי יַיִן וְשִׁכַּר
 וְאֶל-תֹּאכְלִי כָּל-טָמְאָה כִּי-נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנְּעַר מִן-הַבֶּטֶן עַד-יוֹם מוֹתוֹ
 וְהַמְּלֹאךְ לֹא אִמַּר לֵה עַד יוֹם מוֹתוֹ כִּי יִדַּע שִׁיחַלֵּל נִזְוֵר (מלבי"ם): ח וַיַּעֲתֵר הַרְבֵּה בַּתְּפִלָּה מִנְּוֹחַ אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי
 אֲרוּנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ יָבֹוא-נָא עוֹד אֵלַינִי וַיִּזְרְנוּ וַיִּלְמַד אֹתָנוּ (מ"ט)
 מִה-נַּעֲשֶׂה לְנַעַר הַיּוֹלֵד אֲשֶׁר יוֹלֵד (רש"י): ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ לְמַלְאוֹת אֵת שְׂאֵלְתוֹ (מ"ד)
 וַיָּבֵא מִלְּאָךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל-הָאִשָּׁה כִּי הִיא תִּכְדֵּר שׂוּזָה אֹתוֹ הָאִישׁ (אַלְשִׁיךְ) וְהִיא יוֹשֶׁבֶת
 בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשְׁתָּה בַעֲלָהּ אֵין עֲמָהּ: י וַתִּמְהַר הָאִשָּׁה וַתִּרְצֵן וַתִּנְדָּב לְאִשְׁתָּהּ לְבַעֲלָהּ

עיונים והארות

בספר נחלת אבות (א, עמוד מב) הביא הלצה יפה משם הגאון מוויילנא ז"ל, על הפסוק (רות ג, א): "בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך" - דהיינו, נעמי אמרה לרות שתנשא לבעוז, כדי להוליד ממנו בנים, ורות השיבה: הלא בועז משכל בנים רחמנא ליצלן. נעמי השיבה, זה קרה לו מפני שלא הזמין את מנוח, אבל אני אבקש לך "מנוח" להזמינו, ואז — ייטב לך ויתקיימו בניך.

ב. בר קפרא אומר גדול השלום שדבר הכתוב לשון בדוי בנביאים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו, דכתיב הנה נא את עקרה ולא ילדת, אבל למנוח לא אמר כן, אלא מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר, מכל מקום סממנין היא צריכה (ויקרא רבה ט').

ג. בספר בן פורת יוסף חדש על ההפטרות פירש 'הנך', שהיתה מעוברת כבר מנקבה. וזה שאמרו פרק ה' דבתרא (צא, א), אמיה דמשון צלפונית ואחתיה נשיין, 'וילדת בן', שתהר עוד ותלד בן, עכ"ד. ועמו סליחה, שדבריו היפך פשט הכתוב, והיפך דברי רז"ל במדרש. ומה שאמרו בש"ס ואחתיה נשיין, אגב נקטה, כמו שפירש רש"י ז"ל (חומת אנך).

ויהי לו שלושים בנים, ושלושים בנות שילח החוצה (השיאן לאחרים) ושלושים בנות הביא לבניו מן החוץ... ולכל אחד ואחד עשה שני משתאות — אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכל המשתאות לא הזמין את מנוח. אמר: "פרדה עקרה" (הכוונה על מנוח) — הרי אין לו בנים שהוא יכול להזמין אותי לסעודתם, וכולם מתו בחייו רחמנא ליצלן.

נשאלת השאלה, איש חסיד מפורסם כבועז, יאמר על מנוח "פרדה עקרה"? מתרץ המהרש"א ז"ל (בבא בתרא צא): הצדיקים לא היו נהנים משל חבריהם, אולם בסעודת חתנים היו נהנים בדרך שושבינות (מתנות שהקרובים והידידים שולחים לחתן או לכלה ליום כלולותם) שהוא כעין הלואה (עין בבא בתרא קמה. "שושבינות נגבית בבית דין"), ואם היה בועז מזמין את מנוח, ודאי לא היה נהנה, אלא אם היה נותן לבעוז מתנה בדרך שושבינות, והיות ומנוח לא היה לו זרע, לא היתה ההזדמנות והאפשרות לבעוז לשלם לו, לכך לא רצה בועז להזמין, כדי שלא יהנה ממנו בחינם, וזהו שאמר: הרי אין לו בנים, כדי שיכול להזמין אותי, ואי אפשר שאתחייב לו על ידי שושבינות שאחזיר לו, כיון שאין לו זרע.

וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא בַיּוֹם בְּזֶה הַיּוֹם (רד"ק) הַיְדוּעַ (ט"ד) אֵלָי:
 יֵאָמְרוּ וַיִּלְךְ מִנּוֹחַ אַחֲרַי אֲשֶׁהוּ [ד] אַחַר עֲצַתָּה (רש"י), וַיֵּמַר כִּי הִיא לְבִדְהָ יַדְעָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִרְאָה בּוֹ (ט"ד) וַיָּבֵא
 אֶל-הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי:
 יֵב וַיֹּאמֶר מִנּוֹחַ עֲתָה עַד עֲתָה הֵייתִי מִסְתַּפֵּק וְעַתָּה הוֹאִיל וּבֵאת שְׁנִית עַל יַדִּי תְפִילָתִי, בּוֹדְאִי יָבֵא יִתְקַיְיֵמוּ דְבָרַיךָ לֹאֵת
 אֲשֶׁלְךָ, וְתוֹדִיעֵנִי מִה-יְהִיָּה מְשֻׁפֵּט-הַנְּעָר אִיךְ צִרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ וּמַעֲשֵׂהוּ וְמִה הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה לוֹ (ט"ד):
 יֵב וַיֹּאמֶר מִלְּאֲךָ יְהוֹה אֶל-מִנּוֹחַ אֵין מַה לְהוֹסִיף עַל הַנְּעָר אֵילוֹ אֲזוּהָרוֹת יוֹתֵר, אֵלֵא מִכָּל אֲשֶׁר-אָמַרְתִּי
 אֶל-הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר גַּם אֲמַנּוֹ שֶׁל הַנְּעָר (ט"ד): יֵב מִכָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִנְּפִין הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וַיַּיִן
 וְשִׁכָר אֶל-תִּשְׁתֵּה וְכָל-טְמֵאָה אֶל-תֹּאכַל [ה] וְאֵין לַעֲשׂוֹת וְלְהוֹסִיף עוֹד דְּבָרִים אֵלֵא רַק (ט"ד) כָּל
 אֲשֶׁר-צִוִּיתִיָּה תִשְׁמַר: טו וַיֹּאמֶר מִנּוֹחַ אֶל-מִלְּאֲךָ יְהוֹה נַעֲרָה-נָּא אוֹתָךְ נַעֲכַב
 אוֹתְךָ (ט"ז) וְנֹאסוֹף אוֹתְךָ לְבֵית (רש"י) וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּרִי עֲזִים: טז וַיֹּאמֶר מִלְּאֲךָ יְהוֹה אֶל-מִנּוֹחַ
 אִם-תַּעֲזְרֵנִי תַעֲכַבְנִי לְסַעוּדָה לֹא-אֲכַל בְּלִחְמוֹךָ וְאִם-תַּעֲשֶׂה עִלָּה הֲרִי לִיהוֹה תַעֲלֶנָּה
 אֵתָה בַעֲצֶמְךָ וְאֵין צוֹרֵךְ לַעֲכַבְנִי (ט"ד) כִּי לֹא-יִדַע מִנּוֹחַ לֹא הִיָּה בְּרוּר לוֹ (מַלְבִּי"ם) כִּי-מִלְּאֲךָ יְהוֹה הוּא [ו]:
 יז וַיֹּאמֶר מִנּוֹחַ אֶל-מִלְּאֲךָ יְהוֹה מִי שְׁמֹךְ [ז] מִה שְׁמֹךְ כִּי-יָבֵא לָנוּ דְבָרְךָ [ח] וְכִפְדָּנוֹךְ

עֵינִים וְהָאֲרוֹת

משום "לא יחל דברו" בלבד, אבל כל לאוי נזירות אינם כלל בו (עיין באורך בספר "משמחי לב" הנ"ל).

ו. יש מפרשים דברי המלאך כך, "אם תעצרני לא אוכל בלחמך", המלאך הדגיש לו "לחמך", אמר לו: אף שתעשה הגדי בכשרות לפני, הרי הלחם הבא עם הגדי, אינו ראוי לי, שאם אני חבר — ודאי אוכל חולין בטהרה, ואם אתה מתכוין בגדי רק לשם עולה, אמר לו: "אם עולה, לה' תעלנה" ולא לי, וכל זה נבע מהספק שהיה למנוח, ככתוב: "כי לא ידע מנוח כי מלאך אֱלֹהִים הוא", ולכן העמיד המלאך פנים כאילו הוא אדם, ומכל מקום לא נמנע מנוח מלהעלות העולה, כדי שימצא במחיצתו של איש האֱלֹהִים זמן ממושך יותר (מעם לוועז).

ז. היח לו לומר; מה שמך? ואפשר לומר, כי מנוח היה לו ספק, אם הוא מדבר עם מלאך או עם איש קדוש, ואם היה שואל אותו "מה שמו", והיה עונה לו למשל: רפאל או גבריאל, עדיין הספק נשאר במקומו, כי לא ידע אם רפאל המלאך או איש ששמו רפאל, לכן התחכם מנוח לשאול אותו מי שמך? כלומר, היות ובדרך כלל, קוראים שם הנולד על שם אדם גדול שנפטר והלך לבית עולמו, לכן שאל אותו בלשון שאלה, מי האיש הנפטר שנקרא בשמך, והמלאך ענהו, ששמו פלאי על שם הפעולה, ועל שם השליחות בעניין הנזירות, ובנזירות כתוב (ויקרא כז, ב): "איש כי יפליא נדר..." (עיין מלבי"ם).

ח. ורש"י כי אם יבא לנו שליחות דבר מאתך, משנדע ונכיר את שמך.

ד. אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה, שנאמר וילך מנוח אחרי אשתו. אלא מעתה וילך אלקנה הרמתי על ביתו הכי נמי? והא כתיב ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים, איש אחד שבא ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל. אלא אחר דבריה ואחר עצתה, הכא נמי אחר דבריה ואחר עצתה. ולמאי דאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה, אפילו פסוקי דבי רב לא קרא, דכתיב "ותקם רבקה ונעוּתִיהָ וּתְרַכְבְּנָה עַל הַגַּמְלִים וּתְלַכְנָה אַחֲרַי הָאִישׁ", ולא לפני האיש (ברכות ס"א).

ה. מובא בספר "משמחי לב" — רבי רפאל ברדוגו זיע"א: קבלה בידי רבותינו זכרונם לברכה, שזיר שמשון מטמא למתים. ונשאלת השאלה — הרי כתוב (ויקרא כז, לד): "אלה המצות אשר ציוה ה' את משה בהר סיני" — ונאמר (שבת קד).: "מכאן שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה" (עיין תורה תמימה — ויקרא כז, פסוק לד, אות רטז), ומשה רבנו עליו השלום ציוה בתורה, שהנזיר אינו נטמא למתים, איך יוכל שום נביא לעקור דבר מן התורה? ואפשר שזירות שמשון היתה הוראת שעה, ובהוראת שעה נוכל לעקור דבר מן התורה על ידי נביא, כמו אליהו בהר הכרמל [כידוע אליהו הנביא הרג את נביאי הבעל בחבר, אף על פי שדין נביא השקר — בחנק — הוראת שעה היתה (עיין במלכים א, פרק יח, מ)], ומי שאומר הריני נזיר שמשון — הוא נדר ובכלל "איש כי ידור נדר לה" הוא, ואינו בכלל נזירות כלל, ואם גילח או שתה יין — לוקה

כאשר יתקיימו דבריך ויוולד הבן, נכבד אותך ונעשה לך כבוד גדול (מ"ד): **וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶאךָ יְהוָה**, אין רצוני בכבוד (מ"ד), ואם כן **לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשָׁמַי [ט] וְעוֹד יְהוָה-פְּלִאֵי [י] מְכֹסֶה (רש"י) ונעלם שלא תוכל לדעתו (רד"ק): יֵט וַיִּקַּח מְנוּחַת אֶת-גְּדֵי הָעֵינַיִם וְאֶת-הַמְּנִחָה וַיַּעַל** הכל על-הצורך להיות עולה (מ"ד) **לְיְהוָה וּמִפְּלֵא לַעֲשׂוֹת** המלאך עשה פלאים להוציא אש מן הצור לאכול הגדי והמנחה (רד"ק), וכן הוריד אש מן השמים וּמְנוּחַת וְאִשְׁתּוֹ רֵאִים זה בעיניהם (מלבי"ם): **כִּי וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֶּהָב** כאשר השלהבת עלתה **מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׁמִימָה** לצד השמים וַיַּעַל נסתלק מעליהם (ת"י) **מִלְאָךְ-יְהוָה בְּלֶהָב הַמִּזְבֵּחַ [יא] וּמְנוּחַת וְאִשְׁתּוֹ רֵאִים** כשעלה המלאך בלהב (מלבי"ם) **וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם אֶרְצָה: כֹּא וְלֹא-יִסַּף** ולא הוסיף (ת"י) **עוֹד מִלְאָךְ יְהוָה לְהִרְאֶה אֶל-מְנוּחַת וְאֶל-אִשְׁתּוֹ אֲזַי** כשיראה כל זאת יִדַּע הבין (מ"ד) **מְנוּחַת פִּי-מִלְאָךְ יְהוָה הוּא: כִּי וַיֹּאמֶר מְנוּחַת אֶל-אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת** שתי מיתות, מיתה גופנית בעוה"ז ומיתה רוחנית בעוה"ב (אהבת יונתן) **כִּי מִלְאָךְ (מ"ד) אֱלֹהִים רָאִינוּ** וי"מ כי ראינו מראה השכינה בלהב שבא מן השמים (אלשיך): **כִּי וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוֹ הֲפִיץ אִם רוצה (ת"י) יְהוָה לְהַמִּיתֵנוּ לֹא-לָקַח מִיָּדֵנוּ עֲלָה וּמְנִחָה** לא היה מקבלם ברצון שאש מן השמים תאכלם **וְלֹא הִרְאֵנוּ אֶת-כָּל-אֱלֹהֵי הַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַמִּלְאָךְ וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ פִּזְאוֹת בְּשׁוּרָה זו, כי אם נמות איך יוולד בן (מ"ד): כִּד וַתִּלְד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן** [מגזירת שמש, ולא קראתו שמש כי אם שמשון להיותו קטן כענין אישון (אלשיך ע"פ סוטה ט)] **וַיִּגְדַּל הַנְּעָר וַיִּבְרַכְהוּ יְהוָה: כֹּה וַתַּחֲלֵ רוּחַ יְהוָה [יב] רוּחַ גְּבוּרָה מֵאֵת ה' הַתַּחֲלִילָה לְפַעֲמֹו [יג] [מלשון פעמון (ע"פ סוטה ט)] שהיתה רוּחַ נְבוּאָה מִקְשָׁקֶשֶׁת לִפְנֵי כוּזַג (רד"ק)**

עיונים והארות

- ט. **אומר** המלאך למנוח, איני מבקש כבוד ותפארת מן האדם, כי מלאך אני, וגם שמי פלאי. ועוד הרי שם המלאך נקבע בהתאם לשליחותו, והוא נשלח כעת לעשות פלאות כמו שכתוב (בפסוק הבא) "ומפליא לעשות", ועתה שמו פלאי. ואומרים בשם האר"י הקדוש ז"ל, כי המלאך הפוקד עקרות שמו פלא, וזה רמוז בפסוק (בראשי תיבות): "פתחי לי אחותי".
- י. **ויאמר** מלאך - אמר לו המלאך איני יודע בדמות מי אני עשוי, בכל שעה הוא מחליפני, למה זה תשאל לשמי והוא פלאי — פלאי פלאים הוא עושה בי, פעמים שאני רוח, שנאמר עושה מלאכיו רוחות, פעמים שאני אש, שנאמר משרתי אש לוהט, וכן אתה מוצא באברהם נדמו לו כאנשים, וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים, ובסדום נראו מלאכים, ויבואו שני המלאכים סדומה (ילמדנו, ילק"ש).
- יא. **הם** את זה ראו בעיניהם, ומבואר כי ראיית המלאך בעת הסתלקותו הוא ענין יותר גדול ממה שיראו אותו בעודו מלוּבש בלבוש גשמי, כי בעת יפוט הלבוש אשר התגלם בו וישוב אל ענינו הרוחני אי אפשר שיראהו עין בשר, וכמו שאמר (אליהו לאלישע) "אם תראה אותי לוקח מאתך יהיה לך

לבא אליו מפעם לפעם, ואותה הרוח הלכה **במתנה-הן** להראות גבורות ונפלאות (פי"ד), ומתנה זה היה עומד (רד"ק) **בין צרעה**
ובין אשתאל:

ביאור הפטרה

ויהי בשלושים שנה

הקשר לפרשה ולשבועות

בהפטרה מסופר על המרכבה שראה יחזקאל וכן את כבוד ה' וקולו יתברך, וזה מעין הפרשה ומעניינא דיומא שראו את כבוד ה' בהר סיני ושמעו את קולו יתברך בחג השבועות שבו נגלה ה' בהר סיני לעיני בני ישראל.

התוכן:

הנביא יחזקאל מתאר את המרכבה שראה בהיותו בתוך הגולה. כמו כן ראה שבאה רוח סערה מצפון, וזה מסמל את מלך בבל שבא להלחם על ירושלים. גם ראה את חשכת הצרות שיהיו לעם ישראל, כתוצאה מן הגלות והחורבן, אך לבסוף ראה אור חזק ומוזהיר, וזה סמל לגאולה שתבוא בימות המשיח. בתיאור המרכבה הוא אומר שראה ארבע חיות שיש להן דמות גוף אדם. לכל חיה היו ארבעה פרצופים לכל צד, ובכל צד היו ארבעה פרצופין והן: אדם, אריה, שור ונשר, ואם כך היו סך הכל ששים וארבע פנים, ומאתים חמשים ושש כנפים, כי לכל אחת מהפנים היו ארבע כנפים.

רגלי החיות היו ישרות ולא נכפפים כי אין להם לא שכיבה ולא ישיבה, וכשהחיות הולכות, אינן צריכות להסתובב כי יש להן פנים לכל צד, ויכולות ללכת לצד הפנים שירצו.

בכנפים היו מכסות את פניהם וגופם, מראה החיות היה כגחלי אש ומראה לפידים, היו רצים במהירות ושבים למקומם מיד כמראה הברק. גם ראה שליד כל חיה אופן אחד, מראה האופנים היה כעץ אבן יקרה הנקראת תרשיש. האופנים היו הולכים לכל צד מבלי להסתובב כאלו ישנו אופן אחד תקוע ברוחבו של השני.

לחיות היה גב והיו גבוהים מאד, וכשראה אותם יחזקאל נפלה עליו יראה ואימה, וכשהחיות הולכות גם האופנים הולכים, וכשהחיות מתנשאות גם האופנים התנשאו, כי רצון החיות היה תקוע באופנים, ורצון ה' תוך החיות.

מעל לראשי החיות היה פרוש מראה מפחיד, כמראה הקרח שמפחיד בזהרו ולבנוניתו.

הנביא שמע את קול הרעשת כנפיהם כקול מים רבים, וכקול ה' ברדתו על הר סיני, אך כאשר יוצא קול ה' לדבר אל הנביאים, הרי כנפיהם שקטות ולא משמיעות קול.

מעל לרקיע אשר על ראשם, ראה הנביא מראה זך הדומה לאבן ספיר וזה היה דמות הכסא, ומעל דמות הכסא ראה דמות אדם למעלה שממותניו ולמעלה היה בעין החשמל, וממותניו ולמטה היה בעין מראה אש והארה מרובה, (והכוונה לכבוד ה' שעוזב את מקדשו).

וכשראה דמות ה' נפל על פניו ואז שמע את קול ה'.

והנביא אומר שבל נחשוב שכאשר עזב ה' את מקדשו, הרי נחסר ח"ו מכבודו יתברך, אין הדבר כן אלא ה' הוא ברוך ומהולל תמיד, אבל אנו חסרים, שכבוד ה' עזב את בית מקדשו.

יחזקאל פרק א' - פרק ג' פסוק י"ב.

א וַיְהִי | בַּשְּׁלֹשִׁים שָׁנָה בשנת השלושים ליובל שגלו בו [א] **בַּרְבִּיעִי** בחודש הרביעי שהוא חודש תמוז [שבו החלה הפורענות בשנת החורבן] (ד"ק) **בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ** [ה' תמוז] **וְאָנִי** אז אני הייתי **בְּתוֹךְ אֲנָשֵׁי הַגּוֹלָה** (ת"י) דהיינו בחוץ לארץ **עַל-נְהַר-כְּבָר** נהר ששמו "כבר" (רש"י) **נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם** מעצמם בלי שיכינו אותי **וְאִרְאֶה מְרֵאוֹת אֱלֹהִים** מראות השכינה (מ"ד): **בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ** האמור הוא תמוז **הִיא** היתה בזמן (מ"ד) **הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִן [ב]: הָיָה הַיָּהּ דָּבָר-יְהוָה** אל-יחזקאל **בֶּן-בוּזִי הַכֹּהֵן** לנחם את הגולים, שידעו שהשכינה עמהם גם בהיותם **בְּאֶרֶץ פְּשְׁתִּים** (מלבי"ם), והמראות ראה כשעמד **עַל-נְהַר-כְּבָר** במקום שהור על המים (ד"ק) **וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד-יְהוָה** כח הנבואה מאת ה' (ע"פ מ"ד): **ד וְאִרְאֶה** ראיתי (ת"י) **וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה** וחזקה **בָּאָה מִן-הַצָּפוֹן** וזה רמז למלך בבל [שהיה בצפון א"י] שיבא על ירושלים **עֲנַן גָּדוֹל** רמז לחשכת הצרות **וְאִישׁ מְתַלְקָתָת** אש בוערת [בהתלהבות (מ"ז)] וזה רמז שביהמ"ק יעלה באש (מ"ד), אמנם גם ראה **וְנִגְהָ לּוֹ סָבִיב** שראה אור זורח סביב הענן וזה רמז שעתידין ישראל להגאל משם (רש"י) **וּמְתוֹכָה פְּעִין** כגון **הַחֲשֵׁמֶל** שהוא הזך אשר באש (מ"ד) **מֵתוֹךְ הָאֵשׁ: ה וּמְתוֹכָה** מתוך הנוגה ראה **דְּמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה תוֹאֵר מְרֵאֵיהֶן דְּמוֹת גּוֹף** אדם **לְהִנָּה** לארבע החיות היה להם גוף דמות אדם (מ"ד) [ניצב הקומה על ב' רגלים ובי' ידים למו וכן מלאים חכמה ותבונה כאדם ורק בפנים נמצא פני חיה לא בבנין הגוף (מלבי"ם)]: **ו וְאַרְבַּעַה פָּנִים לְאַחַת** לכל חיה ארבעה פרצופים מכל צד, והם: אדם, אריה, שור, נשר, וא"כ לכל חיה היה ששה עשר פרצופים, ולכל החיות סך הכל ששים וארבע פרצופין **וְאַרְבַּע פְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם [ג] וְלִכְל פְּרָצוֹף** היו ארבע כנפים, נמצא סך הכל מאתים וחמישים ושש כנפים (ת"י): **ז וְרַגְלֵיהֶם רִגְלֵי יִשְׂרָאֵל** שווה מבלי פרקים לכפיות השוקיים כי אין להם לא שכיבה ולא ישיבה (רש"י) **וְכַף תַּחְתִּית רַגְלֵיהֶם כְּכַף רִגְלֵי עֲגֹל וְנִצְצִים** הרגלים היו מזהירים וכאילו משליכים ניצוצות אש **פְּעִין נְחֹשֶׁת קָלָל** מזוקק (רש"י): **ח וַיְרֵי אָדָם** וידיהם כידי אדם,

עיונים והארות

- א. **עֵינַי** בתרגום יונתן שפירש בענין אחר והרד"ק הקשה על דבריו ע"ש.
- ב. **הִיא** השנה החמישית לגלות המלך יויכין - מכאן אנו למדים, ששלושים שנה שמנה לתחילת היובל מנה, כי היובל האחרון התחיל בתחילת שמונה עשרה ליאשיהו היא השנה שמצא חלקיהו את הספר (מלכים"ב, כב, פסוק ג ופסוק ח), ואומר רש"י: "וכן שנינו (למדנו) בסדר עולם, שהיא היתה תחילת היובל, יאשיהו מלך שלושים ואחת שנה, צא מהם שבע עשרה שעברו כבר, נשארו ארבע עשרה שנה, יהויקים מלך אחת עשרה שנה - הרי עשרים וחמש ויכונה בנו מלך רק שלושה חודשים וגלה, ואותה שנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו, הרי שנת שלושים ביובל, וכן מצינו בסוף נבואתו, שנתן סימן למנין היובל שנאמר (יחזקאל מ, א): "בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחודש" - אין פירושו שיהיה ראש השנה בעשור לחודש, אלא בשנת היובל, שאז ביום הכיפורים תוקעים בשופר והעבדים יוצאים לחרות.
- ג. **וְאַרְבַּעַה פָּנִים** לאחת וארבע כנפים לאחת להם - כתוב אחד אומר (ישעיה ו, ב): "שש כנפים שש כנפים לאחד". וכתוב אחד אומר: "וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם"? לא קשה, כאן בזמן שבית המקדש קיים. כאן בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול נתמעטו כנפי החיות. איזה מהן התמעטו? - אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות שירה בהן (חגיגה יג:).
- ד. **הַסֵּבֵר** הדברים הוא, שהנה בפסוק: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", יש בו שש תיבות, והיה כתוב על הכנפיים כסדר מלמעלה למטה על כל כנף תיבה אחת, נמצא שעל הכנפים האמצעיים היה כתוב "כבוד מלכותו", לכן אנו אומרים בתפילה: "גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה", שהוא שני כנפים האמצעיים שנתמעטו, ותשלח לנו את אליהו הנביא (קול אליהו).

עֲשֵׂה לָהֶם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם (ת"י) [ד] עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וְכֵן הָיָה בְּכָל אַרְבַּע צַדֵּיהֶם וּפְנֵיהֶם הַפְּנִים וְכַנְפֵיהֶם וְהַכְּנַפִּים שֶׁהָיוּ לָהֶם הָיוּ שְׁווִים לְאַרְבַּעַתָּם לְכָל אַרְבַּעַת הַחַיּוֹת זֶה כֹּזֵה (מ"ד): ט כַּנְפֵיהֶם הָיוּ חֲבֵרֹת מְחוּבְרוֹת וְנוֹגְעוֹת אִשָּׁה אֶל-אֲחֻזְתָּהּ כַּנְפֵיהֶם דִּהְיִינוּ כַּנְפֵיהֶם הָיוּ פְרוּשׁוֹת וְנוֹגְעוֹת זֶה בְּזֶה וּבְכֵךְ הָיוּ מַכְסוֹת פְּנֵיהֶם [כִּי הַכְּנַפִּים פְרוּשׁוֹת לְמַעַל מִן הַפְּנִים] לְכַסּוֹת בָּהֶם הַפְּנִים לֹא-יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִם רוֹצוֹת לְלַכֵּת אֵין צְרִיכוֹת לְהַסֵּב פְּנִים מִצַּד אֶל צַד כִּי יִשׁ לָהֶם פְּנִים לְכָל צַד אִישׁ אֶל-עֵבֶר צַד פָּנָיו יִלְכוּ כִּי יִלְכוּ לְצַד הַפְּנִים שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ שֶׁהֵם רוֹצִים (רש"י): י וְדַמּוֹת פְּנֵיהֶם מְרַאֵה פְנֵי הַחַיּוֹת הָיָה כְּדַמּוֹת פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל-הַיְמִין מִצַּד יְמִין שֶׁל פְּנֵי אָדָם לְאַרְבַּעַתָּם לְאַרְבַּעַת פְּנֵי הָאָדָם וּפְנֵי-שׂוֹר מִהַשְּׂמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן מִצַּד שְׂמָאל שֶׁל פְּנֵי הָאָדָם בְּכָל הָאַרְבַּע חַיּוֹת וּפְנֵי-נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּן וּמֵאַחֲרֵי פְנֵי אָדָם שֶׁבְּכָל הָאַרְבַּע חַיּוֹת הָיָה פְנֵי נֶשֶׁר (מ"ד): יא וּפְנֵיהֶם שֶׁל הַחַיּוֹת הָיוּ כְּנֹז אֲמֵנִים וְכַנְפֵיהֶם הָיוּ פְּרֻדּוֹת פְרוּשׁוֹת מְלֻמְעָלָה מֵעַל פְּנֵיהֶם לְאִישׁ לְכָל פְּנִים הָיָה שְׁתֵּי כַנְפֵי חֲבֵרֹת נּוֹגְעוֹת אִישׁ אֶל אַחֵיו לְכַסּוֹת בָּהֶם הַפְּנִים וּשְׁתֵּי כַנְפֵי חַיּוֹת מְכַסּוֹת אֶת גְּוִיֵיהֶנָּה אֶת גּוֹפּוֹתֵיהֶן (רש"י): יב וְאִישׁ כָּל חַיָּה מֵהַחַיּוֹת אֶל מוֹל עֵבֶר פָּנָיו יִלְכוּ כִּי הָיָה לָהֶם פְּנִים בְּכָל רוּחַ וְצַד אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה-שָׁמָּה הַרְצוֹן שֶׁל הָרוּחַ לְלַכֵּת יִלְכוּ וְלֹא יִסְבּוּ מִצַּד אֶל צַד בְּלִכְתָּן (מ"ד): יג וְדַמּוֹת הַחַיּוֹת צוֹרֵת גּוּן הַחַיּוֹת מְרַאֵיהֶם כַּנְפֵיהֶם אִשׁ בְּעֵרֹת דּוֹלְקוֹת כְּמֵרַאֵה הַלְּפָדִים וְהַמְרַאֵה הַזֶּה הִיא מִתְּהַלְּכַת בֵּין כָּל הַחַיּוֹת שֶׁלְכוֹלֵן הָיָה הַמְרַאֵה הַהוּא וְנִגְיָה וְהָאָדָם יִתִּירָה וּמְרֻבָּה הָיָה לְאִישׁ וּמִן מְרַאֵה הָאִישׁ הָיָה יוֹצֵא כַּעֵין בָּרֶק (מ"ד): יד וְהַחַיּוֹת לֹא עֲמִדוּ בַּמְּקוֹם אַחַד אֲלֵא הָיוּ רְצוּא וְשׁוּב רְצִים מְמַקֵּם לְמַקֵּם וְחוֹזְרִים בְּמַהֲרָה כְּמֵרַאֵה הַבְּזֵק [ה] הַבְּרֵק שֶׁמְתַגְלָה וּמִיד נִעְלָם (מ"ד):

עֵינִים וְהָאָדָם

בשתיים, אליהו בארבע, ומלאך המוות בשמונה (ברכות ד:).
וכתב המהרש"א (ברכות שם): "ענינו שמיכאל מים מימין ממונה על הרחמים, וגבריאל אש משמאל ממונה על הדין. ולפי שרחמי שמים מרובים, ניתן כח למיכאל לעשות שליחותו בפריחה אחת, ולגבריאל לא ניתן כח למהר שליחותו עד שתי פריחות שירגיע בינתיים, אולי ישוב ונחם ה'. ומלאך המוות הממונה על מיתת האדם, לא ניתן לו כח לקיום שליחותו עד שמונה פריחות, דהיינו שירגיע ביניהם שבע פעמים, אולי ישוב האדם בינתיים, והוא טעם שבע מעמדות שעושים למת ונגד שבעה הבלים", (עד כאן לשון המהרש"א).
למדנו מכאן שבשעה שהאדם נתקף בבולמוס של תאוה, של נקמה, של כעס, יתאמץ לרסן את עצמו לעצור ברוחו בארבע פריחות, יעשה כמה הפסקות, יירגע בינתיים, ולא יזדרז למלא אחר עצת היצר "בפריחה אחת", כאשר תקפו הבולמוס של המזדה הרעה.
אולם למצוה ולדבר טוב להגשת עזרה לזולת "ירוך בפריחה אחת", במהירות ובזריזות, אך צריך לזיזרה שלא להפוך את הסדר. זריזות ומעבר מידי ממחשבה לעשיה, ראויים ורצויים רק בדבר טוב, ואילו בדבר עבירה יעצור את עצמו ויעמוד על נפשו "עד כמה פריחות" עם הפסק בין זה לזה, אולי אחרי שתחול דחיה בכעס או

ד. וידי אדם מתחת כנפיהם - באשר אמר שרגליהם הם כרגלי החיות שהכף עגולה לא כרגלי אדם, לכן אמר, שידיהם אינם כחיות רק כידי אדם, וגם שנדמו לאדם שיש לו שתי רגלים ושתי ידיים ולא כחיה שיש לה ארבע רגלים ואין לה ידיים, והידיים היו תחת כנפיהם למעלה, ובעת שהכנפים שוכבות על הגוף - הידיים מכוסות (עיין באורך במלבי"ם).
וידי אדם - "וידי" כתובה בוי"ו וקרי בוי"ד, והכתוב רוצה לומר, וידו אדם, כאילו אמר, וידיו ידי אדם, כמו (שיר השירים א, טו): "עיניך יוניים", פרושו: עיניך כעיני יונים (רד"ק).
על ארבעת רבעיהם - כמו שהכנפים המעופפות היו קבועות בארבעת צדדי החיה אצל כל פנים שבצד ההוא לעוף בהן לכל צד, כך היו הידיים קבועות בכל ארבעת הצדדים.
ופניהם וכנפיהם לארבעתם - שהכנפים היו עם פניהם, שלכל פנים היו כנפים בפני עצמם, לבל נטעה שמה שאמר (פסוק ו): "וארבע כנפים לאחת להם", היינו לכל חיה, לכן מפרש, שכן היה לכל פנים (עיין באורך בפירוש המלבי"ם).
ה. והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק - אמר רבי אייבו: "רצות" לא כתוב כאן אלא "רצוא", רצין לעשות שליחותן (בראשית רבה נ, א)
הנה אמרו רבותינו בתלמוד: תנא: מיכאל באחת, גבריאל

טו וַיֵּרָא הַסֵּתֶכְלֵתִי אֶל הַחַיִּוֹת וְרֵאִיתִי וְהִנֵּה דְמוֹת (מ"ד) אֹפְנִן [גלגל מ"ז] אֶחָד בְּאָרֶץ בְּרִצְפַת הַרְקִיעַ (רש"י) אֲצֵל הַחַיִּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו לֵיד כֹּל חַיָּה הִיָּה אֹפֵן אֶחָד וְלֹא לֵיד כֹּל פְּנִים אֹפֵן (מ"ד): טז מִרְאֵה הָאֹפְנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם וּפְעוּלָתָם פְּעִין תְּרַשִּׁישׁ כמו אבן בעל גוון יפה כעין התכלת (רד"ק) והוא זך ובהיר עד שיראה בו מעבר לעבר וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן לְאַרְבַּעַת הָאֹפְנִים וּמִרְאֵיהֶם תּוֹאֵר פְּנִיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם וּפְעוּלָתָם הִיָּה כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאֹפֵן בְּתוֹךְ הָאֹפֵן שְׁהִיו הוֹלְכִים לְכָל צֶד שִׁרְצוּ בְּלִי לְהִסְתוּבֵב כְּדֶרֶךְ שְׁתוּקֵים גִּלְגַּל לְתוֹךְ רוּחָבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹכֵל לִילֵךְ לְכָל צֶד בְּלִי לְהִסְתוּבֵב (מ"ד): יז וּמִכִּיּוֹן שְׁהִיו מִתְגַּלְגְּלִים לְכָל צֶד לֹכֵן עַל-אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן צַדֵּיהֶם בְּלִכְתָּם יִלְכוּ בְּלִי לְהִסְתוּבֵב לֹא יִסְבּוּ לֹא חוֹזְרִים לְהִסְתוּבֵב בְּלִכְתָּן (מ"ד): יח וְנִבִּיֵּהֶן וְהַחַיִּוֹת הִיָּה לָהֶם גַּב (רש"י) וְנִבְּהִי לָהֶם שׁוּיִים בְּגוּבָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם הִיָּה יִרְאָה וּפְחָד וְאִיּוֹם לְרֹאֵה אֹתָם וְנִבְּתָם וּגְבוּת עֵינֵיהֶם מְלֵאֵת עֵינֵים סָבִיב לְרֵאוֹת לְכָל רוּחַ (רש"י) וְהַגּוֹנִים שֶׁלָּהֶם הִיוּ מִתְחַלְפִּים לְאַרְבַּעַתָּן (מ"ד): יט וּבְלִכְתָּ הַחַיִּוֹת וְכַשֵּׁהחַיִּוֹת הוֹלְכוֹת יִלְכוּ גַם הָאֹפְנִים הַגִּלְגְּלִים אֲצֵלָם וּבְהִנְשֵׂא הַחַיִּוֹת וְכַאֲשֶׁר הַחַיִּוֹת מִתְנַשְּׂאוֹת עֲצֻמָּן מֵעַל הָאָרֶץ לְעֹלֹת לְמַעְלָה יִנְשְׂאוּ גַם הָאֹפְנִים לְעֹלֹת לְמַעְלָה (מ"ד): כ עַל אֵל הַמְקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה-שָׁם הָרוּחַ הַרְצוֹן שֶׁל הַקַּב"ה הַרוֹכֵב בַּחַיִּוֹת (רש"י) לְלַכְתָּ יִלְכוּ הַחַיִּוֹת כִּי שָׁמָּה רְצוֹן הָרוּחַ שֶׁל הַי"ת בְּתוֹכָם לְלַכְתָּ וְהָאֹפְנִים כַּאֲשֶׁר יִנְשְׂאוּ הַחַיִּוֹת לְמַעְלָה לְעַמְתָּם גַּם הָאֹפְנִים יִנְשְׂאוּ בְּיָרוּחַ רְצוֹן שֶׁל הַחַיִּיָּה נִמְצְאוֹת בָּאֹפְנִים (מ"ד) [ו]: כא בְּלִכְתָּם בַּעַת יִלְכוּ הַחַיִּוֹת יִלְכוּ גַם הָאֹפְנִים (רש"י) וּבְעַמְדָם יַעֲמֻדוּ וּבְהִנְשֵׂאָם וּבַעַת שִׁתְרוּמְמוֹ הַחַיִּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ יִתְרוּמְמוּ הָאֹפְנִים לְעַמְתָּם בְּיָרוּחַ הַרְצוֹן שֶׁל הַחַיִּיָּה נִמְצְאוֹת בָּאֹפְנִים וְרוּחוֹ שֶׁל הַקַּב"ה תוֹךְ הַחַיָּה (רש"י לְעֵיל): כב וּדְמוּתָם הַשְּׁטוֹחַ וּפְרוּשׁ עַל-רֵאשֵׁי הַחַיִּיָּה רָקִיעַ פְּעִין כְּגוֹן הַקָּרָח הַנּוֹרָא הַמְטִיל אֵימָה עַל רוֹאֵיו בְּגִלְגַּל זְכוּתוֹ וּלְבִנְיָנוֹתוֹ הִיָּה נְטוּי פְרוּשׁ וּשְׁטוֹחַ עַל-רֵאשֵׁיהֶם מְלַמְעֵלָה (מ"ד): כג וְתַחַת הָרָקִיעַ הַפְּרִישָׁה הַנִּיל בְּנִפְיָהֶם שֶׁל הַחַיִּוֹת יִשְׂרוֹת מְכוּוֹנוֹת (רש"י) אִשָּׁה אֶל-אַחֻזְתָּהּ לְאִישׁ לְכָל פְּנִים וּפְנִים שְׁתֵּי מְכַסּוֹת לְהִנָּה כִּסּוֹ אֹתוֹ שְׁתֵּי כְנַפָּיִם וְלְאִישׁ שְׁתֵּי מְכַסּוֹת לְהִנָּה לָהֶם אֵת גּוֹיְתֵיהֶם אֵת גּוֹפְתָן (מ"ד): כד וְאַשְׁמַע אֶת-קוֹל הַרְעֵשֶׁת בְּנִפְיָהֶם בְּקוֹל מַיִם רַבִּים הַשּׁוֹטְפִים וּבְקוֹל-שִׁדִּי כְּקוֹלוֹ יִתְבַרֵךְ שֶׁהִיָּה בַּהֵר סִינֵי שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ וְחֹזֵק, וְקוֹל זֶה שֶׁמַּעֲתִי בְּלִכְתָּם וְקוֹל זֶה הוּא גַם בְּקוֹל הַמְלָאָה שֶׁאֵינוֹ וְצַעֲקָה בְּקוֹל מַחְנָה מִהֶמוֹן עִם (מ"ד) אֲמִנָּם בְּעַמְדָם תִּרְפִּינָה בְּנִפְיָהֶן לֹא הִשְׁמִיעוּ קוֹל וְרַעַשׁ בְּכַנְפֵיהֶם (רש"י ע"ש): כה וַיְהִי-קוֹל כַּאֲשֶׁר הִיָּה יוֹצֵא קוֹל מֵעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁים לְדַבֵּר אֶל הַנְּבִיאִים שֶׁקִּטְו הַחַיִּוֹת וְז"ש בְּעַמְדָם אֵז

עֵינִים וְהָאֲזָרוֹת

צריך להיות בהם רוח החיה לומר שהוא טוב וישר. ואין לנו להחליט מעצמנו שדבר מסויים יותר צריך לשמור, ועל חשבון דבר זה לדחות דבר אחר שאין בו כל כך חשיבות גדולה, כיון שהאדם צריך לדעת שבכל אופן מצווה הוא לעשות רצון ה', ואם כן למה לו לעבור על איזה מצווה מסויימת (דרש משה).

בתאווה יתחרט מהחטא לגמרי ושב ורפא לו (קול צופין ח"ב).
 ו. כי רוח החיה באופנים - יש להסביר שלכן גם האופנים יש להם רוח החיה, להראות היפוך שיטת הרשעים, שלפעמים עושים רע כשלדעתם המטרה היא טובה. לכן גילה הנביא שדרך תורתנו היא שאף האופנים שהוא הדרך להגיע למטרה,

תִּרְפִּינָה שקטו ולא הרעישו בְּכַנְפֵיהֶן מאימת הדיבור (ת"י, רש"י): כוּ וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר
 עַל-רֵאשֵׁם ראייתי דבר מזהיר בְּמִרְאֵה אֲבֵן יקרה הנקראת סַפִּיר והוא כְּדָמוֹת פֶּסָא וְעַל דָּמוֹת
 הַפֶּסָא ראייתי דָּמוֹת בְּמִרְאֵה אָדָם והוא רמז להאל יתברך (ט"ד) עָלָיו מִלְמַעְלָה: כוּ וְאֶרְאֵה | כאשר
 הסתכלתי לראות מראה האדם היושב על הכסא ראייתי בְּעֵינַי כגוון חֲשֵׁמֶל והוא זך ונקי בְּמִרְאֵה-אֵשׁ מן מראה
 האש שעין האדם לא תשובנו בַּיִת כעין בית במראה אש לָהּ סָבִיב כן הוא מִמִּרְאֵה מִתְנַוֵּי וּלְמַעְלָה
 היה מראה כעין חשמל וּמִמִּרְאֵה מִתְנַוֵּי וּלְמַטָּה רְאִיתִי בְּמִרְאֵה-אֵשׁ וְנִגְהָה הארה וזריחה היה
 לוֹ סָבִיב (ט"ד): כח בְּמִרְאֵה הארה היתה כמראה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּעֶזְרָן בַּיּוֹם הַנִּזְשָׁם בֵּין
 מִרְאֵה הַנִּגְהָה הזוהר סָבִיב הוּא מִרְאֵה דָּמוֹת כְּבוֹד-יְהוָה נוסע מבית המקדש כדמות מלך לישוב
 על המרכבה ונוסע וְאֶרְאֵה את כל זה ואוּ וְאֶפְלַע עַל-פָּנָי להשתחוות מול ה' (ט"ד) [ז] וְאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר:
 פּוֹק ג': יב לאחר שגמר דבריו צוה אל הרוח לשאתו אל המקום אשר בני הגולה שם (רש"י) וְהִשְׁאֲנֵי רוּחַ ואז הרוח נשא אותי
 מִמָּקוֹם עומד וְאֶשְׁמַע אֲחֵרֵי מִמָּקוֹם הַנְּבוּאָה שהייתי שם קוֹל בְּרַעַשׁ גָּדוֹל שהיה אומר בְּרוּךְ
 כְּבוֹד-יְהוָה מִמָּקוֹמוֹ כמו שהיה בהיותו בִּמְקוֹמוֹ בבית קודש הקודשים דאע"פ שסר מִמָּקוֹמוֹ תמיד הוא ברוך (ט"ד):

עיונים והארות

ז. ורד"ק פירש שהשתומם לבו על המראה ולכך נפל על פניו.